

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 9.00 på förslag av tjänstgörande ålderspresidenten att ajournera sammanträdet till kl. 9.05.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 9.05.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 6 november justerades.

§ 2 Utökning av antalet suppleanter

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter i EU-nämnden skulle utökas från 89 till 90.

Kammaren medgav denna utökning.

§ 3 Val av extra suppleant

Val av extra suppleant i EU-nämnden företogs.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i EU-nämnden

Ulrik Nilsson (M)

§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2024/25:215

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:215 Funktionella svenska flygplatser till gagn för hela landet

av Hanna Westerén (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 6 december 2024.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 20 november 2024

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Andreas Carlson (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2024/25:218

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:218 Ostlänken

av Eva Lindh (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 6 december 2024.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 26 november 2024

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Andreas Carlson (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Skrivelser

2024/25:54 till justitieutskottet

2024/25:55 till miljö- och jordbruksutskottet

Motioner

2024/25:3264 och 3268 till justitieutskottet

§ 6 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Socialförsäkringsutskottets betänkande

2024/25:SfU6 Genomförande av det nya blåkortsdirektivet

§ 7 Statens budget 2025 – Rambeslutet

*Statens budget 2025 –
Rambeslutet*

Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU1

Statens budget 2025 – Rambeslutet (prop. 2024/25:1 delvis, prop.
2024/25:15, prop. 2024/25:25, prop. 2024/25:26 och prop.
2024/25:30)

föredrogs.

Anf. 1 EDWARD RIEDL (M):

Fru talman! Inflationen är löntagarnas värsta fiende. Man ser värdet på sin lön och sina besparingar minska samtidigt som priset på mat, boende och allt går upp. Man får mindre för sina pengar helt enkelt. Det är jobbigt på riktigt för de allra flesta av oss. Jag tror att få har undgått detta.

Men även företagarna och våra välfärdssektorer har drabbats av inflationen – inte minst kommuner och sjukvårdsregioner, med höjda pensionskostnader som följd.

Inflationens effekter har drabbat många, och de har drabbat brett. Många har det också fortsatt väldigt tufft. Priserna har inte gått ned igen. Priserna har stannat av men på en högre nivå.

Men kampen mot inflationen är nu vunnen. Riksbanken, regeringen och även arbetsmarknadens parter har hjälpts åt för att nå det här läget.

Finansminister Elisabeth Svantesson har hållit emot nya utgifter. Tidöpartierna har tillsammans hållit emot och säkerställt att inflationen inte biter sig fast i Sverige. Svensk fackföreningsrörelse har tagit ett mycket stort ansvar. För detta förtjänar de ett stort tack från väldigt många. Det har tillsammans med allt som har gjorts lagt grunden för att svensk inflation har kommit ned snabbt.

Räntorna har kommit ned mer i Sverige än i många andra länder. Det är till lättnad för företag men framför allt för väldigt många hushåll med höga bolån.

Det som nu har hänt med att inflationen har bekämpats möjliggör också satsningar. Tidöpartierna kan nu brett tillsammans föreslå skattesänkningar för stora grupper löntagare och pensionärer. Tillsammans med de räntesänkningar som nu sker blir det väldigt mycket bättre för många.

Tidöpartierna har presenterat en tillväxtbudget där vi investerar i att bygga Sverige rikare och tryggare. Det kommer att göras stora satsningar på att stärka hushållens ekonomi.

Vi ökar infrastrukturbudgeten från 799 miljarder till 1 200 miljarder under nästa planperiod. Vi föreslår en historisk satsning på forskning, faktiskt den största någonsin. Allt detta sammantaget bygger svensk konkurrenskraft starkare i framtiden.

Tidigare i höstas presenterade de fyra Tidöpartierna inom ramen för vårt regeringssamarbete förslaget till nästa års statsbudget. I dag ställs det förslaget mot de fyra oppositionspartiernas olika motförslag. I dag röstar vi om vilken väg Sverige ska ta.

Men det är fyra spretiga förslag från oppositionen. Ska man försöka hitta något mönster i de olika budgetförslagen kan man konstatera en sak: Skulle oppositionen vinna nästa val väntar stora skattehöjningar för svenska folket. Skulle dessutom Vänsterpartiet och Miljöpartiet få stort inflytande i en sådan regeringskonstellation kommer vi också att skuldsätta Sverige. Det kommer att lånas en massa pengar, och statsskuldsräntorna kommer att skena. Vi kommer att få lägga pengar på att betala för räntor på lån för statsskulden i stället för att göra nödvändiga investeringar, satsa på välfärd och så vidare.

Fru talman! Jag vill sätta dagens budgetdebatt i ett sammanhang. Moderaterna och Tidöpartierna tog inte över i ett vakuum utan i en verklighet som var besvärlig. Åtta år av olika socialdemokratiska regeringar lämnade efter sig en hel del olösta problem – en del som de skapade helt på egen hand och andra som de under åtta år inte lyckades lösa. Väljarna gav de fyra Tidöpartierna mandat att ta tag i detta.

Ibland är tonläget i debatten högt. Därför vill jag börja med att göra en beskrivning av varifrån vi kommer och vilka problem vi har att lösa.

Socialdemokraterna lämnade efter sig ett Sverige med 10 procents inflation. Det gjorde att maten blev dyrare och räntorna högre. Velfärden urholkades på resurser.

Socialdemokraterna lämnade efter sig ett Sverige där hushåll och företag betalade bland världens högsta bränslepriser. Det slog hårt mot hushåll – alla de som är beroende av bilen runt om i vårt avlånga land. Men det slog också mot svensk konkurrenskraft när transporter – nödvändiga transporter för svensk industri och svenska företag – blev dyrare.

Socialdemokraterna lämnade efter sig ett Sverige med låg ekonomisk tillväxt. På sommaren före valet, efter åtta år med socialdemokratisk regering, skrev tidningarna att EU-kommissionen spådde att Sverige skulle ha den lägsta tillväxten inom EU 2022 och 2023.

Socialdemokraterna lämnade efter sig ett Sverige där man inte lyckats stoppa skjutningar, sprängningar och kriminella som helt enkelt rånar våra välfärdssystem genom olika brottsupplägg. Det är pengar som ska användas till den som är sjuk eller arbetslös, pengar som borde gå till sjukvård och så vidare. Våra välfärdssystem rånas alltså av kriminella, och inte heller det lyckades man stoppa.

Socialdemokraterna lämnade efter sig ett Sverige med höga och oförutsägbara elpriser, som till stor del var en följd av nedlagd kärnkraft här hemma i Sverige. Med en rösts marginal i den här kammaren, fru talman, röstade de fyra partier som i dag är i opposition nej till ett räddningsförslag från Sverigedemokraterna när det gällde att rädda svensk kärnkraft. Det orsakade de höga elpriser som nu har drabbat hushåll och företag. Det hindrar i dag också industrietableringar där man helt enkelt inte kan garantera el till ny industri. Det blir färre jobb i Sverige – jobb som vi så väl behöver.

Fru talman! Socialdemokraterna är faktiskt ytterst ansvariga för att ha skapat flera av dessa problem, som har orsakat stor ekonomisk skada på hushåll, företag och svensk ekonomi. Höga elpriser och höga drivmedelspriser är en direkt följd av politiska beslut av den förra regeringen. Problem med tillväxten blev en följd av avsaknad av nya reformer för jobb och företagande. Att den förra regeringen inte lyckades vända brottsutvecklingen är också det ett mycket stort misslyckande.

Fru talman! Nu lägger vi Tidöpartier fram den tredje budgeten den här mandatperioden. Jag kan konstatera att vi har fått mycket gjort, men mycket återstår att göra. Oavsett vem som orsakat problemen – även om det är rätt tydligt vem som bär en stor del av ansvaret – är det nu vårt ansvar att lösa dem. De fyra partier som fick förtroendet från er väljare att lösa problemen har nu ansvaret för att göra detta.

Kampen mot inflationen är som sagt vunnen. Där är det många som förtjänar ett stort tack.

Dieseln har blivit 10 kronor billigare per liter, och även bensinen har blivit rejält mycket billigare. Sverige har gått från att ha bland världens högsta bränslepriser till de lägsta i Västeuropa, samtidigt som vi lyckas nå klimatmålen. Vi har sänkt bränsleskatter och förändrat reduktionsplikten, och det har gjort skillnad.

I allt fler prognoser ser svensk tillväxt ut att rivstarta nästa år, om än från en låg nivå. Genom fler reformer för jobb och företagande och historiska satsningar på infrastruktur och forskning lägger vi nu grunden för ökad ekonomisk tillväxt i Sverige. Det är bara genom ökad tillväxt som välfärden långsiktigt kan finansieras. Det är bara genom ökad tillväxt som löner och pensioner kan fortsätta att öka.

Steg för steg ökar vi nu resurserna till hela rättsväsendet och till förebyggande insatser. Vi skärper straffen, vi ger polisen fler verktyg för att bekämpa brottsligheten och vi bygger fler fängelser. Vi har fått en ny myndighet på plats med ansvar för att stoppa kriminellas framfart i välfärdsystemen.

Det kommer att ta lång tid att lösa allt detta, men vi jobbar i ett rasande tempo. Många gånger röstar oppositionen i den här kammaren nej till alltifrån straffskärpningar till ökade resurser till rättsväsendet. Men det här är nödvändigt om man på allvar ska kunna bekämpa den brottslighet vi har i dag.

Vi tog fram ett historiskt stort elprisstöd som det första vi gjorde när vi tog över regeringsmakten. Det var provocerande att höra socialdemokrater i den här kammaren och i samtal med journalister förfasa sig över att det tog lång tid att få det på plats. Vi kan absolut hålla med om det; vi hade velat få stödet på plats snabbare. Men kom ihåg vem som lade ned kärnkraft och orsakade allt detta som svenska hushåll och svenska företag fick bära!

Fru talman! Lite senare i dag kommer vi i den här kammaren att rösta om nästa års statsbudget. Jag är glad att vi fyra Tidöpartier har förhandlat fram en statsbudget som kommer att samla en majoritet. Budgeten innehåller förslag som kommer att göra att väldigt många människor runt om i vårt land kommer att få det väldigt mycket bättre. Vi tar ytterligare steg för att göra Sverige både rikare och tryggare.

Vi sänker skatten för alla som jobbar. Det måste alltid löna sig att jobba. Det gör att hårt arbetande människor kommer att få behålla lite mer av sin lön när skatten är betald.

Vi sänker skatten för landets alla pensionärer. Det måste alltid löna sig att ha jobbat. Det innebär efterlängtnade tillskott för väldigt många människor.

Vi sänker skatten på sparande genom att göra ISK skattefritt för de första 150 000 kronorna i ett första steg. I nästa steg, nästa år, ökar vi det till 300 000 kronor. Vi kan redan nu se i mätningar som görs att många unga kommer att inspireras till att börja spara. Det är bra både för dem och för vårt land som helhet. Vi har en mycket bra och väl fungerande kapitalmarknad. Det är bra för dem som sparar i de här sparformerna, för de får ta del av företagens framgångar. Men det är också bra för företag att kunna växa i Sverige.

Fru talman! Tidöpartierna lägger nu fram en budget som i all enkelhet gör gatorna lite tryggare och plånboken lite större. Sverige kommer att bli rikare och tryggare, steg för steg. Med den här budgeten fortsätter vi på en inslagen väg mot att bygga Sverige starkare och bättre in i framtiden, där allt fler ska få det bättre.

Jag yrkar bifall till finansutskottets förslag till beslut i FiU1.
(Applåder)

Anf. 2 MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! SD-regeringen har nu styrt Sverige i mer än halva mandatperioden. Den har inte lyckats lösa Sveriges problem.

Gängvåldet kryper ned i åldrarna. Regeringen har skapat en nationell sjukvårdskris. Arbetslösheten är rekordhög. Sveriges tillväxt är bland de sämsta i hela Europa.

Regeringen vill måla upp en helt annan bild, men jag är rädd för att de tar ut segern i förskott när de försöker övertyga svenska folket om att det har blivit bättre. För verkligheten säger något annat. Matkassen är fortfarande jättedyr. Hyrorna har skjutit i höjden. Plånboken töms snabbt.

Nu ser vi att finansministerns tidigare förhoppningar tonas ned. Lågkonjunkturen är mer utdragen. Den återhämtning som man har väntat på i bostadsbyggandet ser svagare ut. Arbetslösheten fortsätter att stiga.

Samtidigt möter svensk ekonomi stora risker. Omvärldsefterfrågan sviktar. Tysk ekonomi går verkligen dåligt. Den politiska osäkerheten är stor. Risken för nya handelshinder är betydande.

I detta läge är det extra viktigt att stärka Sverige och svensk ekonomi – att stärka ekonomin för alla vanliga familjer som kanske hade lagt pengarna på en vinterjacka till barnen, ett restaurangbesök eller en konsert, att satsa på att få igång bostadsbyggandet igen, för när byggkranarna blir fler blir också både arbetstillfällena och bostäderna fler, att bygga ut vuxenutbildningen så att de som riskerar att bli av med jobbet får en chans att påbörja ett nytt kapitel i livet och att prioritera resurserna till välfärden för en sjukvård i världsklass.

Men det gör inte den här regeringen. I stället för att ta tag i samhällsproblemen, ge vanligt folk mer i plånboken, prioritera tillväxten och sätta fart på svensk ekonomi lägger regeringen all sin kraft på att genomföra en exklusiv skattesänkning som bara träffar de rikaste procenten. Jag menar att det inte bara är omoraliskt utan också dålig tillväxtpolitik. Vill man få igång Sverige är satsningar på det offentliga och på att ge vanligt folk mer i plånboken mer effektivt.

Fru talman! Vi socialdemokrater vill se att vanliga svenskers ekonomi stärks här och nu. Vi vill att barnbidraget höjs med 200 kronor i månaden. Vi föreslår en rättvis skattesänkning som träffar alla förvärvsinkomster och som riktar sig till låg- och medelinkomsttagare. Vi vill att den orättvisa

funkisskatten avskaffas. Vi föreslår en tankrabatt som innebär att en familj i glesbygd skulle få 1 000 kronor per bil, vilket är betydligt mer än vad regeringens bruna skattesänkning ger vid pump. Vi vill stärka pensionärernas ekonomi med ett höjt bostadstillägg på 200 kronor. Vi föreslår också att bostadstillägget i barnbidraget höjs och permanentas.

Vi socialdemokrater står på vanligt folks sida. Vi låter inte barnen betala den här krisen.

Detsamma går tyvärr inte att säga om regeringen. När rekordmånga barn vräks i Sverige, när var tredje svensk småbarnsfamilj har lånat pengar för att klara ett vanligt julfirande med julmust, mat och någon julklapp och när Sverige har den högsta barnfattigdomen i Norden, då drar regeringen ned på stödet till de mest utsatta barnfamiljerna, trots att dessa familjers ekonomiska situation inte har förbättrats ett dugg. Men sin egen skatt sänker Elisabeth Svantesson och Jimmie Åkesson med flera tusen kronor i månaden.

Hur dålig tillväxtpolitik detta är har finansministern själv vittnat om. När hon fick frågan vad hon skulle göra med sin egen skattesänkning visste hon inte. Samtidigt har Handelsanställdas förbund låtit Novus fråga människor som jobbar i butik vad de skulle göra med 2 000 kronor extra i månaden. Deras svar är lite hjärtskärande. Det handlar inte om lyxkonsumtion eller långa resor utan om basala behov – att kunna sova bättre på natten för att man slipper pengastressen, att kunna äta sig mätt och att kunna köpa mer mat och kläder till sina barn. Det är vad 2 000 kronor betyder för dessa familjer runt om i Sverige.

Men det stannar inte där. Ny statistik från SCB visar att den materiella och sociala fattigdomen växer. Var femte person över 16 år klarar inte en oförutsedd utgift i dag. Värst är det för ensamstående mammor. Hälften av dem klarar inte oförutsedda utgifter, och en tredjedel har inte råd att låta sina barn delta i fritidsaktiviteter.

Detta är Sverige av i dag. Medan finansministern kliar sig i huvudet över vad hon ska göra med sin skattesänkning tvingas ensamstående mammor välja mellan mat och fritidsaktiviteter för sina barn. Det här visar tydligt att regeringen bränner pengar på fel saker. Vi vet att satsningar på välfärd och på att stötta de familjer som har det tuffast är mer effektiv politik också för att få igång tillväxten.

Fru talman! Jag vet att Sverige kan bättre. Vi är ett land med stor potential, med innovativa företag, kunnig arbetskraft och starka drivkrafter. Jag är dock orolig över att den här potentialen slarvas bort av en statsminister som saknar förmåga att samla Sverige och sluta långsiktiga överenskommelser. Den slarvas bort av en regering som i stället för att bygga Sverige starkare och rikare lämnar stora delar av landet i sticket, som skär ned på arbetsmarknadspolitiken när arbetslösheten ökar och som tittar på när byggbranschen faller samman.

I vår budget gör vi tvärtom. Vi tycker att man i detta läge borde ge byggindustrin en vitamininjektion. Med statliga krediter och en byggbonus kan vi stimulera byggandet av bostäder som så många efterfrågar. Man borde satsa på energieffektivisering av flerfamiljshus och småhus så att vi kan klara nödvändiga ombyggnationer och få dem gjorda, samtidigt som vi vänder konjunkturen och förhindrar att människor blir arbetslösa.

Prot. 2024/25:38
27 november

Statens budget 2025 –
Rambeslutet

Vi visar att det går att få på plats mer billig och fossilfri el. Det är dags att bli kvitt de flaskhalsar som stoppar Sverige från att växa och bli rikare.

Vi kräver en aktiv arbetsmarknadspolitik. Det behövs betydligt större satsningar på åtgärder som fungerar, så att fler av dem som står långt från arbetsmarknaden och är arbetslösa kommer i jobb. Vi vill bland annat se en miljardsatsning på arbetsmarknadsutbildningar.

Vi visar också att vi tror på Sveriges landsbygder som tillväxtmotor. Vi avvisar regeringens nedskärningar på statsbidrag till kommuner i glesbygd. Vi prioriterar tillväxt, samhällsservice och jobbtillfällen i hela landet. Det måste gå att leva i hela Sverige, även om inget av SD-regeringens statsråd bor norr om Borlänge.

Fru talman! Gängkriminaliteten är en nationell kris. Våldet kryper allt längre ned i åldrarna, äter sig allt längre in i samhället och påverkar människors vardag. Vi nås gång på gång av nyheter om nya skjutningar, nya sprängningar och nya gränser som passeras. Satsningar på hela rättskedjan är helt nödvändiga men långt ifrån tillräckliga. Vad som krävs är akuta åtgärder här och nu, också för att bryta nyrekryteringen och stoppa skjutningarna.

Det är rätt att fortsätta skärpa straffen och sätta fler gängkriminella i fängelse. Men det kommer inte att hjälpa om vi inte också stoppar nyrekryteringen av barn och unga in i gängen. Vi socialdemokrater är därför enormt oroade över regeringens brist på åtgärder för att fånga unga på glid. Man måste börja mycket tidigare – långt ned i åldrarna, långt innan saker har gått riktigt snett – för att lyckas med brottsbekämpningen.

Vi vill därför se en omfattande satsning på punktmarkering av unga som är på väg in i kriminalitet. Det kan handla om en följeslagare som följer ungdomar hela tiden, eller på sikt elektronisk fotboja, så att vi aldrig släpper dem ur sikte i kritiska perioder.

Men vi måste också komma åt gängtopparna och strypa gängens finansiering. Vi vill införa en svensk maffialagstiftning för att komma åt toppskikten i gängen. Vi vill att det offentliga ska ta kontroll över driften av samtliga HVB-hem som vårdar ungdomskriminella. De är inte vilka fastigheter som helst, och de ska inte kunna säljas på Blocket.

Ska vi lyckas bryta utvecklingen är det mycket viktigt att vi stärker skolan så att unga får fler sammanhang och fler vuxna förebilder. I vårt budgetalternativ föreslår vi därför en stor satsning på skolan och en rad satsningar på sport och kultur för unga. Därtill vill vi utveckla kulturskolan runt om i Sverige och satsa på utbildning av fler fritidsledare.

Fru talman! Statsministerns löfte om att ingen skulle sägas upp i svensk sjukvård var uppenbarligen ingenting värt. Regeringen har skapat en kris i svensk sjukvård. Varslen i vård och omsorg är de högsta på över ett decennium. I många regioner slår de rekord. Tusentals riskerar att förlora sina jobb. Köerna blir längre. Ytterst blir patienterna lidande.

I det här läget väljer Sverigedemokraterna och regeringen att skära ned ytterligare på finansieringen till svensk välfärd. Det är helt orimligt. Deras så kallade satsning på sjukvården är i själva verket en nedskärning. Med regeringens budget blir det generella statsbidraget exakt 0 kronor högre 2025.

Den här kortsiktigheten måste få ett slut. Vi socialdemokrater vill se en ny princip för hur välfärden ska finansieras där de generella statsbidragen ska räknas upp med inflationen. Det skulle ge förutsägbar finansiering som kommuner och regioner alltid kan räkna med. Om vår politik hade gällt hade situationen för medarbetarna och patienterna i vården varit en helt annan.

I våra budgetförslag har vi visat att det går att ha en helt annan ambition för svensk välfärd än vad SD och regeringen har valt. I vårt budgetalternativ för 2025 föreslår vi 6 miljarder till kommuner och regioner i generella statsbidrag. Utöver generella tillskott vill vi också se en särskild personalsatsning i vården för att korta värdköerna. Totalt vill vi öka tillskotten till kommuner och regioner med 15 miljarder kronor nästa år.

Fru talman! Slutligen yrkar jag bifall till Socialdemokraternas reservationer och förslag till budget för 2025. Det är en budget för ett rikare och rättvisare Sverige. Vi prioriterar förstärkningar till sjukvården och åtgärder för att stärka Sveriges tillväxt. Vi går fram med kraftfulla paket av åtgärder för att stoppa våldet här och nu och bryta nyrekryteringen till kriminella gäng. Samtidigt stöttar vi alla de barnfamiljer, vanliga människor och pensionärer som drabbats hårt av kostnads krisen. Vi visar att vi kan föra Sverige i en ny riktning, mot en starkare samhällsgemenskap med en ekonomi som växer och kommer alla till del.

(Applåder)

Anf. 3 CECILIA RÖNN (L) replik:

Fru talman! Enligt Socialdemokraterna och Mikael Damberg verkar alla de som betalar statlig inkomstskatt inte vara vanligt folk, och ledamoten brukar ju gilla att prata om vanligt folk. Men det är faktiskt drygt 1 miljon människor som betalar statlig inkomstskatt, och en majoritet av svenskarna kommer någon gång i livet att göra just det.

Att avtrappningen av jobbskatteavdraget nu tas bort handlar i grunden om att det är skadligt för Sverige att ha höga marginalskatter. Vilket jobb du än har borde principen om hälften kvar värnas. Det var faktiskt en av de principer som vi från Liberalernas sida var överens med Socialdemokraterna om när vi införde den stora skattereformen i början av 90-talet – att den som väljer att utbilda sig inte ska straffas för det. Med det nuvarande skattesystemet är Sverige ett av de länder där det lönar sig minst att utbilda sig. Vi har den lägsta utbildningspremien i hela OECD.

När Liberalerna drev på för avskaffandet av värnskatten var det med motvillighet som Socialdemokraterna släppte igenom förslaget. Men i efterhand visade det sig vara en väldigt bra reform, för den ledde till högre skatteintäkter än vad den kostade. En liknande effekt väntas nu när vi tar bort avtrappningen av jobbskatteavdraget: Den är självfinansierad – till 125 procent.

Jag undrar därför, ledamoten Mikael Damberg: Kan vi inte vara överens om att det är jättedumt att ha så höga marginalskatter att det inte lönar sig att utbilda sig? Utbildning behövs väl ändå i Sverige.

Anf. 4 MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Fru talman! Vi är i ett ganska tufft läge. Vanliga familjer har tappat tio års reallöneökningar, hyrorna har stuckit iväg och räntekostnaderna har

varit jättestora. Matkassen för en vanlig tvåbarnsfamilj kostar 30 000 mer om året i dag än för ett par år sedan.

Att i det läget rikta en skattesänkning enbart till dem som tjänar över 65 000 kronor i månaden – är det rimligt? Är det rätt prioritering samtidigt som regeringen skär ned på stödet till de fattigaste barnfamiljerna? Man säger att man inte har råd att stärka upp sjukvården i det här läget. Vi har rekord i varsel på svenska skolor, men man har råd att sänka skatten exklusivt för dem som tjänar mer än 65 000 kronor i månaden.

Själv skulle jag tjäna på den skattesänkningen, men frågan är om det är det som är bra för samhället i det här läget. Hade regeringen gjort allting för sjukvården och för vanliga familjer hade det kunnat vara en diskussion: Ska vi ta nästa steg? Men att göra det här nu är faktiskt helt fel prioritering.

Det är någonting konstigt med den arbetslinje som regeringen förfäktar. Det ska alltid finnas morötter för människor som tjänar väldigt mycket; de ska få skattesänkningar för att jobba mer. De som har små marginaler ska däremot få sänkt a-kassa för att jobba mer, och de ska kanske ha en sänkt sjukförsäkring om de råkar bli sjuka. Men de rika ska alltid få mer pengar i plånboken för att jobba mer. Det är en konstig klasspolitik som den här regeringen bedriver.

(Applåder)

Anf. 5 CECILIA RÖNN (L) replik:

Fru talman! Ledamoten Mikael Damberg ville uppenbarligen inte svara på min fråga. Jag tänker att jag ger ledamoten en chans till.

När Liberalerna och Socialdemokraterna tillsammans genomförde århundradets skattereform, som vi kallade den då, var en av de viktigaste principerna den om hälften kvar. Den var vi överens om. Syftet med principen om hälften kvar var att öka incitamenten både för arbete och företagande och för den långsiktiga tillväxten – en ekonomisk tillväxt som möjliggör ett bra välfärdssystem. Det är inte skattenivån som är det viktiga för att kunna göra allt det där som ledamoten Mikael Damberg efterfrågar, utan det är skatteintäkterna.

Den överenskommelse vi hade höll till 1995. Sedan införde Socialdemokraterna värnskatten. År 2016 höjde Magdalena Andersson marginalskatten igen. Sedan var ni med och avskaffade värnskatten 2020, Mikael Damberg – om än motvilligt. Nu är ni kritiska till att vi tar bort Magdalena Anderssons sista värnskatt. Ni är emot. Hur ska man alltså veta vad Socialdemokraterna egentligen vill?

Värnar ni principen om hälften kvar, eller är den förlegad? Är det straffskatt på utbildning som är Socialdemokraternas melodi? Kommer ni att införa de höga straffskatterna om ni kommer till makten igen någon gång? Hur ska man kunna lita på Socialdemokraterna?

Anf. 6 MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Fru talman! Man kan lita på att vi socialdemokrater står upp för vanligt folk ekonomiskt. Det har den här regeringen inte gjort i tillräcklig utsträckning. Det är därför vi nu har den högsta barnfattigdomen i Norden. Det är därför vi ser hur barnfamiljer i dag väljer mellan att betala för fritidsaktiviteter och att hantera andra nödvändiga utgifter i familjeekonomin, vilket är väldigt provocerande. Den ekonomiska politik man bedriver får konsekvenser.

Det verkar som att Liberalerna är religiöst troende när det gäller det hästskitseorem som ibland diskuteras, det vill säga att man alltid ska sänka skatten för de mest välbeställda eftersom det sipprar ned i samhället. Men i den budget ni presenterar, Cecilia Rönn, presenterar ni ju besparingar på sjukvården i reala termer. Ni presenterar en försämring för de fattigaste barnfamiljerna. Ni gör ingenting för att i budgeten faktiskt stötta de sämst ställda pensionärerna. Ni har valt att göra någonting annat.

Ni väljer i den här budgeten att lägga pengarna exklusivt på dem som tjänar mer än 65 000 kronor i månaden. Jag tycker att det är en felaktig prioritering. Särskilt i tuffa tider tycker jag att man måste ställa sig frågan var pengarna gör mest nytta. När de som har väldigt mycket pengar inte ens kan redogöra för vad de ska göra av dem, vore det inte rimligt att tänka sig att de butiksanställda skulle konsumera lite mer om man gav dem lite mer pengar i plånboken – och att vi då skulle få fart på tillväxten i Sverige och bli rikare som land?

Med er politik, Cecilia Rönn, är Sverige just nu ett av de länder i Europa som har sämst tillväxt. Kan det bero på den ekonomiska politiken, tro? (Applåder)

Anf. 7 OSCAR SJÖSTEDT (SD):

Fru talman! Nu tar vi ytterligare steg för att stärka tillväxten och tryggheten i Sverige. Det gör vi genom fortsatta satsningar på inre och yttre säkerhet och genom väl avvägda, väl motiverade skattelättnader för vanligt folk.

Mot ett samlat Tidöalternativ, som är det vi ska votera om i eftermiddag, står någonting annat – oklart vad. Vad som är den gemensamma linjen eller den röda tråden i oppositionens ekonomiska politik är så här i mandatperiodens andra halvlek fortfarande höljt i dunkel. Skatter ska både höjas och sänkas samtidigt. Bidrag ska höjas och sänkas samtidigt.

Det här kanske illustreras bäst av frågan om flygskatten, som ska antingen försvinna, vara kvar, höjas eller möjligen göras progressiv. Det finns alltså inte mindre än fyra olika linjer – var för sig givetvis ömsesidigt uteslutande – i vad som egentligen borde vara en ganska icke-komplex fråga.

Att man inte är överens i varje enskild fråga är väl i sak ingenting konstigt; detsamma gäller ju, i alla fall i någon mån, även på vår sida av politiken. Värre är att man inte ens är överens om de grundläggande spelreglerna.

Fru talman! Tidigare i höstas överlämnade en parlamentarisk kommitté, sammansatt av alla riksdagens partier, sina slutsatser rörande överskottsmålet och det finanspolitiska ramverket. Inom regeringsunderlaget är vi överens om att det är läge att gå ifrån det nuvarande överskottsmålet och ersätta det med ett så kallat balansmål. Motivet till det är ganska enkelt; det finns helt enkelt så pass stora investeringsbehov i Sverige – det gäller vägar, järnvägar, elnät, hamnar, flygplatser, Försvarsmakten och så vidare – samtidigt som statsskulden är förhållandevis låg och räntan är på väg ned.

I oppositionen har man inte lyckats bli överens om dessa grundläggande spelregler. Där vill man antingen ha ett balansmål eller till och med ett underskottsmål, beroende på vem man frågar. Återigen är det givetvis ömsesidigt uteslutande ståndpunkter. Det är ungefär som om man ska spe-

la fotboll och det ena laget får för sig att de minsann ska ha tolv spelare på planen. Man bör nog bli överens om spelreglerna innan man börjar lira.

Om man har ett mål, fru talman, om att nå underskott i de offentliga finanserna kommer det mycket riktigt att bli utfallet. Att låna pengar och skuldsätta kommande generationer för att finansiera sina reformer skulle obönhörligen driva på inflationen och effektivt lägga krokben för Riksbankens räntesänkningar.

Fru talman! Det enda som oppositionen verkar vara överens om är att det ska vara dyrt att tanka bilen och att vi inte ska ha kärnkraft. Vi hade världens högsta bränslepriser förra mandatperioden. Nu har vi genom sänkta drivmedelsskatter och sänkt reduktionsplikt bland de lägre priserna i EU. Jag noterar särskilt hur Socialdemokraterna avvisar våra förslag om ytterligare skattesänkningar på drivmedel.

Jag önskar verkligen att det hade gått lika fort att bygga ny kärnkraft som det gick att lägga ned den befintliga, men så är det tyvärr inte. Det tar längre tid att bygga nytt än att riva ned. Socialdemokraternas beslut att lägga ned fullt fungerande kärnkraft under förra mandatperioden har fått ödesdigra konsekvenser, och det är dessvärre konsekvenser som kommer att kvarstå under hyfsat lång tid. Inte minst har detta märkts av i elprisområdet 4, det vill säga de södra delarna av landet.

Dessa två saker – drivmedel och el – är insatsvaror i så gott som all annan varuproduktion. Driver man upp priserna på insatsvaror ökar priserna, alltså inflationen, även på andra varor. Vi tog över i ett läge med tvåsiffriga inflationstal. Nu har vi lyckats pressa ned inflationen bland annat genom att få ned priserna på insatsvaror.

Fru talman! Skatter för vanliga löntagare och pensionärer kommer att sänkas till årsskiftet ännu en gång. Alla kommer att få behålla en större del av sin lön eller sin pension efter nyår. Marginalskatten kommer att sänkas från ungefär 55 procent till ungefär 52 procent. Principen om hälften kvar börjar så sakteliga närma sig.

Plastpåseskatten är borttagen. Jag hoppas att ni har noterat det när ni är ute och handlar. Om butikerna inte har sänkt priset lika mycket som skatten har sänkts skulle i alla fall jag nyttja min konsumentmakt, och det uppmärksammar jag även andra att göra. Även flygskatten kommer att slopas.

Skatten på sparande i investeringssparkonton och kapitalförsäkring kommer att börja sänkas vid nyår. Det ska vara enklare och mer förmånligt att bygga upp en egen buffert med den trygghet det medför. Ekonomisk trygghet ger frihet, och frihet är det absolut vackraste som finns.

Under mandatperioden kommer vi dessutom att få den efterlängtade och viktiga tandvårdsreformen på plats. Tänder är en del av kroppen. Äldre människor med sviktande munhälsa ska inte behöva avstå vård utifrån privatekonomiska överväganden.

Fru talman! Satsningarna på inre och yttre trygghet ligger inte bara fast utan ökar. Statsbudgetens utgiftsområde 4 Rättsväsendet kommer att öka med mer än 50 procent under mandatperioden, från drygt 60 miljarder kronor till drygt 93 miljarder kronor. Det är en förutsättning för att vi ska komma till rätta med den till stora delar importerade gängbrottsligheten, som den tidigare förda migrationspolitiken har gett upphov till. Hårdare straff, mer resurser till de rättsvårdande instanserna, utökade befogenheter, fler utvisningar av dömda utlänningar – linjen är lika tydlig som den är

välbehövlig. Här står Tidöpartiernas resoluta linje i bjärt kontrast till den tidigare förda saft-och-bulle-politiken.

Detsamma gäller tillskottet till Försvarsmakten. Vi kommer inom ett par år att nå upp till 2,6 procent av bruttonationalprodukten, bnp, i försvarssatsningar. Det är inte tillräckligt. Att återta förmåga tar längre tid än att göra sig av med förmåga. Det är beklagligt att tidigare regeringar av skiftande kulör har önskedrömt om den eviga freden och betraktat försvaret av det svenska riket som ett särintresse. Naiva människor som dessa borde helst syssla med något annat än politik.

Fru talman! I slutändan kokar allting ned till prioriteringar. Behoven är näst intill oändliga, resurserna är det inte. Man måste helt enkelt klara av att fatta tuffa beslut och göra tuffa prioriteringar.

För Sverigedemokraternas del är det exempelvis inte prioriterat att skicka de svenska skattebetalarnas pengar till andra sidan jordklotet i så kallat internationellt bistånd. Därför har vi sänkt och kommer att fortsätta sänka biståndsramen. Varje krona som vi inte skickar till andra sidan jordklotet är en krona som vi kan använda här på hemmaplan.

Det här står i kontrast till inte minst Miljöpartiets budgetalternativ. Där vill man hellre låna pengar och öka statsskulden så att man sedan har råd att ge bort dessa pengar. Vi pratar om tiotals miljarder kronor. Maken till ansvarslöshet får man leta efter. Med sådan politik skulle det inte dröja alltför länge innan Sverige självt skulle klassas som ett mottagarland för internationellt bistånd.

Fru talman! Jag kan slutligen konstatera att vi här i Sverige kan åtnjuta en lägre ränta än man gör i euroländerna. Det kan vi göra för att vi har en självständig riksbank och en egen valuta, den svenska kronan. Den svenska kronan ska vi ha även i framtiden.

Samtidigt ser jag med mycket stor oro hur flera av EU:s medlemsländer nu driver på för ökade offentliga utgifter på EU-nivå i något slags försök att stimulera tillväxten när man egentligen lider av helt andra strukturella och i vissa fall närmast kroniska problem. Det här gäller företrädesvis länder som inte har ordning och reda i sina egna statsfinanser, medan Sverige, som har starka statsfinanser, givetvis förväntas vara med och betala notan.

Detta är djupt olustigt och oroväckande. Men det finns en smärtgräns för vad de svenska skattebetalarna ska behöva gå med på och stå ut med. När den smärtgränsen är passerad behöver vi sätta oss och föra en seriös diskussion om det svenska EU-medlemskapet.

Med det sagt, fru talman, konstaterar jag att Tidöpartiernas budgetsamverkan står stadigt och fast. Sverigedemokraterna står bakom budgetpropositionen. Jag vill därför yrka bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

I detta anförande instämde Eric Westroth (SD).

Anf. 8 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag hörde Sverigedemokraternas ledamot tala sig varm för landsbygden och behoven av investeringar där och för statsfinanserna. Då blir min fråga till ledamoten varför Sverigedemokraterna i så fall väljer att lägga 2,4 miljarder av utrymmet på att ge 350 000 kronor per person i ett

slags återvandringsbidrag, som regeringens egen handplockade utredare kallar verkningslöst, meningslöst, kontraproduktivt och en godisbit till SD.

Kan ledamoten från SD möjligtvis förklara denna prioritering, dessa miljarder, man lägger på något som den egna utredaren säger är slöseri och meningslöst? Vad i detta är det som experten, utredaren, har missförstått i detta förslags visdom?

Anf. 9 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Jag vill inte recensera utredaren som person. Han är faktiskt inte här, så han kan inte försvara sig. Men för egen del var jag kanske inte helt nöjd med utredningen, om jag säger så.

Varför är då det här rimligt och vettigt? Det är ganska lätt att börja räkna ihop vad människor som befinner sig i Sverige, är medborgare i något annat land och försörjer sig på bidrag kostar i termer av bidrag. Helt plötsligt visar det sig att det här ekonomiskt sett är väldigt rimligt. Om vi betraktar den här investeringen som andra närmar sig avkastningen 100 procent redan på ett år. Det är ungefär så mycket man kostar om man inte jobbar.

Det är den gruppen av människor vi pratar om här. Vi pratar inte om människor som har kommit till Sverige, börjar göra karriär och pratar flytande svenska. Vi pratar om människor som inte har kommit in i det svenska samhället, inte har lärt sig språket, inte jobbar och inte betalar skatt utan försörjer sig på bidrag. Då blir det helt plötsligt en plusaffär ganska fort. Det är ganska enkelt att räkna på. Utifrån den kontexten är det här ett spår som vi absolut vill försöka med.

Det finns redan ett återvandringsbidrag. Det är inte så att Sverigedemokraterna har uppfunnit återvandringsbidraget, utan det har funnits under ganska lång tid. Däremot ser vi nu till att det boostas upp ganska kraftigt. Sedan får vi såklart utvärdera det, som vi gör med alla reformer.

Anf. 10 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Då fick vi ytterligare en liten SD-teori om hur det här med ekonomi och bidrag fungerar. Sverigedemokraterna står fortfarande fast vid att man ska få 350 000 kronor per person för att lämna Sverige, trots att utredaren själv har konstaterat att det här inte alls har den effekt som ledamoten från SD framställer det som.

Tänk vad man hade kunnat göra med de här pengarna, Oscar Sjöstedt! Man hade kunnat fördubbla investeringarna i svensk infrastruktur i er budget. Sveriges bönder har blivit av med 1,5 miljarder i EU-pengar som ni inte kunde ”matcha upp”, fast man fick 2 eller 3 kronor för varje krona man lade av de pengar som de egentligen var berättigade till. Vi hade kunnat använda pengarna till det i stället.

Tänk om vi hade lagt de 350 000 kronorna på en småföretagare med ett litet kafé i stället för på återvandringsbidrag! Vi hade kunnat sänka arbetsgivaravgifterna, så att man kunnat anställa en till person eller två till personer. Vi hade kunnat sänka skatten på att anställa. Vi hade kunnat satsa på att människor i Sverige ska få jobb, jobba och bidra – inte dra.

Kan du förklara hur man kan prioritera pengarna på det sättet? Ni sätter återvandringsbidraget över småföretagarna, över svensk landsbygd, över infrastrukturen och över jobbskapandet i små företag när vi har rekordhög arbetslöshet i Sverige.

Anf. 11 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Utredaren är inte av Gud given. Det är en vanlig dödlig människa.

Jag tyckte att jag förklarade det här ganska tydligt. Utgifterna minskar ju. Här pratar vi om människor som försörjer sig på bidrag. Om de lämnar landet för att återvända till sina hemländer minskar utgifterna för bidrag.

Jag kan förstå att den här summan låter ganska stor. Oj då, vad mycket pengar! Jag kan förstå den reaktionen. Men tittar man på vilka bidrag människor som invandrat till Sverige är berättigade till ser man att det ganska snabbt kommer upp i 350 000 kronor. Då blir återvändningsbidraget i ekonomiskt hänseende en plusaffär.

För att prata om arbetslöshet är det väl alldeles utmärkt att utländska arbetslösa människor återvänder till sina hemländer. Då kommer arbetslösheten i Sverige att sjunka. Där måste vi rimligen vara överens. Arbetslösheten är ju till allra största delen importerad. Arbetslösheten bland inrikes födda är försvinnande liten. Om väldigt många av de människorna återvänder till sina hemländer kommer arbetslösheten i Sverige att minska. Vi måste rimligen vara överens om detta.

Det finns alltså absolut ekonomiska skäl till att prova den här reformen. Sedan får vi se – jag kan inte sia om framtiden. Det kanske visar sig att Martin Ådahl har rätt och att det här inte blir någon framgång. Men jag hoppas såklart på att det blir en framgång. Martin Ådahl har helt rätt i att det är Sverigedemokraterna som har drivit på för det här. Det gör vi för att vi tror på det. Vi får utvärdera detta som vi gör med allting annat. Jag hoppas att det blir en framgång. Jag hoppas att människor som har invandrat till Sverige men inte funnit sin plats här, inte lärt sig svenska språket, inte kommit in på arbetsmarknaden, inte anpassat sig och inte assimilerats i möjligaste mån återvänder till sina hemländer. Jag tycker att det är klok politik.

Anf. 12 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru talman! Vi diskuterar den budget som Sverigedemokraterna och regeringen lagt fram samt de alternativ som ligger på bordet. Frågan är, fru talman, vad det är i budgeten man som väljare och medborgare ska tacka Sverigedemokraterna för.

Oljepriserna får man nog tacka världsmarknaden för. När det gäller a-kassan och sjukersättningen blir det inga höjningar utan försämringar. Det sker också en ökning av tandvårdskostnaderna under det här budgetåret.

Fru talman! Jag ställer min fråga eftersom jag utgår från att ledamoten Sjöstedt liksom jag är ansvarig för förhandlingar i sitt parti. Frågan är: Vad är det för krav som ledamoten är stolt över att Sverigedemokraterna har fått igenom i de här budgetförhandlingarna?

Anf. 13 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Vi kommenterar inte de förhandlingar som vi har på den nivån.

Svaret är helheten – om det nu fanns en fråga, vilket jag inte vet om det gjorde. Man är inte överens om någonting förrän man är överens om helheten.

*Statens budget 2025 –
Rambeslutet*

Om ledamoten Gabrielsson vill att jag ska singla ut vissa saker blir det väl ungefär det som jag tog upp i mitt huvudanförande. Vi fortsätter spåret med inre och yttre trygghet och säkerhet. Rättsväsendet och Försvarsmakten görs det enorma satsningar på med mångmiljardbelopp. Det är någonting som vi har drivit på för.

Det görs också kloka skattelättnader. Lite uppstädning kan man väl se det som. Jag ser mig lite grann som städpersonalen. När sossarna och deras kompisar har styrt i två mandatperioder behövs det lite uppstädning. Vi städar bort en del saker som kanske inte är livsavgörande, såsom plastpåse-skatt och flygskatt. Sådant bara städar vi undan. Vi gör också kloka skattesänkningar för löntagare och pensionärer.

Svaret blir väl alltså ungefär de saker som jag räknade upp i mitt huvudanförande, skulle jag säga – om det nu fanns en fråga, vilket var lite osäkert.

Anf. 14 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru talman! Frågan var: Vad är det som ledamoten inför de väljare han representerar är stolt över att ha fått igenom i de förhandlingar som skett om den budget vi i dag diskuterar och beslutar om?

Personligen är jag stolt över att vi och jag drev igenom 1 000 kronor i höjd garantipension, förbättringar i sjukförsäkringen, avdrag för a-kasseavgiften och en massa andra saker.

Ledamoten tycker att skattesänkningarna som gått igenom är kloka. För min del kan jag beskriva detta skattebidrag så här: Av moderater till moderater. Av Sverigedemokraterna efter förmåga, till varje moderat efter behov.

Frågan till Oscar Sjöstedt måste vara: Varför ska min mamma, som började jobba som barnskötare när hon var 15 år och har arbetat ett oerhört långt arbetsliv, betala en större andel av sin lön och sin ersättning i skatt än du och jag, som är riksdagsledamöter? Nu är hon mycket äldre och har fått en halv sjukersättning, eftersom hon har slitit i över 40 år i arbetslivet.

Är det en klok prioritering att sjuka och personer med funktionsnedsättningar måste betala en större andel av sin inkomst i skatt än du, jag, ministrar och andra högavlönade? Tycker du att det är rätt, Oscar Sjöstedt?

Anf. 15 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Vi kan konstatera att sjukersättningen har skrivits upp på ett sätt som inte gäller för den normala löneutvecklingen under denna period med hög inflation. Detsamma gäller för övrigt garantipensionen. Sjukersättningen har skrivits upp på ett sätt som den normala inkomstpensionen inte har gjort.

Det som är min ansats i detta är att pension är uppskjuten lön. Därför ska pension betraktas som lön, och därmed ska det beskattas lika. Det är min grundansats att lön och pension ska beskattas lika. Det är det som vi har kämpat med ganska mycket. Sedan, typ, 2006 – jag vet inte exakt hur länge sedan det var – har vi haft en situation där löntagare betalar lägre skatt än motsvarande pensionärer. Det tycker jag har varit det allra största problemet.

Jag kan inte situationen som gäller för Ida Gabrielssons mamma, så den vill jag kanske inte kommentera mer än så.

Men jag kan väl lägga till ytterligare saker när det gäller den ursprungliga frågan. Det är ganska tydligt – och detta märker jag oavsett var i landet jag är – att människor är väldigt glada över att det har blivit mer humana priser när man ska tanka bilen. Jag är ganska stolt över att vi har drivit igenom det. Vi har drivit igenom alla dessa skattelättnader för bensin och diesel, och vi har sänkt reduktionsplikten kraftigt. Vi har gjort ungefär det som jag och Jimmie sa i valrörelsen att vi skulle göra. Dieseln ska bli 10 kronor billigare, och där har vi gått i mål lite grann. Jag vet att människor är väldigt glada över detta, och jag är väldigt stolt över att vi har kunnat åstadkomma det.

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag påminner återigen om tilltalet i kammaren.)

Anf. 16 MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Fru talman! Inför valet 2022 lovade Sverigedemokraterna att göra tandvården billigare. Tanderna är ju en del av kroppen. När Sverigedemokraterna nu lägger fram sin tredje budget är beskedet det motsatta. Efter nyår gör SD-regeringen det dyrare för Sveriges ungdomar att gå till tandläkaren.

Jag har noterat att väldigt många ungdomar verkar väldigt förvånade över det nya beskedet, för det kan handla om ganska mycket pengar för de ungdomar som behöver gå till tandläkaren.

Man kan fråga sig lite grann vad ett vallöfte från Sverigedemokraterna är värt. Detta går nämligen igen. Det är ganska många mönster. När Sverigedemokraterna är med och förhandlar om budget ser vi att det blir en försämrad a-kassa. Vi får en byggkris. Vi har en sjukvårdskris. Man har sämre service på Sveriges landsbygder i den här budgeten. Man har mindre pengar till de kommuner på Sveriges landsbygder som har flest utmaningar. Man fortsätter med obegränsade vinstuttag i svensk skola. I stället har man råd att sänka skatten för de rikaste procenten av Sveriges befolkning.

Det blir alltså skevt här. Man säger en sak före valet, och så blir det något annat efter valet.

Fru talman! Min fråga är: Hur förklarar Oscar Sjöstedt att man hellre sänker skatten för dem med inkomster över 65 000 kronor, till exempel, än säkerställer att unga har råd att gå till tandläkaren?

Anf. 17 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Det förklaras av ett begrepp som kallas självfinansieringsgrad. Om man höjer, sänker eller tar bort en skatt händer det en massa andra saker runt omkring.

Om självfinansieringsgraden är 0 procent är det förmodligen en bra skatt, om jag uttrycker mig på det sättet. Det är alltså en effektiv skatt. Om självfinansieringsgraden är 100 procent förlorar du inte några skatteintäkter genom att sänka den skatten. Om självfinansieringsgraden är över 100 procent är det till och med så att skatteintäkterna ökar genom att man sänker en skatt. Det kan alltså funka på det sättet – skatten kan sänkas i procent, men skatteuttaget ökar i kronor.

Prot. 2024/25:38
27 november

Statens budget 2025 –
Rambeslutet

I det här fallet uppgår självfinansieringsgraden till så mycket som 125 procent, fru talman. Staten kommer alltså att få mer resurser, mer pengar, att röra sig med, som man kan allokera till exempelvis sjukvården, om man så skulle vilja, eller till något annat.

Det är egentligen det korta svaret, på just den frågan i alla fall.

När det kommer till tandvårdsreformen avsätter vi pengar i budgeten. De pengarna ligger inte där redan för 2025, utan de stora pengarna ligger där för 2026. Jag kan väl i någon mening beklaga att vi inte får detta på plats redan nu till årsskiftet. Det kommer att dröja till nästa årsskifte, när vi får den stora tandvårdsreformen på plats. Den kommer att underlätta väldigt mycket för primärt de äldre – i alla fall i ett första skede.

Så är det. Vi sa att vi skulle göra detta under mandatperioden. Den 1 januari 2026 är faktiskt en del av denna mandatperiod, så vi kommer att leverera på det vallöftet också.

Anf. 18 MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Fru talman! Jag tror att Sverigedemokraterna hade behövt tala lite mer om självförsörjningsgraden i tandvårdsförsäkringen med Sveriges ungdomar före valet, för det var inte så tydligt före valet att man skulle försämbra för Sveriges ungdomar när det gäller att gå till tandläkaren.

Denna debatt handlar primärt om 2025 års budget, och i det årets budget innebär detta bara en försämring av tandvården för ungdomar, vilket kanske får långsiktiga konsekvenser för tandhälsan framöver.

Oscar Sjöstedt! Jag ställer frågan igen: Hur förklarar du för Sveriges ungdomar att ni gör det dyrare för dem att gå till tandläkaren? Är tänderna inte en del av kroppen just för ungdomar?

Anf. 19 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Jo, det gäller såklart även för ungdomar. Detta är kraftigt subventionerat redan i ursprungsläget, och det är absolut inte uppenbart hur subventionerat det ska vara. Man pratar om unga. Det är egentligen till stor del unga vuxna, ser jag det som. Vi pratar liksom inte om små barn. Detta är alltså inte alls självklart.

Sedan finns det kapacitetsproblem i detta. Det finns inte oändligt med tandläkare, tandskötare, tandhygienister och allt vad det heter som bara sitter och väntar på att vi ska expandera tandvården. Och det vi kan se är att äldre, i alla fall som kollektiv eller som grupp, har större problem med munhälsan än vad de yngre har. De yngre, som grupp, har normalt inte några stora problem med munhälsan. På individnivå kan det såklart se lite olika ut.

Vi behöver förhålla oss till de kapacitetsutmaningar som finns. Det tar såklart tid att bygga ut hela tandvården. Man kan inte göra allt för alla på en gång. Det vi har sagt nu är att den tandvårdsreform som vi har budgeterat för – vi allokera alltså pengar till den – i ett första skede ska gälla dem som är just äldre. Vi har sagt att den ska gälla från 67 år och uppåt.

Min och Sverigedemokraternas ambition är såklart att den ska rullas ut brett för alla åldersgrupper, men av rena prioritetsskäl får vi börja i någon ände. Vi sa att vi skulle börja med de äldre. Det står i Tidöavtalet att vi ska göra detta med fokus på de äldre. Det gör vi också. Det gäller från 67 år och uppåt. Framgent är det givetvis min och Sverigedemokraternas ambition att vi ska rulla ut denna reform för alla åldersgrupper.

Anf. 20 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Jag behöver väl ställa några frågor till Oscar Sjöstedt om Sverigedemokraternas ekonomiska politik när han anklagar Miljöpartiet för en oansvarig ekonomisk politik.

Fru talman! Då vill jag börja med att understryka att vi har använt samma reformutrymme som regeringen men att vi också är väldigt tydliga med att vi vill låna till klimatinvesteringar. Det görs alltså inte på lösa boliner – att man stärker budgeten till vad man vill – utan det görs för att vi ska bygga Sverige starkt för framtiden.

Detta är någonting som Sverigedemokraterna är väldigt starkt emot. Man vill inte satsa på att sänka utsläpp. Man ser inte klimathotet som det är. När man för en omvänd ekonomisk politik – alltså backar från de åtgärderna som Sverige har för att minska sina utsläpp – drar man också undan mattan för den svenska industri som ligger väldigt långt i framkant i den gröna omställningen.

Man säger sig vilja föra en ansvarsfull ekonomisk politik, men hur man då ska kunna finansiera den kärnkraft man säger sig vilja ha är höljt i dunkel. På finansutskottets hearing häromveckan fick vi också klart för oss att den finansieringsmodell som regeringen tänker sig riskerar att slå undan benen för all energiproduktion fram till minst 2035. Det drabbar svenska arbetstillfällen, det drabbar hushåll och det drabbar arbetskraften och den kompetens som företagen i Sverige säger att de vill ha.

Sverige blir alltså fattigare av Sverigedemokraternas ekonomiska politik. Ser inte Oscar Sjöstedt det?

Anf. 21 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Nu funkar det ju inte så i en budget att man lånar pengar till något specifikt. Så funkar det faktiskt inte, utan har man ett minus-tecken, röda siffror, på nedersta raden har man drivit det offentliga med ett underskott. Jag noterar att Miljöpartiet – och det står dem såklart fritt; jag vill bara upplysa väljarna om det – prioriterar tiotals miljarder i ökat internationellt bistånd, pengar som inte kommer svenska väljare och skattebetalare till godo på något sätt.

Jag bara konstaterar att det är så, och den prioriteringen får man givetvis göra. Jag pekar på att vi tycker olika om detta, och det är väl bra att vi gör det.

Jag var på samma kärnkrafts hearing för två tre veckor sedan. Det jag tog med mig som ett ”problem” var att om vi bygger en massa kärnkraft riskerar elpriserna att bli så låga, fru talman, att det inte är lönt att bygga vindkraft. Det var ungefär vad jag tog med mig.

Att elpriserna är så låga att det inte är lönsamt att bygga vindkraft ser jag som ett ganska angenämt problem. För mig som vanlig dödlig elkonsument är detta inte ett problem alls. Får jag låga elräkningar blir jag ganska glad, och jag antar att de flesta människor gör ungefär samma analys.

Jag är ingen ingenjör, men det jag också tog med mig från hearingen och tror mig ha förstått på ett någorlunda bra sätt är själva begreppet ”frekvensstabilitet”, det vill säga att man måste ha elproduktion som är planerbar och helst inte väderberoende. Det skulle vara intressant att höra vad Miljöpartiet har för syn på det. Är frekvensstabilitet ett påhittat begrepp, eller är det någonting som faktiskt existerar?

Anf. 22 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Nu ska jag inte förvandla den här budgetdebatten till en energipolitisk debatt, något som regeringen och Sverigedemokraterna väldigt ofta vill få det till. Klimatpolitiken och finanspolitiken är betydligt större än så.

Självklart är det begreppet högst verkligt, men kärnkraft behöver inte nödvändigtvis vara svaret på det. Man tror ändå att Oscar Sjöstedt från Sverigedemokraterna ska förstå att med mindre el i systemet kommer det att bli dyrare för kunderna, för hushållen och för företagen. Vi vet ju inte alls när den här kärnkraften kommer på plats, och om man inte tillför någon mer energi före 2035, 2040 eller 2045 kommer det att göra både Sverige och människorna som bor här fattigare.

Om man ska upplysa väljarna om någonting kan man också konstatera att världen är större än Sverige. Vi har gemensamma stora utmaningar. Om inte pandemin fick Sverigedemokraterna att förstå att vi har ett ömsesidigt beroende vet jag inte vad som kommer att göra det, men vi kan konstatera att solidaritet inte är Sverigedemokraternas starkaste gren.

När det kommer till att upplysa väljarna vill Sverigedemokraterna ofta få det att framstå som att de är partiet för de gamla, de sjuka, de fattiga och dem som behöver samhällets stöd. Nu har man ändå gått med på att höja högkostnadstaket i läkemedelsförmånerna. Det kommer att göra det ännu svårare för precis den här gruppen, som kommer att få dra in på ännu fler saker i sin vardag för att ha råd med sina mediciner.

Jag vill därför fråga Oscar Sjöstedt om detta verkligen är att se till de gamla och de sjuka. Eller var det bara något som man ville få väljarna att tro för att de skulle rösta på Sverigedemokraterna?

Anf. 23 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Det här rör sig om lite olika saker, men jag ska försöka knyta ihop det.

Om vi hoppar tillbaka till början är det givetvis på det sättet, vilket jag också sa i mitt anförande, att det tar mycket längre tid att bygga ny kärnkraft än det tar att lägga ned kärnkraft. Men det tar lika lång tid att bygga en vindkraftspark ute till havs som det tar att bygga ett kärnkraftverk. Det är inte så att vi kan plocka fram en massa vindkraft i morgon eller i nästa vecka, utan det tar ju lika lång tid. Svaret däremellan är såklart gas, som också är en reglerbar och planerbar kraft.

Kostnaderna för läkemedel har stuckit iväg ganska drastiskt. Det är inte någonting som vi har bestämt, utan det har liksom skett ändå. Vi ska komma ihåg att det fortfarande är väldigt kraftigt subventionerat. Det finns ett högkostnadsskydd, och de siffror som jag har tagit del av gör gällande att för den grupp patienter som har det allra största läkemedelsbehovet pratar vi om en fördyring på ungefär 80 kronor i månaden med det förändrade högkostnadsskyddet.

Det är klart att man kan diskutera om det ska vara subventionerat till 100 procent eller noll procent. Ska det vara 30–70 eller 10–90? Den diskussionen går alltid att ha. Men det är inte vi eller regeringen som har fått för oss att det ska bli dyrare med läkemedel, utan det är läkemedlen som har blivit dyrare. Det är det som har hänt, och det är inte ett politiskt beslut. Det har blivit så av helt andra skäl.

Det är klart att jag tycker att det är en olycklig situation, men det är inte vi som har bestämt att det ska vara så. Då kan man diskutera hur mycket det ska subventioneras och hur mycket som ska falla på den enskilde. Nu har vi landat i att vi gör på det här sättet. För dem som har det allra största behovet av läkemedel pratar vi som sagt om en fördyring på 80 kronor per månad. Men visst, det går absolut att föra den diskussionen.

Prot. 2024/25:38
27 november

*Statens budget 2025 –
Rambeslutet*

Anf. 24 IDA GABRIELSSON (V):

Fru talman! Roligast i finansutskottet, det är jag, det. Det kan hon ju stå där och säga, tänker någon. Men nej, det är faktiskt mina kollegor från olika partier som i omgångar utnämnt mig till det. Frågan är förstås om det är jag som är extra skojig, eller om det handlar om dem – fru talmannen förstår säkert vart jag vill komma.

I dag, kära kollegor, får jag ändå göra er besvikna. Humor är nödvändigt, särskilt när vi tar oss genom tuffa tider. Men vi behöver också allvar.

Sverige är skörare än på mycket länge. Medborgare har av maktthavarna lämnats ensamma att hantera konsekvenserna av den ekonomiska krisen. Valfärden går sönder, inte för att det måste vara så utan för att vi har beslutat att det ska vara så.

Man ska säga som det är och inte skylla ifrån sig. Det är tröttsamt när politiker bara skyller på varandra. Den nya, svaga Sverige har inte vuxit fram enbart under nuvarande styre. Det är en riktning som vi har slagit in på under lång tid, och där har även mitt parti haft ett ansvar. Det starka, trygga och rättvisa Sverige känns långt borta när vi nu debatterar statens budget för kommande år.

Sverige har varit ett starkt land. Investeringar i infrastruktur och bostäder skapade arbete och tillväxt. Valfärden byggdes upp, och i världens mest jämlika land visade vi respekt för dem som byggde landet. Så är det inte riktigt längre.

Fru talman! Att oppositionen varnar är kanske inte så förvånande. Men det är inte bara vi; det är fler som larmar. Det är bara att öppna ögonen. Regeringen har dock skygglapparna på, närmast rädda för att möta de egna medborgarna. Har de gått och gömt sig, som vi ropade på Jernvallen när motståndslaget spelade dåligt? De har kanske redan placerat sig i bunkern hos ministern för civilt försvar, Carl-Oskar Bohlin – för i den verklighet där vi andra befinner oss är de inte.

När det lider mot jul i Sverige låter vi barn gå hungriga i stället för att se till att alla har råd att äta sig mätta. Pensionärsorganisationer beskriver en utbredd fattigdom hos landets pensionärer. Sjuka och arbetslösa har det ännu mer knapert. Men det är inte bara dessa. Breda grupper av löntagare har svårt att betala hyran. Så ser verkligheten ut.

Därför, fru talman, är det så omdömeslöst av regeringen och Sverigedemokraterna att i budgeten välja att satsa nästan enbart på höginkomsttagare. Fördelningsprofilen får Grinchen att framstå som givmildheten själv. Allra mest från statskassan får den som har en hel förmögenhet i månadslön. Sverigedemokraterna lånar sin nedböjda ryggrad till den moderata finansministern att använda som trampolin för att bärga hem årets julklapp till toppskiktet. God jul, alla moderata kärnväljare, önskar Jimmie – regeringens egen lilla passopp.

I julklappsbytet har Sverigedemokraterna fått ett tomt paket inslaget med hatretorik, och lika glada är de för det. Men gladast är nog ändå de moderata kärnväljarna, som precis har fått vad de önskar sig i julklapp.

De väljare som trodde på högre a-kassa, bättre sjukförsäkring och mer pengar i plånboken är antagligen inte lika nöjda. Sverigedemokraterna verkar i budgetförhandlingarna enbart ställa krav på vem som inte ska få ta del av satsningarna och ersättningarna. Sedan nöjer man sig med det och låter Moderaterna använda löntagarnas pengar till att sänka skatten med över 50 000 för den som tjänar allra mest.

Är det värt det, måste de styrande ändå fråga sig när de nås av larm-rapporterna om hur personalen flyr äldreomsorgen. Lyssnar de inte?

Vänsterpartiet gör en annan bedömning. Vi höjer barnbidragen och bostadsbidragen och värnar de försäkringssystem som löntagarna har byggt upp genom sitt arbete. Sjuka och arbetslösa ska inte betala en högre andel av sin lön i skatt. Därför tar vi bort straffskatterna. Det är mer rätt än att sänka skatten för ministrar och riksdagsledamöter.

Fru talman! Aldrig tidigare har jag upplevt en regering som är så pass ovillig att just regera. Samhällsproblemen ska medborgarna lösa själva. Regeringsförklaringen är rena självhjälpsboken, som ständigt kompletteras med tips och trix till medborgarna. Det framstår alltmer som att ministrarna inte verkar på ett regeringskansli utan i stället har tagit jobb för en frågekolumn i tidningen Allers. Medborgare oroar sig för höga matpriser, elräkningar och räntor. Sätter regeringen stopp för den utvecklingen? Nej! De tipsar i stället: Ta på dig ullstrumpor, byt bank och handla billigt.

Undrar du vart jobbpolitiken har tagit vägen? Fråga Saida, svarar regeringen. En fungerande äldreomsorg sökes. Finns i sjön, blir svaret.

Arbetsmarknadsminister Pehrson har bytts mot en annan Persson. Men vad hjälper det? De nya aktivitetskraven verkar inte omfatta Regeringskansliet. I den budget vi ska anta i dag räknar regeringen själv med hundratusentals fler arbetslösa. Vad erbjuds då medborgarna? Jo, sänkt a-kassa för löntagarna. Tack för kaffet!

Konkurserna står som spön i backen. Tågkaoset är ett faktum. Byggbranschen har kraschat, och regeringens åtgärder stannar vid branschstöd till flygbolag, oljebolag och städbolag. S och Tidöpartierna har gjort upp om ett ramverk de kommande åtta åren, som innebär stora konsekvenser för omställningen och tillväxten. Nya investeringar och underhåll riskerar att utebli. Mot alla tunga experters inrådan valde man att bakbinda politiken. I stället för att sprida kostnaderna över generationer har man lagt notan i knät på dagens skattebetalare. Det är ett historiskt misslyckande att vi inte kunde enas mellan partierna om åtgärder för billigare el och tåg som går i tid.

Syftet med ramverket har varit att hantera risker. 90-talets sanering är över. Den svenska statsskulden är bland de lägsta i Europa, och skulle fortsätta att vara låg även om vi inför ett investeringsmål. Den nya treenigheten, sa finansministern om Vänsterpartiet, Svenskt Näringsliv och LO när hon mottog överenskommelsen. Nu tillhör inte jag de mest religiösa, men nog är det anmärkningsvärt att man blundar för det som alla andra viktiga samhällsaktörer ser. Utan en fungerande järnväg hotas tillväxten och jobben och därmed statsfinansernas utveckling.

Fru talman! Regeringar kommer undan med att presentera historiska nedskärningar som satsningar eftersom staten inte redovisar omfattningen av de offentliga åtagandena. Väljarna undrar om det är de eller regeringarna som är galna eftersom köerna i sjukvården är milslånga och akutmottagningarna är fulla. Det skadar tilliten när människor förs bakom ljuset. Därför begriper jag inte varför Vänsterpartiets krav om att köra med öppna kort mot väljarna avvisades, det vill säga att öka transparensen och beskriva verkligheten som den är. I stället valde man att fortsätta att vara vägen mot dolda automatiska nedskärningar genom att inte redovisa hur reformutrymmet uppstår.

Det är socialförsäkringssystemet och välfärden som får betala för skattesänkningarna som nu genomförs. Det är genom förslagen som läggs fram i dag som sjukvården, äldreomsorgen och skolan tvingas skära ned. Det är därför barnfamiljer får vända på varje krona inför jul. Ingen blir fattig. Man görs fattig genom medvetna politiska beslut och prioriteringar. Så stå för det!

Vänsterpartiet är det parti som prioriterar välfärden högst. Därför lägger vi i dag fram ett förslag om ett återhämtningsstöd. År av urholkning av statens åtaganden har lett till att välfärden inte fungerar. Vi föreslår därför nästan 30 miljarder mer till välfärden. Regeringen föreslår 0 kronor i statsbidrag, och dubbelt så mycket lägger man på moderatbidraget riktat till redan förmögna som man lägger på hela den svenska sjukvården. Vi tror knappt att det är sant.

Fru talman! Det är knappt två år kvar till valet. Hatretoriken kostar inte mycket i budgettabellerna, men det kostar mycket hur vi behandlar varandra. Det är inte gratis att inskränka demokratin. Mycket står på spel. Sverige behöver byggas starkare. Val vinner man inte enbart på andras misslyckanden. Det räcker inte att säga: ”Rösta på oss. Vi är inte de.” Människor vill, med rätta, veta vad skillnaden blir. Det har inte minst USA-valet visat oss.

Har man inget eget att komma med utöver en självutnämnd anständighet, då har man inte mycket att erbjuda. Har den egna anständigheten dessutom gått mer från innehåll till ord, då måste man steppa upp och erbjuda något annat. Att säga att det var vi som var först med politiken, eller bara bjuda över i en match som spelas på motståndarens planhalva, är dömt att misslyckas. Snacka kan alla göra, men vi måste visa att vi kan göra verkstad av pratet. Vi som vill något annat måste samla oss, inte för Vänsterpartiets skull utan för medborgarnas och Sveriges skull. Vi behöver göra ett jobb inom oppositionen om vi ska vända utvecklingen.

Fru talman! Man ska tala ur skägget, är min bestämda mening. Jag tror på att vara ärlig i relationer och att inte låta surdegar jäsa. Eftersom så mycket står på spel oroar det mig att Centerpartiet verkar ha bäddat säck åt sig självt. Socialdemokraterna har i stället bäddat ned sig med Tidöpartierna. Förhoppningen är att Centern rullar ut ur säcken och vaknar upp från drömmarna om det parallella universumet och att Socialdemokraterna lägger sig på rätt sida nästa gång.

Vänsterpartiet, fru talman, har förstås också ett jobb att göra. Vi har alltför länge låtit andra styra, och vi måste förbereda oss för att tillsammans med andra regera och ta ansvar. Den som vill få någonting gjort kan inte låta sig ställas utanför. En ny regering måste lägga om den ekono-

miska politiken. Det gäller demokratin och rättsstaten och inte minst välfärden, tillväxten, omställningen och trygghetssystemen.

Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservationer, nummer 2 och 6.
(Applåder)

Anf. 25 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! Sverige ska vara ett land som präglas av tillväxt, innovation, spetskompetens och välfärd. Vi har potential att vara världsledande på flera områden, och därigenom kan vi stärka jobb, vård och mycket mer.

Med budgetpropositionen för 2025 är det tydligt att vi växlar spår. Vi har lämnat det värsta bakom oss. Inflationen har ju legat som en våt filt över finanspolitiken.

Nu är det hög tid att investera i Sveriges framtid och genomföra reformer som sätter fart på den svenska tillväxten. Vägen framåt är att ha en skola med fokus på kunskap, ett innovativt näringsliv som får verka i ett bra näringslivsklimat och en excellent forskning.

Fru talman! Även om budgeten för 2025 har ett tillväxtperspektiv saknas inte viktiga satsningar för dem som inte mår bra. Under 2023 och 2024 har jag besökt samtliga partidistrikt i Sverige för att resonera om hur vår vision om samhällsgemenskap – ett uttryck som allt fler verkar vilja använda sig av – kan nås, hur denna samhällsgemenskap skulle kunna se ut och vilka investeringar som måste göras. Inför varje sådant besök har jag hört av mig till det lokala KD-distriktet och sagt att jag vill besöka bup, barn- och ungdomspsykiatrien.

Den psykiska ohälsan bland våra unga är en av vår tids största kriser. Nästan var femte tjej eller kille drabbas i dag av psykisk ohälsa, och självmord är nu den fjärde vanligaste dödsorsaken bland 15–19-åringar.

Det här är egentligen inte siffror som överraskar. Det är ju en trend som pågått under en längre tid. Och i min tidigare tjänst som församlingsherde och präst har jag mött, samtalat med och framför allt stöttat många unga människor som tappat hoppet om livet och som brottas med det vi kallar nattsvart ångest.

Vid mina möten med bup ute i landet har jag mött en fantastisk personal med ett engagemang långt utöver det vanliga, en personal som möter barn och unga som saknar livslust och inte ser någon mening med att leva. I min bok måste barns och ungas psykiska hälsa föras högt upp på den politiska dagordningen. Det är en framtidsfråga för vårt välfärdsland.

Fru talman! Även om det ytterst är sjukvårdshuvudmännen med direktvalda politiker på kommunal och regional nivå med beskattningsrätt som ansvarar för att barn och unga som behöver specialiserad vård för psykiatrisk problematik också får det kan vi här i riksdagen tillsammans med regeringen göra skillnad på riktigt. Och det är det jag menar att denna regering med kristdemokrater på Socialdepartementet gör.

Vi har i denna budget kraftfulla satsningar inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Vi slöt i december en överenskommelse med SKR, Sveriges Kommuner och Regioner, där 1,6 miljarder avsattes för att bland annat stödja huvudmännen i arbetet mot psykisk ohälsa och korta köerna till vården. Riksdagen har också godkänt regeringens förslag till budget för detta år, som innehöll ett rekordstort belopp för att förstärka satsningen på tillgänglighet till barn- och ungdomspsykiatrien på drygt en halv miljard,

och förslaget i den här budgeten är att vi under de tre kommande åren viker 1 miljard per år för att korta köerna till barn- och ungdomspsykiatri.

Men som vanligt är allt inte pengar. Regeringen har också tagit initiativ till nationella utvecklingsteam inom barn- och ungdomspsykiatri som ska utgå från det man kallar best practice och bistå huvudmännen i att utveckla arbetet inom barn- och ungdomspsykiatri.

Det som mina besök på BUP ute i landet har visat är att det saknas forskning och evidens om vad som är anledningen till denna alarmerande utveckling. Under de senaste 30 åren har andelen unga med psykiska besvär ökat, och i Norden är ökningen störst här i Sverige.

Vi vet att hemmet, skolan och för lite sömn är viktiga faktorer. Jag får svaret från personalen på BUP att även sociala medier har bidragit. Men visst kan vi göra mer för att få fram verkliga fakta och kunskaper.

Fru talman! När jag ändå är inne på barn och unga är det svårt att runda fritidskortet, för det är något som vi kristdemokrater är stolta över. Det är regeringens stora reform för att främja barns och ungas aktiva deltagande i idrott, kultur och friluftsliv i gemenskap med andra. Målsättningen är att barns och ungas möjligheter att delta i fritidsaktiviteter inte ska avgöras av tjockleken på familjens plånbok.

Detta är en folkhälsoreform som inte gjorts på många år. Det handlar om att bidra till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra, öka barns och ungas rörelse, stärka konditionen och främja kreativitet och kulturellt skapande. Från och med oktober nästa år kommer det att vara möjligt att ansöka om detta fritidskort.

Fru talman! Att finansiera allt det där som barnen vill göra och uppleva är inte alltid lätt för familjen. Det som också i allra högsta grad är svårt är att få ihop sitt unika livspussel och att räcka till. Det vet vi alla som väl-signats med att kunna få barn.

Förra gången vi kristdemokrater satt i regeringsställning drev vi igenom dubbeldagarna, alltså att båda föräldrarna kan vara föräldralediga samtidigt och tillsammans få mer tid med sin lilla bebis. Därför är det en viktig seger och ett steg framåt att vår regering har dubblat antalet dubbeldagar från 30 till 60 dagar och förlängt möjligheten att ta ut dessa fram till att barnet är 15 månader. Dessutom ges det nu möjlighet för föräldrarna att överlåta 45 dagar med föräldrapenning vardera till exempelvis en nära anhörig.

För mig är det här en viktig frihetsreform för alla som försöker få ihop arbetsliv med familjeliv. Besluten om hur man bäst gör detta fattas bäst hemma vid köksbordet, och i och med att varje familjs livspussel är unikt menar vi att det är rimligt att vi också ser till att skapa största möjliga flexibilitet.

Fru talman! Det unika livspusslet för mig öskt in på bilen. Bilen är många gånger en förutsättning för att livspusslet ska kunna läggas på ett framgångsrikt sätt.

Häromveckan besökte jag den södra delen av Örebro län – jag var nere i Askersund och träffade mina partikamrater. De pratade med hetta och engagemang om att man måste få till en konstgräsplan i Askersund. Bakgrunden till att det är så viktigt är att barnen i IFK Askersund, som klubben heter, i dag får åka till Hallsberg för att kunna träna. Det kräver föräldrar som har bil och kan skjutsa. Det kostar pengar, naturligtvis, men det tar också en väldigt massa tid.

Prot. 2024/25:38
27 november

Statens budget 2025 –
Rambeslutet

Vi kristdemokrater lovade inför valet att sänka bensinpriset med 5 kronor och dieselpriiset med 9 kronor. Priset på bensin och diesel sätts förvisso av marknaden, och det är flera faktorer som politiken inte kan påverka, exempelvis världsmarknadspriset på olja. Men skatt och reduktionsplikt är verktyg som vi kan påverka och som också påverkar priset vid pump.

Höjningen av reduktionspliktsnivåerna innebär att priset höjs om inte skatten sänks. Därför finns skattesänkningar med i budgetpropositionen för att priset vid pump inte ska öka. Det här är någonting som inte minst alla de föräldrar i Askersund som för närvarande skjutsar sina barn till Hallsberg tackar väldigt mycket för.

Fru talman! Det är alltid lite knepigt att komma in så här sent i debatten, men jag har valt att sätta fokus på de mjuka frågorna som kanske inte alltid får stort utrymme när en budget beskrivs och debatteras.

De mjuka frågorna som jag har lyft fram vilar ytterst på att vi får till tillväxten. Den där kakan som vi politiker så gärna vill fördela och har åsikter om måste ju först bakas, och vi vill att den ska bli allt större. Kristdemokraternas linje i regeringsställning är därför att prioritera välfärden – de mjuka frågorna om man så vill. Men vi menar att det görs bäst genom att bana väg för ökad självförsörjning och att låta enskildas flit och arbete löna sig. Det är och förblir skatteintäkter, inte skattesatser, som finansierar välfärden. Och skatteintäkter uppstår inte ur tomma intet, utan de uppstår när folk arbetar och betalar skatt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 26 MARTIN ÅDAHL (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Centerpartiets budgetmotion.

En rubrik i den är ”Jobben, jobben, jobben”. Det är knappast någon slump, fru talman. När vi stod här för två år sedan var arbetslösheten i Sverige redan mycket hög – 7,2 procent säsongrensat. I dag är den siffran 8,4 procent. Då var det 361 700 arbetslösa. I dag är det över 440 000 arbetslösa. Arbetslösheten stiger i Sverige medan den har fallit i övriga EU. Alla i västvärlden har haft hög inflation, men Sverige är ett av få länder som haft hög inflation och stigande arbetslöshet. Vi har nu Europas tredje högsta arbetslöshet. Samtidigt är antalet konkurser det högsta sedan 1990-talet. Nyföretagandet minskar tyvärr, och tillväxten är i EU:s bottenkikt.

Detta är siffror, men jag vill prata om vad som finns bakom alla dessa siffror – de 440 000 arbetslösa. Eftersom SD sa att arbetslösheten är försvinnande liten bland dem som är födda i Sverige, fru talman, vill jag säga att det faktiskt är 164 000 arbetslösa som är födda i Sverige. SD får gärna förklara hur detta kan vara försvinnande lite. Bakom alla dessa siffror är det många drömmar som går i kras, många barn som hoppas att mamma och pappa ska få jobb, många möjligheter till integration och till att bidra som inte blir av och mycket grogrund för hopplöshet och för kriminellas nyrekryteringar.

Det är uppseendeväckande att medan detta pågått har den nya så kallat borgerliga regeringen inte gjort något annat än att höja skatter och pålagor för att anställa. Det har tillsatts en produktivitetskommission som inte har levererat något ännu.

Men allra mest oroande är faktiskt inte att man inte gör något utan att man inte ens pratar om arbetslösheten. Det är som att massarbetslöshet är det nya normala – 8,4 procent.

Ursäkta mig, men detta gäller även Socialdemokraterna. Jag har inte hört några kraftfulla nya förslag för att få ned arbetslösheten. Ibland tänker jag att ni nog behöver outsourca jobbpolitiken till Centerpartiet om ni någonsin ska kunna klara detta.

Jag har sett hela jobbdebatter mellan regeringen och Socialdemokraterna som handlat om att det behövs lite mer arbetsmarknadsutbildningar. Det kan behövas mer arbetsmarknadsutbildningar hos Arbetsförmedlingen, i synnerhet sådana som verkligen är arbetsplatsnära. Framför allt behövs det mer vidareutbildningar och yrkesutbildningar, och detta driver Centerpartiet.

Men, med all respekt, fru talman: Att det finns lite för lite arbetsmarknadsutbildningar är inte skälet till att vi har Europas tredje högsta arbetslöshet. Mer arbetsmarknadsutbildningar kommer inte att få 440 000 personer i jobb.

Här vill jag vända mig till dig som just nu är arbetslös och kanske tittar på denna debatt. Du kanske har varit det ett tag och känt all den oro och osäkerhet det för med sig. Jag vill säga att du förtjänar bättre än så här. Och vi i Centerpartiet kommer inte att sluta prata om arbetslöshet. Vi kommer inte att sluta föreslå kraftfulla förbättringar så att många fler jobb finns för dig.

Vi vill börja med enkla saker, som funkas. Det måste bli mycket lättare att anställa i små och växande företag. Vi kan inte ha västvärldens högsta skatter på att anställa. Vi måste prioritera att investera i skolan för att minska utslagningen av ungdomar där, och även i vidareutbildning. De så kallade integrationsinsatserna – språkkurser, praktik och allt detta – för dem som nyligen kommit hit måste vara mycket mer intensiva och krävande. Gör din plikt, men kräv också din rätt – så att du kommer in i jobb!

Och så måste vi nu investera i landsbygden på ett helt nytt sätt. Det handlar om skola, järnvägar och vägar – sådant det under mycket lång tid inte har satsats på. Sverige fungerar inte.

Det handlar om enkla saker: släppa fram den nya, gröna energin och frigöra den från alla hinder som den här regeringen sätter upp så att vi får igång den gröna industrialiseringen. Vi måste frigöra människors möjligheter att vara med i klimatomställningen och se till att de har råd att byta till en miljöbil – enkla, självklara saker. Vi kan inte fortsätta så här.

Men låt mig komma tillbaka till arbetslöshetskrisen – vi kommer att prata om den. Vi kan prata om innovationskraft; det har gjorts här. Vi kan prata om att få igång tillväxten med bättre regleringar. Vi kan prata om AI-kommissionen, som just kom med en mängd förslag som regeringen inte verkar ta på något vidare allvar.

Men jag tänkte börja någon helt annanstans. För några dagar sedan pratade jag med en snickare i Övermo, som ligger i Leksand. Jag skulle beställa en ny furuskiva till köksbordet hemma, och eftersom jag bor i Stockholm frågade jag om det gick att skicka skivan dit. ”Vet du”, svarade snickaren, ”jag har sålt till Japan och Nordamerika, så det ska nog gå.” Man kan bara älska detta: ett litet företag på en liten plats, som säljer till hela världen.

Nu, fru talman, undrar ni: Vad har snickaren i Övermo med statens budget och arbetslösheten att göra? Han har allt med arbetslösheten att göra! Det är små företag, på små orter, som skapar jobben i Sverige.

Här vill jag rikta mig till dig som är företagare och kanske lyssnar på detta. Jag vill säga tack – ett tack som ni sällan får. För det är gubevars inte regeringen eller riksdagen som skapar de nya jobben i Sverige. Tack till er som bär upp jobbskapandet i Sverige! Fyra av fem jobb skapas i småföretag. Det finns en ny forskningsstudie som rent av menar att 96 procent av alla nettojobb skapas i nya, små och växande företag.

När vi nu har fått en arbetslöshet som sticker ut i hela västvärlden måste vi börja där. Vi måste satsa på småföretagen. Vi kan inte se dessa rekordnivåer för konkurserna.

Ta ett kafé med tre unga anställda. Det är stora siffror i dag, men låt oss ta det. Den här regeringen och Sverigedemokraterna har höjt kaféets skatt för att anställa, arbetsgivaravgifterna, med 100 000 kronor. Just när vi verkligen inte vill att ungdomar ska driva på stan och hamna i fel sällskap har man chockhöjt skatten för att anställa just dessa ungdomar.

Centerpartiet vill sänka kostnaden igen, med 100 000 kronor. Och om det lilla kaféet eller snickeriet anställer tre till vill vi sänka kostnaden för detta med 100 000–200 000 kronor så att människor kan komma i jobb.

Regeringen vill lägga 350 000 per person på något slags återvandringsbidrag, en åtgärd som visade sig vara verkningslös, meningslös och kontra-produktiv. Enligt utredaren var det en godisbit till SD – en väldigt stor godisbit, ska sägas, på 2,4 miljarder kronor. Ta dessa meningslösa 350 000 kronor och lägg dem på småföretag så att folk kan vara med och bidra, inte dra! Sänk inkomstskatten mer för dem med lägst lön!

Och så måste vi investera i skolan. Vartenda år slås 20 000 tonåringar ut från skolsystemet – de går inte vidare till gymnasiet. Det är 16 procent av alla ungdomar, och detta är också något som sticker ut. Det är 3–4 procent i våra grannländer i Norden och 16 procent i Sverige, trots att vi vet att just gymnasiet är så avgörande för jobbchanserna.

Ska vi klara integrationen och stoppa den epidemi av samhällsfarlig kriminalitet som drabbar Sverige behövs det mycket fler närpolis i vardagen och vuxna på gator och torg. Men polisen säger själva: Ska vi få ned detta måste vi få ned arbetslösheten och utslagningen i skolan.

Och ska människor kunna leva på landsbygden måste vi ha vägar, järnvägar och samhällsservice som fungerar och skolor av hög klass. Det går inte att fortsätta underinvestera och bygga upp en stor underhållsskuld på våra vägar och järnvägar runt omkring i landet.

Jag vill, fru talman, avsluta med att säga något om det som också måste till. Just nu är det moderna näringslivet långt före politiken när det gäller det nya, den gröna omställningen. De har hittat vägar att minska utsläppen. De vill leverera fossilfria bilar och lastbilar. De är beredda att bygga ut vindkraften för att producera billig energi. Vanliga människor vill köpa fossilfria bilar och behöver bara få en liten skjuts till.

Men nu stoppar politiken, de konservativa partierna. Det har blivit 50 000 kronor dyrare att köpa elbil. Elbilsförsäljningen rasar. Fossilbilarna dominerar nyförsäljningen igen, för folk har inte råd. Skatten per mil är nu högre på grön el än på fossil diesel. Ta in det: Man har alltså chockhöjt skatten på grön el så att den är högre än den är för fossil diesel per mil.

Här vill jag vända mig till dem som vill ställa om och skaffa sig en elbil, en hybrid eller en gasbil men kanske inte har haft råd. Vi i Centerpartiet kommer inte att släppa er. Vi vill ge er en folkbonus så att ni kan byta bil. Vi vill att den ska omfatta också begagnade bilar så att alla, inte bara rika personer, kan vara med i klimatomställningen. Vi stoppar den 11-procentiga skattehöjningen på grön el.

Jag vill också vända mig till den gröna industrin. Vi kommer att undanröja hindren. Vi kommer att se till att vi får vindkraften byggd, att kabellarna dras och att vi får upp produktionen, som har stått helt stilla med den här regeringen.

Det är dags att sluta med uppgivenheten. Det räcker med cynism nu! Den här regeringen fungerar inte. Den levererar inte på jobben, inte på energin och inte på kriminaliteten. Detta, mina vänner och fru talman, är inte Sverige! Det är inte det Sverige som har blivit rikt och framgångsrikt.

Nu måste vi satsa på människor oberoende av kön, etnicitet och religion och visa att de är en del av samhället. Vi kan lyfta dig – inte dra ned dig med vare sig skatter eller fördomar. Vi kan ge dig verktygen att börja arbeta. Det är detta som i alla tider och i alla länder har burit upp jobben, tillväxten och välförhållandet.

Jag yrkar alltså bifall till reservationerna 3 och 7.
(Applåder)

Anf. 27 CECILIA RÖNN (L):

Fru talman! Ekonomisk tillväxt är det som Sverige behöver för att bli rikare, grönare och tryggare. Alla som kan jobba ska jobba. Entreprenörskandan ska stimuleras och studier premieras.

Med tillväxt kan vi ha ett skyddsnät utan hål för den som faller. Med tillväxt får vi ett Sverige som vi kan lita på. Vi kan lita på att vi får hjälp om vi blir sjuka, att vi får omsorg om vi behöver det när vi bli åldriga, att våra barn får det stöd de behöver i skolan och att friheten att leva ett självständigt liv ska gälla alla genom en bra LSS i hela landet.

För mig är det detta staten är till för: att skapa en trygghet och ett skyddsnät som fångar upp men inte håller tillbaka.

Sverige behöver mer framtidstro. Med den här budgeten är vi i Liberalerna med och möjliggör en ljusare morgondag. Det är bara genom en stark ekonomisk tillväxt som vi kan säkra en bra välfärd. Det ena finns inte utan det andra.

Det här är en budget för att få igång den ekonomiska tillväxten genom stora satsningar på skola, klimat, yrkesutbildningar, forskning, infrastruktur, företagens förutsättningar och skattesänkningar.

Fru talman! Som vi liberaler alltid har sagt börjar det alltid med skolan. Det gäller inte minst våra framtida möjligheter att skapa ett solidariskt och rikt Sverige. Varenda unge ska klara skolan. Men vi måste inse att vi har en kunskapskris i svensk skola. I dag kan var fjärde elev på högstadiet inte läsa ordentligt. Antalet anmälningar och hot har fördubblats, och det är tydligt att grunderna inte fungerar i svensk skola i dag.

Liberalerna har påbörjat ett arbete med att bygga upp skolans grunder igen. Det handlar om elevens rätt till riktiga skolböcker, bemannade skolbibliotek och tillgång till en god elevhälsa. Även införandet av en nationell skolpengsnorm och ett helrenoverat friskolesystem är välbehövliga refor-

mer som vi nu driver, liksom att minska lärarnas administrativa börda och få tillbaka den regelstyrda skolan.

I budgeten för 2025 storsatsar vi på skolan. Det är den näst största skolbudgeten på 20 år. Vi ser till att en halv miljon riktiga läroböcker ersätter elevernas distraherande skärmar. Vi ger kommunerna möjlighet att skapa mindre undervisningsgrupper, och vi fördubblar stödet till akutskolor. Stöket och den skadliga digitaliseringsivern ska städas bort. Skolan ska tillbaka till grunderna.

Dessutom tar vi äntligen tag i det som den förra socialdemokratiska regeringen inte orkade. Liberalerna och regeringen inför en tioårig grundskola. Så stärker vi fokuset på läs- och skrivträning. I förra veckan tillsattes även en utredning om obligatorisk förskola. Genom tidiga insatser kan vi skapa bättre förutsättningar för de barn som behöver dem allra mest. Därför satsar vi också hela 900 miljoner på förskolan under 2025 för att höja kvaliteten.

Så bygger vi det framtida Sverige från grunden. Detta är när socialliberalismen är som bäst.

Fru talman! Vi har en paradoxal situation på arbetsmarknaden. Vi har hög arbetslöshet samtidigt som det råder stor kompetensbrist inom flera branscher. Därför fortsätter vi att bygga ut yrkesutbildningarna och stärker dem med 11 000 platser. Totalt kan vi nu i Sverige erbjuda över 120 000 platser på vuxenutbildningar. Dessutom stärker vi handledarstödet i lärlingsvux och ökar lärlingsersättningen.

Fru talman! Jag var vd för första gången när jag var 23 år. Jag älskar företag och företagare. Det är de som tillsammans med sina medarbetare bygger Sveriges välfärd och konkurrenskraft. Vi i riksdagen har en skyldighet att möjliggöra och underlätta för företagande och entreprenörskap. Företagare satsar ofta allt de har, både ekonomiskt och tidsmässigt, på att förverkliga sin dröm. Lyckas de skapas massor av arbetstillfällen som gynnar hela samhället.

Nu ger vi en vitamininjektion till de allra minsta företagen genom att göra det billigare att anställa med ett utvidgat och utökat växa-stöd. Dessutom gör vi det enklare för företag att locka hit världens spetskompetens med en förbättrad expertskatt och nya regler som underlättar och kortar ned tillståndsprocessen för den högkvalificerade arbetskraftsinvandring som vi så väl behöver.

Fru talman! Vi lägger också fram den största satsningen på forskning någonsin. Svensk forskning behöver fortsätta att stå sig internationellt. Sverige ska vara en kunskapsnation. Det är tydligt att det behövs en liberal utbildningsminister för att kunskap, forskning och innovation ska prioriteras. Sverige ska inte bara dela ut Nobelpris utan även sträva efter att få dem.

Att satsa just på forskning har så otroligt många nyttor. Det är fantastiska banbrytande forskningsresultat som gör att livskraftiga företag kan bidra till medicinsk utveckling, den gröna omställningen och teknisk innovation. Forskning är en av de saker som möjliggör Sveriges konkurrenskraft och gör att vi kan attrahera internationell kompetens. Det genererar skatteintäkter och arbetstillfällen och löser stora problem i världen. Men man får inte glömma att forskningen i sig har ett viktigt värde i samhället: Vi får mer kunskap och förståelse, vilket i sig har ett stort mervärde.

Sverige är ett föregångsland när det gäller investeringar och innovation. Vi lyckas attrahera mycket riskkapital till Sverige. Detta är väldigt viktigt, och när vi nu lägger en historisk satsning på forskning och innovation tar vi steg för att fortsätta vara en konkurrenskraftig nation som bygger på vår viktigaste tillgång, vårt humankapital.

Fru talman! Nu stärker vi arbetslinjen genom sänkt skatt för alla som jobbar. Liberalerna krävde under förra mandatperioden att regeringen skulle ta bort värnskatten. Det fick vi igenom. Nu går vi vidare.

I den här budgeten försvinner antligen avtrappningen av jobbskatteavdraget, Magdalena Anderssons straffskatt på utbildning. Det kommer att ge kraft till tillväxten och ge incitament för fler att till exempel ta extrapass på jobbet eller vidareutbilda sig.

Det har varit mycket buller från delar av den splittrade oppositionen om denna reform. Men vi politiker måste våga göra det som är rätt och riktigt för Sverige på lång sikt. Det gör vi nu. Denna reform kostar 4,7 miljarder, men den kommer att ge skatteintäkter på 5,9 miljarder. Den ger oss alltså i längden mer skatteintäkter till välfärden genom att sänka de allra högsta marginalskatterna. Detta är ett tydligt bevis på att det inte är skatteinivån som skapar välfärden, utan det är skatteintäkterna.

Socialdemokraternas strategi är populistisk och fokuserar på kortsiktiga reformer snarare än långsiktigt tillväxtskapande, vilket gör alla fattigare. Låt mig vara tydlig: Straffskatter på utbildning och arbete genom höga marginalskatter hör hemma på sophögen. Vi ska bekämpa fattigdom, inte rikedom.

En annan frihetsreform är att förbättra möjligheterna att spara. ISK är en väldigt populär sparform. Nu gör vi det ännu förmånligare att spara så att fler svenskar kan bygga upp sitt eget frihetskapi tal. Det är en frihet och en trygghet att veta att man kan ta sig ur oönskade situationer.

Fru talman! Våra klimatmål ska nås. Vi lägger fram en budget som tar oss mot nettonollutsläpp år 2045. Med den här budgeten kommer Sveriges totala utsläpp att minska. Med dessa utsläppsminskningar beräknas vi klara våra ESR-åtaganden till 2030. Utsläppen kommer att vara lägre år 2026 än när vi tillträdde 2022.

Det råder väldigt högt tonläge från oppositionen när det gäller klimatpolitiken. Men vi har tydligt kunnat se i oppositionens alla budgetmotioner att deras resultat är i linje med regeringens klimatpolitik. Det gäller alla utom Centerpartiet, som inte beräknas nå några av klimatmålen – inte heller ESR-målet.

Det Liberalerna har gjort i regeringen är en total omläggning av klimatpolitiken för att ge förutsättningar att nå nettonoll 2045. Genom att alla riksdagens partier nu står bakom målen ges förutsättningar för en effektiv klimatpolitik framåt, utan Miljöpartiets chockhöjningar av drivmedelspriserna.

Vi lägger om energipolitiken för att elektrifiera transportsektorn och industrin och på det sättet eliminera utsläppen helt och hållet. Därför fortsätter vi att elektrifiera transporterna genom en elbilspremie, en satsning på laddinfrastruktur och en utredning om sänkt skatt vid publika laddstolpar. Dessutom går planeringen för att säkerställa att ny kärnkraft byggs in i en mer intensiv fas. Jag hoppas att vi snart kan sätta spaden i jorden för nya reaktorer på Ringhals, i min hemkommun.

Att politiska beslut och straffskatter på kärnkraften ledde till att våra sex reaktorer avvecklades i förtid vet de flesta. Att elpriserna skenade iväg när två reaktorer på Ringhals stängdes kan man tydligt se i statistiken. Priserna skulle ha varit 30–50 procent lägre i södra Sverige om reaktorerna på Ringhals inte avvecklats. Nu får vi städa upp.

All fossilfri elproduktion behövs för klimatomställningen nu och framöver. För att öka kommunernas incitament att säga ja till vindkraft inrättas ett stöd till kommunerna baserat på fastighetsskatt för vindkraftsanläggningar.

Utsläppen i jordbruket behöver minska. Vi inför därför Kväveklivet. Det är ett nytt tillfälligt investeringsstöd för att minska utsläppen av ammoniak och växthusgaser inom jordbruket.

Arbetet med att bevara värdefull natur och ekosystem behöver fortsätta. För att möjliggöra detta satsar vi bland annat på att bevara naturvärden i skyddade områden och att restaurera betesmarker.

Fru ålderspresident! I år är det 30 år sedan Liberalerna drev igenom en av vår tids största frihetsreformer, LSS. Under den socialdemokratiska regeringen urholkades schablonersättningen genom konstant låga uppräkningsar. För Liberalerna är LSS lika viktig nu som då. Vi har drivit på för en högre uppräkning. I år har den dubblats, och vi har dessutom halverat föräldraavdraget. Det är ett första steg i rätt riktning. Vi är stolta men inte nöjda. Personer med funktionsnedsättningar har rätt till individuell bedömning av sina behov. Liberalerna kommer att fortsätta kämpa för ett bättre och starkare LSS.

Fru ålderspresident! Vi liberaler har tagit strid för jämställdheten och kvinnors rättigheter ända sedan vi slogs för kvinnors rösträtt för hundra år sedan. Vi stärker Jämställdhetsmyndigheten och går vidare med utredningar om att skydda en av de allra mest utsatta och bortglömda grupperna, kvinnor i prostitution. Samtidigt är vi fast beslutna att bekämpa alla former av hedersrelaterat våld och förtryck. Det är tiotusentals kvinnors frihet som står på spel. Kampen mot hedersförtrycket är en av vår tids främsta frihetskamper.

Reform för reform är Liberalerna med och formar en ljusare morgondag där människor får större makt att skapa sig sin egen framtid i ett bättre Sverige.

Fru ålderspresident! Jag är stolt över att mitt parti är en del av en regering som lägger fram en budget för tillväxt, klimat och kunskap. Det är en budget med tydliga liberala framgångar som kommer att göra stor skillnad i människors vardag.

Jag yrkar bifall till finansutskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 28 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Fru ålderspresident! Jag hade egentligen tänkt ställa en annan fråga, men jag börjar med att bemöta det som påstods i riksdagens talarstol om att vi i oppositionen har ett högt tonläge. Vi konstaterade bara att det i regeringens egen budget står att de inte klarar att nå sina klimatmål. Det står i deras egna tabeller.

Det står i SCB:s statistik att utsläppen ökade med en miljon ton under första kvartalet. Ändå kommer regeringen med något slags hittepåkalkyl om oss oppositionspartier, när det klart och tydligt står att vi ska vända precis det som ökat utsläppen. Jag noterade att Finansdepartementet inte ens står bakom påståendena som finansministern presenterade i morse. De gjordes tydligen i Moderaternas namn.

Vad gäller växthuseffekten ska man kanske inte kasta stenbumlingar i det här växthuset. Det går liksom inte att förklara bort misslyckandet med klimatpolitiken med en massa retoriska grepp.

Min fråga handlar om den höga arbetslösheten. Det nämndes att man nu ska sänka skatten lite grann – eller ta tillbaka en skattehöjning på 80 miljoner som man gjort – men man har ju höjt skatten på företags möjligheter att anställa. Man har höjt skatten med 12 miljarder kronor.

Jag har några förslag till ledamoten från Liberalerna. Det första är att göra det enklare för småföretagare att anställa genom att sänka arbetsgivaravgiften. Endast så kommer fler företag att våga växa och anställa. Det andra är att göra det billigare att anställa unga, genom riktade sänkningar av arbetsgivaravgiften. Ungdomsarbetslösheten kräver kraftfulla åtgärder här och nu. Det tredje är att satsa på integrationsåtgärder som leder till att fler utrikesfödda får jobb och snabbare kommer in i arbetslivet. Ett jobb är bästa vägen till integration.

Dessa förslag finns inte i regeringens budget. De finns i Centerpartiets budget, och ledamoten känner nog igen dem, för de är hämtade från Liberalernas valmanifest inför valet 2022. Varför gör man nu motsatsen mot det man lovade väljarna och småföretagarna?

Anf. 29 CECILIA RÖNN (L) replik:

Fru ålderspresident! Det där var en salig blandning. Det blir jättespannande att försöka reda ut!

När det gäller klimatpolitiken tittade jag helt enkelt i Centerpartiets budgetmotion, och där blir det tydligt att man inte klarar ESR-åtagandet och inga andra klimatmål heller.

När det gäller regeringens budgetproposition är prognosen att vi kommer att klara ESR-åtagandet till 2030, bland annat tack vare reduktionsplikten som nu höjs, plus många andra åtgärder. Vi kommer alltså att ha lägre utsläpp 2026 än vad vi hade 2022.

Som jag sa i mitt anförande lägger vi om politiken för att nå netto noll till 2045. För det behövs mycket ren, fossilfri, planerbar elproduktion så att industrin vågar och kan göra de investeringar som är nödvändiga för att ställa om, även i transportsektorn.

Vi har uppenbarligen olika syn på det här, men jag skulle rekommendera ledamoten Ådahl att läsa regeringens budgetproposition ordentligt.

Vad gäller arbetsmarknadspolitiken är jag jätteglad över att Centerpartiet inspireras av Liberalernas valmanifest. Det är fantastiskt. Jag välkomnar också Centerpartiet att delta på ett konstruktivt sätt i någon typ av majoritet för att få genomslag för sin politik. Det gör vi nu. Jag vet inte riktigt hur ledamoten Ådahl skulle kunna få igenom sin fantastiska företagarpolitik med sina kompisar på den rödgröna sidan.

Vi förbättrar växa-stödet så att det blir billigare att anställa både en och två personer. Vi höjer lönetaket. Vi är precis den vitamininjektion som ledamoten Ådahl efterfrågade i talarstolen. Ge kraft till de allra minsta företagen, som står för största möjliga tillväxt i Sverige! Det är det vi gör nu, tillsammans med många andra saker som till exempel en stor satsning på yrkesutbildningar för att möta kompetensbristen.

Anf. 30 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Fru ålderspresident! Det vore intressant om Liberalerna inte bara kunde inspirera oss, även om vi tyckte så också tidigare, utan även sig själva i regeringen i stället för att införa SD:s massiva skattehöjningar för småföretagen. Ni kan börja där, Cecilia Rönn.

Era 80 miljoner motsvarar 1 promille av reformutrymmet på 60 miljarder, men det är ju bara en återställning av en skatt som ni höjde när ni tillträdde. Ni kommer inte undan dessa siffror.

Ledamoten från Liberalerna och jag delar engagemanget, inte tu tal om det. Det är bara det att ni inte får ut någonting i de här frågorna, utan ni i regeringen blir trampade på av Sverigedemokraterna. Där finns absolut ingenting att hämta jämfört med vad vi gjorde tillsammans under januariavtalet, då vi sänkte skatten för småföretagen och arbetsgivaravgifterna.

Sedan har vi återigen detta med klimatet. Det får ändå vara lite rim och reson. Vi har läst er budget där det står att Sverige inte klarar klimatmålet, och det är därför vi säger ifrån.

Allvarligt talat: Hur i hela fridens namn kan ni, som har fått elbilsförsäljningen att rasa, säga att 100 000 fler elbilar och hybrider kan höja utsläppen jämfört med i dag, när folk tvingas köpa 115 000 nya fossilbilar därför att alternativen är så himla dyra?

Nu är det plötsligt reduktionsplikten som är det bästa som någonsin har uppfunnits och som ska fixa klimatmålen. Hur kan massiva satsningar på billigt biobränsle leda till högre utsläpp? Hur kan mer vindkraft leda till högre utsläpp? Jag förstår faktiskt ingenting.

Anf. 31 CECILIA RÖNN (L) replik:

Fru ålderspresident! Jag förstår att det är jobbigt att vara centerpartist. Ni har haft några jobbiga veckor. Jag är hemskt ledsen för det. Vi har också haft en jobbig tid i Liberalerna, men vi kom fram till att det bästa är att vara konstruktiv för att kunna bilda majoriteter, få igenom sin politik och bli relevant i Sverige i stället för att vara en gnällig intresseklubb. Jag förstår verkligen att det är jobbigt och att man behöver fundera på vad man ska göra.

När det gäller företagens förutsättningar tycker jag att frågan är otroligt stor. Vi gör nu väldigt många bra reformer för att förbättra för landets företagare. Återigen: Det börjar faktiskt med skolan. Jag ber om ursäkt om jag uppfattas som tjatig, men vi behöver ta tillbaka skolan till grunderna. Varanda unge behöver klara grundskolan. De ska kunna gå i gymnasiet, bli vad de vill, välja en yrkesutbildning eller fortsätta att vidareutbilda sig för att få den kompetens som behövs på arbetsmarknaden.

Utöver detta behövs ett livslångt lärande med yrkesutbildningar, som vi nu storsatsar på. Som jag sa i talarstolen har vi 120 000 yrkesutbildningar för vuxna människor 2025, just för att kunna möta företagets kompetensbrist.

Jag träffar ofta företagare och pratar med dem, och jag har själv lång erfarenhet av att vara företagare. Det är kompetensbristen i stort som gör det svårt för företag att växa, anställa och hitta de möjligheter som de behöver.

Förutom detta utvecklar vi nu växa-stödet, som jag precis sa. Det är en liberal reform som vi har kämpat för länge. Vi sänker inkomstskatterna, precis som Liberalerna vill. Vi gör viktiga satsningar för att kunna ta tillbaka initiativkraften till landets företagare så att de kan bli möjliggörare för tillväxt.

Jag är stolt över detta, och jag tycker att vi har en väldigt bra budget som kommer att göra att vi får upp tillväxten och får ned arbetslösheten i Sverige.

Anf. 32 JANINE ALM ERICSON (MP):

Fru ålderspresident! Sverige har just nu en enastående möjlighet att gå från att vara ett bra land till att bli ett föredöme. Vi är ett land med enorma möjligheter. Vi är ett av världens rikaste länder, med ett utbyggt system för välfärd. Vi är ett av världens mest jämställda länder. Vi är en industrialnation som de senaste 100 åren har legat i framkant i utvecklingen. Det finns mycket bra att bygga vidare på.

Samtidigt står vi i dag inför ett antal stora samhällsproblem som vi behöver lösa. Vi ser att omställningen försenas, och utsläppen minskar inte i tillräckligt snabb takt. Våldet, otryggheten, arbetslösheten, ojämställdheten och klyftorna i samhället ökar. Vården, skolan och omsorgen är underfinansierade och tvingas till nedskärningar.

Människor kan inte längre lita på att tågen går i tid – om de alls går, som det är på många sträckor. Detta skapar allvarliga problem för alla som åker tåg och för våra företag, som måste kunna lita på att godset kommer fram i tid.

Många familjer har svårt att sätta mat på bordet, efter den kostnadskris som ligger bakom oss och som orsakats av Putins invasion av Ukraina.

Men så här behöver det inte vara. Allt detta är samhällsproblem som går att tackla med offensiv ekonomisk politik och satsningar på vårt gemensamma. Men i stället för att sänka utsläppen, bygga samman och öka tilliten och tryggheten prioriterar regeringen att använda nästan hälften av reformutrymmet till att sänka skatten – på utsläpp men framför allt för rika.

Vi i Miljöpartiet vill i stället visa vägen till ett annat samhälle. Vår budgetmotion innehåller därför en ekonomisk politik för att stötta hushåll med små marginaler, bryta otryggheten, skydda välfärden mot nedskärningar och göra nödvändiga investeringar för framtiden.

Vår största utmaning just nu är att Sverige och världen befinner sig i en klimatkris. Jordens medeltemperatur ökar hela tiden. Just nu ser vi inte bara ut att missa 1,5-gradersmålet, utan vi riskerar också att komma över 2 grader om utsläppen inte sänks i snabb takt.

Nyhetsinslagen om klimatkrisens effekter världen över kommer allt tätare, och skyfall, översvämningar och skogsbränder blir allt vanligare även i Sverige. Då borde det vara en självklarhet att en regerings uppgift är att bedriva en politik som sänker utsläppen så att vi tillsammans med resten av världen kan undkomma de värsta effekterna. Det vi ser nu är tyvärr bara en västanfläkt mot vad vi kommer att få se om vi går upp mot och över 2 graders temperaturhöjning.

I stället för att ta detta på allvar har regeringen lyckats med konststycket att kraftigt öka våra klimatutsläpp, i en lågkonjunktur då utsläppen vanligtvis går ned. Detta är i sig ett misslyckande av historiska mått.

I den budget vi debatterar i dag satsar regeringen mer än sex gånger så mycket pengar på åtgärder som ökar utsläppen som på åtgärder som minskar dem.

Regeringen och Elisabeth Svantesson talar ofta om att det är elektrifieringen som är lösningen, men i stället för att satsa på den har man bromsat den genom att göra elfordon dyrare och fossila bränslen billigare.

Man har dessutom fördyrat och försvårat för vindkraften så till den grad att det viktiga och redan påbörjade havsvindsprojektet Kriegers flak har lagts på is. Dessutom är nu 13 ytterligare vindkraftsparker stoppade. Man undrar om den här regeringen vill ha någon energiproduktion alls innan kärnkraften är på plats, när det nu kan tänkas bli.

Regeringen plockar dessutom bort flygskatten, trots att skatten sänker utsläppen och har stöd av en majoritet av den svenska befolkningen.

Regeringen har avbrutit utbyggnaden av stambanor och underfinansierat järnvägen så att linje efter linje nu riskerar att läggas ned. Några har blivit räddade, men bara för det kommande året.

Det är helt enkelt uppenbart att regeringen saknar en plan för klimatpolitiken och fortfarande beter sig som att det är klimatpolitiken som är samhällsproblemet, inte klimatkrisen.

Det som i stället krävs nu är stora investeringar i klimatomställningen. Miljöpartiet lägger därför fram en budget som matchar regeringens reformutrymme, och utöver det vill vi ha en investeringsbudget för grön omställning motsvarande 1 procent av bnp.

Vi har ett enormt investeringsbehov i Sverige och har alldeles för länge gjort alldeles för lite för vår infrastruktur. Nu står vi inför en puckel där vi behöver rusta upp såväl järnvägen som va-systemet och elnätet. Vi har också investeringsbehov kopplade till de nya gröna industrierna, som växer fram i bland annat norra och västra Sverige. Här måste staten och näringslivet hjälpas åt.

Nu finns det nämligen ett tidsfönster där vi inte bara ska få ned utsläppen utan också ställa om för att behålla vår konkurrenskraft och inte bli omsprungna av USA och Kina. Om några år kommer det att vara för sent. Miljöpartiet vill att vi investerar i billig grön el till svenskarna genom satsningar på energieffektivisering och grön baskraft och på företagens och samhällets omställning genom Klimatklivet och Industriklivet.

Energieffektivisering är det enskilt snabbaste, billigaste och mest hållbara sättet att frigöra mer el. Enligt Energimyndigheten finns potential för att frigöra hela 25 terawattimmar genom energieffektivisering. Det kan jämföras med de 18 terawattimmar från ny kärnkraft som Tidöpartierna vill tillföra 2035.

Vi vill se investeringar i hållbara transporter i hela landet genom ett Sverigekort som kostar 499 kronor per månad för vuxna och halva priset för ungdomar. Vi vill ha en rättvis elbilsbonus där de billigaste bilarna ger mer bonus och de som bor på landsbygden får en högre bonus. Många har ändå inte råd att köpa en ny bil. För dem finns vårt landsbygdsinriktade leasingstöd för elbilar. Alla ska ha råd att ställa om.

Vi vill också se ordentliga investeringar i tåg som kommer i tid. Från norr till söder handlar det om att bygga ut sträckan Oslo–Stockholm, om att satsa på Malmbanan, om utbyggnad av Norrbottenbanan och om dubbelspår på nya Ostkustbanan. Men framför allt ska också mer gå till underhållet. För att det ska bli effektivt behöver det också tas tillbaka i statlig regi.

Det är dock inte bara klimatpolitiken och den gröna omställningen som den här regeringen vägrar att prioritera. De har också som signum i miljö- och naturpolitiken att först slakta miljöbudgeten och sedan lägga tillbaka en liten smula och kalla det för en satsning. Den här budgeten är tyvärr inget undantag.

Vi vet att den biologiska mångfalden är på brant nedgång världen över, och Sverige är tyvärr inte på något sätt förskonat. Det är nu nödvändigt med omfattande satsningar för att skapa mer motståndskraftiga ekosystem och stärka den biologiska mångfalden och se till att Sverige når våra uppsatta mål. Annars blir det för sent att vända utvecklingen.

Det behövs kraftfulla satsningar på värdefull natur och hotade arter och naturtyper och på att säkra allemansrätten. Det behövs satsningar på våtmarker och naturbetesmarker och stärkt biologisk mångfald i jordbrukslandskapet.

Vi behöver skydda de sista resterna av värdefull skog som vi fortfarande har kvar, däribland fjällskogarna – ett tusenårigt ekosystem. I stället slår avverkningsnivåerna alla tidigare rekord, och expertmyndigheterna larmar om en särskilt brådskande förlust av naturvärden som inte kan återskapas. Men regeringen gör ingenting.

Lika mycket som vi behöver skydda naturen på land behövs det åtgärder för våra hav och vatten. Mikroplaster och PFAS finns nu nästan var man än mäter. I Östersjön har vi en situation där vi riskerar en total kollaps av sill- och strömmingsbestånden och därmed i förlängningen en kollaps av hela ekosystemen. Torsken är redan borta, och vi är på väg att göra samma sak med strömmingen.

I det läget tillåter regeringen fortsatt höga kvoter på fisket. I stället behövs en kraftfull nivåhöjning i arbetet med havsmiljön och en rejäl uppskalning av budgeten. Efter år av nedskärningar planerar regeringen i stället att dra ned ytterligare på havsmiljöarbetet med nära en halv miljard inom de närmaste åren.

Vi i Miljöpartiet vill i stället gå fram med en havsmiljömiljard, som skapar de förutsättningar som krävs för att skala upp det arbete som behövs. Det ger också de få kustfiskare som finns kvar möjlighet att klara sin ekonomi och ställa om.

Efter att ha konstaterat att miljön och klimatet står utan satsningar hade jag hoppats att vi skulle se desto mer satsningar på vården och skolan, på kulturen, jämställdheten och civilsamhället och på allas möjlighet att sätta mat på bordet – men nej. Den budget som regeringen har lagt fram är tyvärr också ett dräpslag både för välfärden och för de familjer som lever i ekonomisk utsatthet. Medan rika blir rikare, genom riktade skattesänkningar, lämnas andra efter.

Nu har det snart gått ett år sedan statsministern lovade att ingen skulle behöva sägas upp i vården, men i verkligheten har ingenting förbättrats, snarare tvärtom. Köerna ringlar allt längre, vilket leder till enorma konsekvenser för dem som drabbas. Såväl patienter som anhöriga och vårdper-

sonal förtjänar bättre än så. En helt avgörande strukturreform för att säkra välfärden är att indexera stödet till kommuner och regioner. Vi måste få stopp på de automatiska nedskärningarna, som urholkar vården och skolan.

Om vården ska fungera krävs det också satsningar på alla som jobbar inom den. Mer pengar ger större möjligheter att anställa fler och en bättre och mindre stressig arbetsmiljö. Men i andan av att vara emot allt som Miljöpartiet är för avskaffade den här regeringen återhämtningsbonusen. Den bidrog bland annat till att nya arbetssätt kunde utvecklas, modeller för kortare arbetstid kunde prövas och delade turer kunde minskas. Vi vill återinföra och förstärka den.

Vi vill helt enkelt satsa på kvinnorna genom att ge mer till kvinnodominerade yrken, ensamstående och de kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden. Jag hade hoppats att regeringen menade allvar med att ta bort etiketterna men låta själva innehållet vara kvar. Men så är det inte. Sveriges kvinnoorganisationer har kallat den här budgeten för en världsfrånvänd mansbudget. Den leder inte till mer jämställdhet utan till mindre.

Fru ålderspresident! En fullgjord utbildning är det främsta vaccinet mot kriminalitet och utanförskap. För mig är det helt obegripligt att regeringen inte ser och prioriterar det. Mindre pengar till kommunerna leder ofrånkomligen till neddragningar i skola och förskola.

En av samhällets viktigaste uppgifter är att skapa förutsättningar för skolan att ge alla barn det stöd som krävs för att gå ut både grund- och gymnasieskolan med godkända betyg. Men där är vi inte i dag. Marknads-skolan har satt aktieägarnas vinster framför barnens utveckling, och bristen på resurser har lämnat alltför många elever efter. Om det mönstret ska brytas behöver staten ta ett större ansvar för finansieringen och utjämna socioekonomiska skillnader.

Förutsättningarna för barns utveckling börjar redan i förskolan. Den är otroligt viktig för att förbättra integrationen och ge barn större tillgång till språket och en bra start i livet. Vi vill därför se en förskolemiljard, för att fler barn ska kunna ta del av förskolans verksamhet och för att alla barn som inte går i förskolan i dag ska erbjudas en plats från två års ålder.

Barnen är viktiga också på andra sätt. Vi prioriterar dem genom satsningar på fritidshemmen, elevhälsan och gratis frukost till alla skolelever. Det är reformer som ger varje barn förutsättningar att lyckas i skolan och därmed i livet.

Satsningar på barnen och skolan är de reformer som på lång sikt är absolut viktigast för att bryta utanförskapen, trycka tillbaka kriminella gäng och ge unga framtidstro. Men det behövs också ett aktivt arbete här och nu för att återupprätta tryggheten i hela Sverige, stoppa våldsspiralen och hindra fler barn från att antingen mördas eller bli mördare.

Vi vet alla att det inte finns någon snabb och enkel lösning. Men vi vet att det krävs stora satsningar på alla delar, såväl rättsväsendet som socialtjänsten och välfärden, som håller i över lång tid. Vi vill därför se särskilda satsningar på det brottsförebyggande arbetet mot nyrekrytering till gängen. Det handlar om insatser i skolan, i socialtjänsten, på särskilda ungdomshem och på andra offentliga institutioner.

Om Sverige ska vara ett land som på riktigt håller ihop krävs både en stark välfärd och välfungerande trygghetssystem. I ett av världens rikaste länder ska inga barn tvingas växa upp i fattigdom och inga vuxna behöva leva i ekonomisk utsatthet. Men under kostnadskrisen har den här tryggheten urholkats, och Sveriges barnfamiljer har lämnats ensamma. Priserna har ökat mycket, men inte barnbidraget. Man får betydligt färre gympaskor och vinterjackor för barnbidraget i dag än vad man fick före krisen.

Vi föreslår därför att barnbidraget höjs med 230 kronor i månaden. Det innebär en höjning med 5 520 kronor om året för en tvåbarnsfamilj. Samtidigt avvisar vi kraftfullt regeringens förslag om sänkt bostadsbidrag. Vi vill i stället se att trygghetssystemen för barnfamiljer inflationsjusteras varje år och inte fortsätter att urholkas.

Fru ålderspresident! Samhället är mer än bara vård och skola. Det är de organisationer som bildar civilsamhället och alla de människor som varje dag är engagerade i att göra Sverige och världen bättre för fler. Vi vill se ett starkare civilsamhälle, mer demokratiarbete, mer till ungdomsrörelserna och fler mötesplatser för unga. Vi vill också se mer kultur i hela landet: mer till kulturskolan, mer till kultursamverkansmodellen och mer till amatörkultur. Vi vill också ha höjda produktionsincentiv till svensk film. Det är viktigt för kreativitet och skapande.

Världen är större än Sverige. Vårt internationella utvecklingssamarbete är viktigt för hela världens utveckling. Sverige kan vara, och ska vara, ett föredöme. Att smutskasta och dra ned underlättar inte i det arbetet utan tvärtom. I en tid med stora utmaningar, krig och klimatförändringar som tvingar många på flykt har Sverige en möjlighet att vara solidariskt. Låt oss vara det, och låt oss vara ett föredöme! Biståndsbudgeten borde vara minst 1 procent av bni. Vi ska stärka stödet till internationellt samarbete och visa att Sverige är en stark röst i världen. Det är så vi bygger Sverige och världen bättre. Låt oss ta den chansen, och låt oss satsa på varandra och på det som är vårt gemensamma. Det är så vi bygger ett bättre samhälle för alla.

Jag yrkar bifall till Miljöpartiets reservationer.
(Applåder)

Anf. 33 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru ålderspresident! Det är en minst sagt osäker tid vi lever i. Då är det en styrka att Sverige står på en stabil grund. Det är en stabil ekonomisk grund med starka statsfinanser och en stabil politisk grund. Det finns en tydlig majoritet för budgeten här i riksdagen men också en majoritet som står bakom och är överens om inriktningen i väldigt många viktiga frågor för Sverige. Det är en styrka i en osäker tid.

Från dag ett har regeringens och Sverigedemokraternas viktigaste uppgift i den ekonomiska politiken varit att bekämpa den höga inflationen. Det har vi lyckats med, och priserna ökar nu inte alls i samma takt. Däremot plågar konsekvenserna av den höga inflationen fortfarande många hushåll och flera företag. Löntagarna har också sett tio års reallöneökningar utraderas. Det är därför våra fyra partier nu tar nästa stora uppgift på fullt allvar. Den uppgiften är att stärka hushållens och svenskarnas köpkraft, att få fart på tillväxten både på kort och på lång sikt och att återupprätta arbetslinjen så att vi nu tar oss ur lågkonjunkturen.

Fru ålderspresident! Det är med detta för ögonen vi har lagt fram en tillväxtbudget som ger mer pengar i plånboken och får fart på tillväxten samtidigt som vi lyckas med att öka resurserna till försvaret, välfärden, rättsväsendet och många andra viktiga områden.

Nu är vi halvvägs in i mandatperioden. Regeringen tog över för två år sedan i ett Sverige som hade blivit farligare. Nu är 47 av Tidöpartiernas 48 viktiga reformer som ska vända, och som kommer att vända, utvecklingen påbörjade eller klara. Politiken har redan börjat göra skillnad. Hitills i år har antalet skjutningar gått ned jämfört med både 2022 och 2023. Många fler grova våldsbrott förhindras och klaras upp på grund av nya verktyg som polisen och rättsväsendet har fått av regeringen.

Bara i Stockholm har brottsuppleringen för dödsskjutningar ökat från 15 procent 2022 till 70 procent 2023. Det finns fortfarande stora problem med kriminalitet, våld och skjutningar, men det går nu sakta men säkert åt rätt håll även om det kommer att ta tid.

Våra fyra partier är beslutsamma: Gängen ska krossas, och Sverige ska bli tryggare. Genom ytterligare tillskott i den här budgeten och i tidigare budgetar växer nu rättsväsendet, polisen och andra brottsbekämpande myndigheter. De växer och jobbar på som aldrig förr. Vet ni – det spelar roll vilka som styr.

Fru ålderspresident! Regeringen tog också över ett Sverige som hade blivit fattigare. Då hade landet en inflation på 10 procent, låg tillväxt och hög arbetslöshet. Att trycka tillbaka inflationen har, som jag sa tidigare, varit vår absolut högst prioriterade uppgift. Nu är den under målet på 2 procent. Även om priserna fortfarande är höga gör en lägre inflation att trycket minskar, både för hushåll och för välfärdens sektorer. Kommuner och regioner kommer att ha 50 miljarder lägre pensionskostnader nästa år bara på grund av att inflationen nu har tryckts tillbaka. Det har varit viktigt, och det gör skillnad.

Som jag sa tog vi över ett land med låg tillväxt. Det har dessutom varit lågkonjunktur, och inflation och höga räntor har hållit tillbaka konsumtionen. Det är just därför denna budget är en tillväxtbudget. Den ska bidra till att få fart på ekonomin. Den innehåller historiska satsningar på forskning och infrastruktur. Den innehåller också sänkt skatt på arbete, vilket många här har pratat om tidigare. IMF, Internationella valutafonden, gör prognosen att Sveriges tillväxt blir den högsta bland jämförbara länder nästa år.

Fru ålderspresident! Nu har vi fått se alla fyra oppositionsbudgetar. Vi är här för att diskutera skiljelinjerna i svensk politik – det är demokrati.

Nu kan vi alltså lägga de fyra oppositionsbudgetarna bredvid vår budget och se vilka skiljelinjer som går att dra. Jag skulle säga att dessa linjer är väldigt tydliga. Vänstersidan är splittrad i många frågor som är viktiga för Sverige.

En annan sida som jag ser är att det finns en hel del slarv och budgethål – jag återkommer till det. Det finns mycket av bidragspolitik och skattehöjningar.

Jag tycker, fru ålderspresident, att det är ganska fascinerande med höjda bidrag kontra sänkta skatter. När vår sida gör det mer lönsamt att arbeta, och när löntagare får behålla mer pengar i plånboken, är det samma klagovisa varje gång. Vi har hört den här från flera talare, eller sångare, före mig. Refrängen i den visan handlar alltid om att de är så bekymrade

över att vi gör det mer lönsamt att arbeta eftersom det då blir mindre lönsamt att leva på bidrag.

De fyra vänsterpartierna står aldrig på hårt arbetande människors sida. De står aldrig på samma sida som strävsamma människor som ställer klockan, går till jobbet och utför en viktig uppgift på olika ställen i det svenska samhället. Uppenbarligen ser de bidrag som en långvarig försörjning i stället för ett tillfälligt skyddsnät. Jag menar att detta är skillnaden mellan arbetslinje och bidragslinje.

Fru ålderspresident! Jag tror på människors förmåga. Jag vill se ett inkluderande Sverige där alla som kan vara med och bidra också är det och där fler ges möjlighet men också känner skyldighet att bidra. Det är så vi ökar samhörighetskänslan. Det är så vi får en känsla av ett vi, ett vi som tillsammans tar ansvar för Sverige i en svår tid.

Det är därför regeringen arbetar med en bidragsreform, sänker skatten två år i rad på låga inkomster, utökar antalet platser på yrkesutbildningar och underlättar för personer med funktionsvariationer att studera. Allt detta gör vi för att fler ska bli egenförsörjda och vara med och bidra. Som någon här tidigare sa: Det handlar om att fler måste göra sin plikt för att också kunna kräva sin rätt.

Fru ålderspresident! Vi tog också över ett Sverige med stora integrationsproblem. Mycket finns kvar att göra, även om vi ser ljusglimtar. Allt fler invandrade personer kommer snabbare i arbete, och sysselsättningsgraden är högre, vilket är väldigt bra. Men om vi ska kunna fortsätta på den inslagna vägen är det absolut nödvändigt att invandringen hålls på en låg nivå under lång tid. Annars kommer integrationen inte att fungera. Här finns en väldigt tydlig skillnad mellan de två sidorna i svensk politik. Med vår politik väntas Sverige nu få det lägsta antalet asylsökande sedan 1997 medan den andra sidan vill öka invandringen.

Listan på skillnaderna i politiken är lång. Regeringen sänker skatten på sparande medan vänstersidan höjer den. Regeringen sänker bränslepriserna år efter år medan vänstersidans politik leder till höjda priser. Regeringen tar bort flygskatten för att människor och företag ska kunna leva och verka i hela Sverige och för att vi ska ha flyg. Den andra sidan vill höja flygskatten så att svenskarna ska vara kvar på marken.

Regeringen sänker också marginalskatten så att högre utbildning lönar sig bättre och Sverige får välutbildad arbetskraft. Vi tycker att man ska få behålla åtminstone hälften av det man tjänat efter skatt. Men det tycker inte Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Att de vill ha högre skatt på arbete har vi hört av nästan varenda person som talat här.

Det finns också en skillnad i synen på hur skattepengar används. Våra fyra partier har varit noggranna med att prioritera om bland utgifterna. Vi är också noga med att statens pengar, det vill säga skattebetalarnas pengar, används på bästa sätt. Ett hushåll måste planera sina utgifter och kan inte använda mer pengar än det har, och i svåra tider behöver många vända på varje krona för att ekonomin ska gå ihop. Även staten måste göra det, och därför gör vi tuffa prioriteringar som att minska biståndet. Men Sverige har ändå ett enormt generöst bistånd i förhållande till de allra flesta länder. Vi effektiviserar också statens verksamheter och minskar antalet myndigheter.

Prot. 2024/25:38
27 november

*Statens budget 2025 –
Rambeslutet*

Denna förmåga att prioritera saknar den andra sidan i politiken, vilket jag beklagar. Vad gör de då i stället för att prioritera? Jo, höjer skatter, och om man heter Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill man dessutom skuldsätta kommande generationer kraftigt. Det är ingen nyhet men likväl oansvarigt.

Fru ålderspresident! Mest förvånad är jag dock över Socialdemokraternas budget. När Moderaterna var i opposition var min inställning alltid att våra förslag skulle gå att genomföra och att de skulle vara finansierade. Men Socialdemokraternas budget har många hål, vilket är anmärkningsvärt. De säger nej till den brantare avtrappningen, vilket kostar pengar. Men det budgeterar de inte för. De vill ha fler platser på vuxenutbildning, vilket är jättebra, men de missar att det kostar mer i studiestöd, ungefär 300 miljoner. Listan på missar kan göras längre, och det är allvarligt. Jag ska låta det vara osagt om det handlar om slarv eller att de tänker att politiken aldrig kommer att bli verklighet utan är ett luftslott. Men stora partier måste kunna budgetera så att budgeten går att genomföra om den vinner. Den inställningen ska man alltid ha.

Fru ålderspresident! Låt mig också ta upp ett par saker som förenar oss över blockgränserna och som gör mig glad.

Först det Janine Alm Ericson var inne på: Vi behöver minska utsläppen och ser det akuta i det. Även här är Sverige ett föregångsland, men vi måste göra mycket mer. Med regeringens budget minskar utsläppen nästa år, precis som förra året. Dessutom beräknas vi nå ESR-åtagandet till 2030. Åtminstone tre av oppositionens fyra partier har i sina budgetar politik för att nå ESR-åtagandet, vilket är bra.

En annan mycket viktig fråga är Ukraina. Vi här inne kommer inte att vara tysta, utan vi kommer att fortsätta att agera militärt och ekonomiskt. Vi kommer att vara en röst för Ukraina. Det är också en stark och tydlig signal till både Ryssland och Ukraina att samtliga åtta partier här inne står tillsammans i denna fråga.

Fru ålderspresident! Jag slutar där jag började med att Sverige står på en stabil grund. När jag träffar mina kollegor runt om i Europa och världen berättar många att de just nu brottas med hög skuldsättning, stora budgetunderskott, för deras länder rekordhöga skattetryck och stora behov av investeringar. I Sverige är läget ett helt annat. Vi har låg statsskuld och det lägsta skattetrycket på 50 år samtidigt som vi satsar mer på offentliga investeringar än väldigt många andra jämförbara länder.

Detta visar att det går att prioritera. Det går att bedriva en hållbar ekonomisk politik och samtidigt investera, och det är en styrka för Sverige. Vi har några tuffa år bakom oss, och det är fortfarande tufft för många. Men min övertygelse är att Sverige går mot ljusare tider. Med denna budget tar vi viktiga steg, och vi har majoritet för vår politik. Vi får saker gjorda, och steg för steg bygger vi Sverige både rikare och tryggare.
(Applåder)

Anf. 34 MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Fru ålderspresident! Det är inte konstigt att en finansminister vill försvara sin budget; det förefaller rimligt. Men att hon är så otroligt nöjd över den ekonomiska utvecklingen och de prioriteringar regeringen har gjort är ändå lite förvånande.

Min replik ska inte handla om den historiska utvecklingen i Sverige, men Sverige var ett av de länder som både gick igenom och kom ur pande-

min starkast ekonomiskt. När vi ser hur Sverige har presterat under kostnadskrisen utmärker sig Sverige åt andra hållet. Sverige har haft en svagare ekonomisk utveckling.

Prioriteringar kan man alltid diskutera, och det är inte konstigt att vi prioriterar olika i våra budgetar. Men med stora underskott i statens budget väljer regeringen att låna till skattesänkningar. Om vi socialdemokrater vinner valet är det alltså stor risk att vi åter får städa upp i ekonomin efter en högerregering och en borgerlig finansminister.

Faktum är att finansministern helt hoppar över att tala om att Sveriges tillväxt ligger i EU:s bottenliga, att företag runt om i landet går i konkurs i en väldigt hög utsträckning, att varslen är höga, att arbetslösheten är den högsta på tio år, bortsett från pandemieffekten, att bostadsbyggandet har tvärnitat och att regeringen gång på gång i sina prognoser skjuter fram när vändningen på arbetsmarknaden ska komma, när tillväxten ska dra igång och när konsumtionen ska öka bland hushållen. Lägg därtill osäkerheten i omvärlden.

Vi socialdemokrater har föreslagit en rad insatser för att få igång bostadsbyggandet, snabba på energiutbyggnaden, öka antalet utbildningsplatser och ge vanliga familjer mer pengar i plånboken. Men regeringen är passiv.

Min fråga till finansministern är: Har finansministern bedrivit en för dålig ekonomisk politik som ger dessa resultat, eller har hon åter haft otur? (Applåder)

Anf. 35 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru ålderspresident! Tack, Mikael Damberg, för frågan!

Det är nu drygt två år sedan jag fick det här jobbet. Från första dagen på jobbet har jag haft en väldigt tydlig plan. Vi ärvde en hög arbetslöshet, en låg tillväxt och en mycket hög inflation.

Av alla dessa tre var inflationen den mest akuta att hantera. Om inte den dämpades skulle räntor fortsätta att öka och plåga hushåll och företag. Det skulle leda oss helt fel väg.

Jag följer den planen, som jag sa då. Jag var väldigt tydlig, och jag har sagt det många gånger offentligt.

1. Pressa tillbaka inflationen genom att samtidigt stötta hushåll.
2. Stärk arbetslinjen.
3. Stärk svensk tillväxt.

Nu är den första punkten avklarad. Vi har bekämpat inflationen. Med denna budget tar vi nu nästa steg. Det handlar om att få igång de ekonomiska hjulen på både kort sikt och lång sikt.

Sverige har lågkonjunktur. Det är många andra länder som har lågkonjunktur, till exempel Tyskland och Frankrike. Den svenska lågkonjunkturen beror till väldigt stor del på en väldigt räntekänslig ekonomi.

Hushåll och företag i Sverige binder ofta inte sina lån, och svenska hushåll har höga skulder. Därför påverkas självklart konsumtionen och bostadsbyggandet.

Med den här budgeten tillsammans med Riksbankens räntesänkningar gör vi, Riksbanken och även andra bedömningen att tillväxten i ekonomin kommer att tillta. IMF spår till och med att vi kommer att ha den bästa

utvecklingen nästa år sett till jämförbara länder. Vi får se hur det blir. Det handlar också om vad som sker i andra länder.

Jag kommer inte att vara vare sig stolt eller nöjd förrän jag ser att alla delarna i planen är uppfyllda. Men jag ser att steg för steg händer det som vi har gjort, och det är jag väldigt glad för.

Varje dag när jag går till jobbet har jag människor framför ögonen. Jag har sagt det förr. Jag har framför ögonen hårt arbetande svenskar som går till jobbet.

Jag vet att den höga inflationen har plågat väldigt många hushåll. Nu ska vi stötta och se till att de får tillbaka det som de har förlorat och få igång de ekonomiska hjulen. Vi vet vad som ger tillväxt. Nu lägger vi också fram förslag som ger det.

(Applåder)

Anf. 36 MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Fru ålderspresident! Det är väl bra att inflationen faller tillbaka i Sverige liksom i andra länder. Jag har helt samma uppfattning som finansministern i den frågan. Det tär verkligen på dem med låga inkomster, och det förstör ekonomin på lång sikt om man har hög inflation.

Man säger att man följer en plan. Den planen innehöll väl inte att vi skulle ha sämst ekonomisk tillväxt i hela Europa? Jag hoppas inte det. Jag hoppas inte att planen innehöll att vi skulle ha ett rekordhøgt antal företagskonkurser runt om i Sverige.

Jag hoppas att planen inte innehöll ett totalbromsande av bostadsbyggandet i Sverige eller att arbetslösheten ökar i Sverige när den inte har ökat i många andra europeiska länder. Sverige har inte presterat ekonomiskt de här åren i relation till andra länder.

Då måste man ställa sig frågan: Har regeringens politik varit rätt inriktad? Gör man rätt val i den budget som ligger på riksdagens bord? Skulle man inte kunna tänka sig att för nästa år göra något för att få upp bostadsbyggandet för att få fart på tillväxten?

Skulle man inte kunna göra mer för att få fart på energiutbyggnaden här och nu för att det betyder så mycket för svensk industri? Skulle man inte kunna göra riktade satsningar på utbildningspolitik och arbetsmarknadspolitik i ett läge där arbetslösheten ökar?

Alla de frågorna spelar roll, men det gör också fördelningsprofilen. Hade det inte varit bättre att satsa mer, som vi har föreslagit, på vanligt folks plånböcker snarare än på att sänka skatterna mest för dem med högst inkomster?

Vanliga människor, en polis eller en sjuksköterska med två barn, får mer pengar i plånboken med vår politik än med regeringens politik. Jag är övertygad om att det också leder till ökad tillväxt.

(Applåder)

Anf. 37 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru ålderspresident! Tack, Mikael Damberg!

Jag förstår att ledamoten nu gör allt vad han kan för att ge en bild av att Socialdemokraterna minsann har stöttat hushållen genom åren. För mig blir det lite märkligt. Hela anförandet andades det jag sa tidigare: Det är besvärande att det nu kommer att löna sig bättre att arbeta och sämre att leva på bidrag.

Jag vill backa tillbaka lite. Jag ska inte tala någonting om Mikael Dambergs åtta år i regering. Jag tänker inte göra det. Jag ska bara konstatera att de utmaningar som vi hade när vi tillträdde finns där. Vi arbetar väldigt tydligt med en plan. Den skiljer sig ganska mycket åt mot er politik.

Våra fyra partier är väldigt bestämda att lösa stora problem och att underlätta för Sverige och svenskarna efter en väldigt tuff tid. Jag är stolt över att vi tillsammans kan göra detta.

Vad gör vi då? Vi har under bara två år sänkt drivmedelspriserna medan ni har velat höja. Vi har nu sänkt skatten på sparande medan ni har velat ha andra och högre skatter.

Vi sänker marginalskatter så att människor får behålla 50 procent av det de tjänar. Det leder till att fler vill plugga och utbilda sig och till att tillväxten ökar.

Vi fortsätter att sänka skatten på pension för dem som har jobbat. Där tycker vi lika. Det är roligt att vi har samma syn om någon skatt. Vi tar bort flygskatten för att Sverige och svenska företag ska kunna verka här.

Vi sänker arbetsgivaravgifter för de företag som vill anställa sin första och andra anställda. Vi underlättar bit efter bit för hushåll och för företag. Det kommer att ge effekt.

Det var väldigt bra att Sverige kom snabbt ur pandemin. Vi hjälptes åt, kan man minst sagt säga. Några av oss var här varje dag, drev på regeringen och lade fram egna förslag. Vi kom överens, och vi kunde rädda jobb och företag.

Vi tar ansvar. Vi gjorde det i opposition, och vi gör det i regeringsställning. Jag har som jag sa människor framför ögonen varje dag. Sverige ska bli rikare, och mer ska fördelas. Men då måste man kunna göra två saker samtidigt.

Det handlar om att prioritera, fokusera på tillväxt, sänka skatter, enkla regler för företag och se till att många fler människor har ett jobb att gå till. Att 20 procent av vuxna inte är självförsörjande kommer jag aldrig att vara nöjd med även om ni var det under er tid.

(Applåder)

Anf. 38 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Fru ålderspresident! Jag vill bara snabbt säga att jag håller helt med om Ukraina. Det är bara det att regeringen borde öka sitt stöd till 1 procent av bnp per år så att det verkligen svarar mot situationen.

Jag har något allvarligt att diskutera här. Utsläppen har ökat dramatiskt med den här regeringen. Det framgår av er egen budgets redovisning att ni inte når klimatmålen.

Vi i Centerpartiet har föreslagit att vi nu när elbilsförsäljningen totalt har stagnerat och till och med gått ned medan fossilbilarna har ökat ska få en kraftfull elbilsbonus för att få 100 000 nya elbilar.

När ni stoppar vindkraften vill vi se mycket kraftfullare incitament till kommunerna. Vi vill till exempel dra kablarna till Kriegers flak. Det hade kunnat ge en halv miljon hushåll i Skåne lägre elpriser och grön el. Vi vill ha en lägre skatt på grön el än på fossil diesel och inte chockhöja den.

Vi vill göra det som Klimatpolitiska rådet och experterna rekommenderar för att få ned de utsläpp som ni har drivit upp. Men i stället för att i dag sluta smutsa ned klimatet smutskastar ni oppositionen.

Ni kommer med massor av ogrundade påståenden. Det är ingenting att le åt, finansministern. När vi begär ut underlaget för de grundlösa påståendena hemligstämplar ni och vägrar att lämna ut det från Regeringskansliet, som ni har tvingat att göra hittepåkalkylerna. Det är Trumpfasoner. Häv hemligstämpeln på hittepåkalkyler så att vi kan granska dem och jämföra förslag för förslag vem som gör vad för klimatet och vad som påverkar utsläppen! Förklara vad ni menar i stället för att smutskasta!

Anf. 39 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru ålderspresident! Jag väljer att glädja mig ganska ofta, även när saker kan vara lite svåra och tunga.

Det är modigt, kanske nästan på gränsen till dumdrigt, det som Martin Ådahl nu ger sig in på. Jag har hört anförandet, och jag har hört ledamoten ställa frågan.

Jag vill säga några korta saker. Det är modigt av Martin Ådahl att gå till attack. Han säger att vi smutskastar. Nej, det är inte alls så. Vi gör bedömningar av alla budgetar. Tjänstemännen jobbar hårt med det.

Vi kan bara konstatera att eftersom Centerpartiet avvisar den nya reduktionsplikten och ersätter den med ett annat förslag om att upphandla biodrivmedel är det väldigt svårt att veta vad det leder till. Det är inte självklart att det kommer att leda till att ni når ESR-målen eftersom vi inte vet vad effekterna av priserna är. Jag tycker att man ska vara lite noggrann, som jag sa tidigare till Socialdemokraterna. Det är väldigt svårt att göra den bedömningen.

Det är bra att Martin Ådahl pushar för fler elbilar. Vi tycker också att det behövs – verkligen. Det har dock varit en tid med hög inflation, och många har hållit tillbaka konsumtionen. Det finns alltså även naturliga orsaker till att många nu håller tillbaka när det handlar om att köpa bil över huvud taget.

Fru ålderspresident! Jag lyssnade tidigare på Martin Ådahl, och jag tycker att det är modigt av honom att komma med de ganska stora och starka attackerna om arbetslöshet, företagande och annat. Men ärligt talat – är det någonting som Martin Ådahl kommer att vara känd för efter sina år i riksdagen är det väl att han förstörde Arbetsförmedlingen. Det finns ingen enskild person i Sverige som har haft så stor påverkan på den reformen, som nu har genomförts och som sågas jäms med fotknölarna. Så kom inte och prata med mig om att bekämpa arbetslöshet!

Fru ålderspresident! När det gäller företagande uppskattar företagare som jag träffar, små som stora, det vi gör. De uppskattar det vi gör på kriminalområdet, att vi sänker skatter på vinster, att vi håller ordning på svensk ekonomi och att vi pressar ned inflationen. De uppskattar vår politik. Jag vet inte vilka Martin Ådahl träffar, men de företagare jag möter och har konstruktiva samtal med uppskattar den politik som vi nu för.
(Applåder)

Anf. 40 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Fru ålderspresident! Det är bara att konstatera: Först säger Elisabeth Svantesson att det är modigt att prata om det jag tar upp, och sedan smutsas man ned.

Ni har inga nya jobbförslag. Och de där företagarna som är så jättegla att ni har höjt skatten på att anställa med 12 miljarder – jag vet inte

var finansministern har träffat dem. Jag noterar att det här bara fortsätter och fortsätter. Ni har inga egna förslag, utan det är bara smutskastning.

Vi hade en konkret fråga för att vi ska kunna jämföra förslagen med varandra. Varför häver ni inte hemligstämpeln? Varför redovisar ni inte underlaget öppet så att vi kan jämföra hur ni ökar utsläppen och hur vi minskar dem, ton för ton?

Allvarligt talat: Tidigare, på presskonferensen alldeles före debatten, hette det att vi höjer utsläppen. Det sas från talarstolen där. Nu säger ni att det är svårt att veta vad Centerpartiet vill. Ja, det är klart att det är svårt att veta när ni läser oppositionens förslag som fan läser Bibeln! Ni kör med den här typen av smutskastning och hittepå.

Hur är det – är det svårt att veta eller är det snarare svårt att förstå för er hur man minskar utsläpp med billigt biodrivmedel, och framför allt genom att få igång elektrifieringen och få fram vindkraft? Eller är det bara allmänt prat?

Jag upprepar: Om det här ska vara på riktigt – häv sekretessen och låt oss lägga förslagen bredvid varandra och jämföra! Vi står för de åtgärder som Klimatpolitiska rådet står för. Det är de som kan vända utvecklingen så att vanliga människor kan få vara en del av klimatomställningen. Så får vi upp vindkraften så att den gröna industrialiseringen kommer tillbaka. Det är det vi behöver. Sluta att smutskasta det! Gör er hemläxa i stället! (Applåder)

Anf. 41 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru ålderspresident! Jag konstaterar bara att om man säger nej till den nya reduktionsplikt vi har och samtidigt har förslaget att upphandla biodrivmedel är det nog ingen annan än Martin Ådahl som tror att det kommer att bli billigt. Det kommer antagligen att bli väldigt dyrt.

När vi går igenom Centerpartiets olika klimatförslag ser vi att det är osäkert. Sju av åtta partier här inne har en politik som gör att det är väldigt tydligt att man kan nå ESR-målen. Men det är inte samma sak med Centerpartiet. Om ledamoten tycker att det är att smutskasta att bara säga som det är – vad som står i en budget – må det vara upp till Martin Ådahl.

Fru ålderspresident! Vi har gjort ganska noggranna beräkningar av olika typer av effekter. Det gäller ju inte bara fördelningseffekter generellt; det handlar också om människor som bor i olika typer av regioner och i olika delar av Sverige och hur de drabbas eller påverkas av olika partiers politik.

Här sticker Centerpartiet ut mer än något annat parti. Vare sig man bor på landsbygden eller i en storstad innebär den genomsnittliga relativa förändringen av Centerpartiets ekonomiska politik en försämrad standard i alla områden. Det finns inte en kotte – eller kanske en kotte men väldigt få människor – som tjänar någonting på Centerpartiets politik.

Det finns en hemläxa att göra. Man kan vara väldigt bestämd och själv-säker, men då måste politiken tåla att granskas. Vi ser inte att ESR-målen nås, men Martin Ådahl får gärna överbevisa mig om det senare. Vi ser däremot att i princip ingen, var man än bor i de olika delarna av Sverige, tjänar på Centerpartiets politik. Den stärker inte hushållen, och den underlättar helt enkelt inte.

När det gäller företagarna, fru ålderspresident, är det väldigt enkelt. Jag har nämnt flera saker som regeringen har gjort under två år, och vi kommer

att fortsätta. Vi kommer snart att ha arbetat fram det 3:12-paket som vi har pratat om och mycket annat som jag redan har tagit upp. Vi underlättar för företagare, steg för steg, för vi vet att det är där jobben finns och skapas. (Applåder)

Anf. 42 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru ålderspresident! Finansministern säger att hon har människor framför sig varje dag när hon går till jobbet. Frågan är bara vilka människor. Är det kollegorna i ministergänget hon talar om?

Arbetslinjen behöver ingen läxa upp mig om. Jag kommer från en hårt arbetande familj. Mina föräldrar har jobbat i omsorgen och i butik. Min pappa hade inte en enda sjukdag. Den senaste frånvaron han hade var när han var föräldraledig med min lillasyster 1985, när han i slutet av sitt arbetsliv drabbades av cancer.

Socialförsäkringarna, trygghetssystemen och våra försäkringar, är det löntagarna som har byggt upp. Det är inga bidrag som är tillgängliga för finansministern att strösla ut och betala skattesänkningar med till den som har absolut allra mest. Det är våra försäkringar. Det är vad det innebär att det ska löna sig att arbeta. Man ska ha rätt till ersättning när man blir sjuk, för man har själv betalat in.

Hade regeringen och finansministern brytt sig om de löntagare som har fått sina löner sänkta skulle de ha agerat mot det prissättningsbeteende vi ser på de illa fungerande marknaderna. I stället fick löntagarna ensamt ta ansvar för den ekonomiska krisen medan banker, matjättar och elbolag fick fortsätta att härja fritt. Varför tog inte regeringen det ansvaret och såg till att priserna hölls nere? Då hade den reallönesänkning vi nu ser inte slagit så hårt som den gör.

Anf. 43 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru ålderspresident! Tack, Ida Gabrielsson, för en viktig fråga! Jag delar verkligen bilden av att de som har tagit den tuffaste och hårdaste smälten under de senaste årens höga inflation är löntagarna. Den som har olika typer av ersättningar – inte alla, men väldigt många – har fått dem uppskrivna som kompensation för inflationen. Det är så våra skyddsnät i det stora hela fungerar. Det gäller garantipension, sjuk- och aktivitetsersättning, CSN och många andra delar.

Men just det som Ida Gabrielsson lyfter är det som regeringen gör någonting åt, det vill säga att vi ser till att också löntagarna, som har fått sina reallöner urholkade, både det här året och nästa år får sänkt skatt. Man behåller mer av det man själv har tjänat. Strävsamma människor som går till jobbet kommer att få behålla mer i plånboken, vare sig de röstar på Vänsterpartiet eller Moderaterna.

Arbetslinjen för mig, fru ålderspresident, är precis det som jag sa tidigare. Alla som bor i Sverige och som har arbetsförmåga ska vara med och bidra och ges möjlighet till det. Men just nu är det 20 procent i åldrarna 20–64 år som inte är etablerade på arbetsmarknaden på det viset att de kan sägas vara självförsörjande.

Fler av dem måste komma in, och fler av dem måste ges möjligheter. Det handlar om språkutbildning, det handlar om krav och det handlar om en bidragsreform. Men det handlar också om att hjälpa människor och att ge dem möjligheter att komma in.

Jag har inte gett upp om de här personerna; jag vill att de ska vara med. Det gäller för deras skull – att de har en egen lön att leva på. Men det gäller också för det gemensamma skull – att fler betalar skatt. Det är en arbetslinje för mig.

När fler jobbar kan vi också säkra och skydda skyddsnäten. Vi ska självklart säkra dem mot alla som vill använda våra skyddsnät till att bedra välfärdsstaten på olika sätt – gängkriminella och andra. Men vi ska också se till att fler jobbar och är med och bidrar så att kakan växer. Det är det vår budget handlar om.

Sedan har vi olika syn på skatter, absolut! Men i grund och botten behöver fler vara med och betala skatt. Då kan ekonomin växa, och det är det som är poängen med den budget som våra fyra partier har lagt fram.

Anf. 44 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru ålderspresident! Finansministern och Finansdepartementet räknar själva med högre arbetslöshet. Hur man skulle kunna vara med och bidra genom att få sänkt a-kassa har jag svårt att förstå. Det enda som händer då är ju att också lönerna hålls nere. När man sänker de ersättningar som vi löntagare själva har betalat in till pressas lönerna ned.

Vi ska inte ha arbetande fattiga i Sverige. Vi ska ha bra, riktiga jobb åt alla.

Även Finanspolitiska rådet, regeringens egen myndighet, säger att vägen med sänkta försäkringssystem och sänkta ersättningar är uttömd. Det som behövs för att få människor i arbete är matchning och arbetsmarknadspolitik. Där misslyckas regeringen och drar i stället ned.

Vi måste göra investeringar i Sveriges infrastruktur. De kommande generationerna kommer inte att vara glada över att Sverige har världens lägsta statsskuld om rören i va-systemen läcker och tågen inte går i tid. De kommer inte att tacka oss för det. Vi behöver investera, och därför ska man sprida investeringarna över generationerna.

Vänsterpartiet håller med Svenskt Näringsliv, LO och andra tunga ekonomer om att det är beklagligt att regeringen inte ser till att skapa jobb och tillväxt genom sådana investeringar. Näringslivet räknar med förluster på uppåt 100 miljarder om inte det eftersatta underhållet på järnvägen genomförs. Det hotar statsfinanserna.

Frågan är om det är värt att i det läge där vi nu är ge en stor slant inte till alla löntagare utan till de löntagare som tjänar över 65 000 i månaden, samtidigt som barn får gå hungriga till skolan och inte har råd att följa med på skolresan.

Välfärden och sjukvården går på knäna. Människor flyr äldreomsorgen. Är det inte bättre att lägga pengarna på sjukvården eller barnen om det är där man vill att de ska hamna, finansministern?

Anf. 45 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru ålderspresident! Jag tackar Ida Gabrielsson för fler frågor.

Jag är övertygad om att alla som är i den här salen just nu vill att Sverige ska vara både rikare, tryggare, bättre och starkare åren som kommer och för nästkommande generation. Då behöver ekonomin växa.

Någonting som bekymrar mig ganska mycket är att EU:s konkurrenskraft i förhållande till exempelvis USA har blivit försvagad. Varför måste ekonomin växa? Jo, därför att vi behöver resurser framöver till bland annat

det som Ida Gabrielsson nämner. Det handlar om försvar, infrastruktur, energisystem och mycket annat.

Att ekonomin växer är nummer ett, menar jag, för att kunna göra mer. Nummer två handlar om att prioritera. Båda dessa punkter har man det uppenbarligen svårare med på vänstersidan än hos våra fyra partier. Sedan ska man ha ett ramverk som är rimligt och se till att vi har ordning och reda. Sex av åtta partier här inne tycker precis så.

Men så kommer vi då till skatter och till synen på arbete. Det är ingen hemlighet – det går att läsa i Vänsterpartiets budget – att man vill höja marginalskatterna redan från 45 000 kronor. Då ska vi veta att hälften av alla poliser och sjuksköterskor har den lönenivån. Även om man säger att man vill underlätta generellt för människor som går till jobbet kommer ganska många fler att få höjd skatt om Ida Gabrielssons budget skulle gå igenom.

Jag har också lite svårt att förstå resonemanget om a-kassan med tanke på att samarbetspartiet Centerpartiet vill sänka a-kassan mer än vad någon annan här inne, tror jag, kan tänka sig. Splittringen är total i både skatter och andra delar.

I den här tiden ska man veta, fru ålderspresident, att vi är fyra partier som tillsammans gör det som nu krävs. Vi får ekonomin att växa och stärker hushållens köpkraft.

Och den marginalskatt som så många har tagit upp är alltså 5 procent av alla de satsningar vi gör detta år. Vi har ett reformutrymme på 60 miljarder och gör omprioriteringar på 37 miljarder. Det gör att själva marginalskattesänkningen, som är självfinansierad inom några år, är 5 procent av de totala satsningarna. Det var bara en liten faktaupplysning. (Applåder)

Anf. 46 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru ålderspresident! Jag tackar finansministern för föredragningen.

Jag tänkte uppehålla mig lite grann vid den stärkta köpkraft som finansministern var stolt över i sitt anförande. I vanliga ordalag skulle man kunna säga att hon därmed är stolt över att ha sänkt skatten för rika.

Det är egentligen inget konstigt med det. Det är klassisk moderat ekonomisk politik. Men bara därför är det ju inte en effektiv konjunkturpolitik. En bättre konjunkturpolitik hade varit att satsa på investeringar, till exempel i den gröna omställningen. Då hade vi också kommit längre när det gäller sänkta utsläpp och att klara Sveriges utsläppsmål. Det hade varit en bra näringslivspolitik som hade gett våra företag större kraft och framtidsstro att göra omställningen. I stället har den här regeringen lyckats få företagen att bli oroliga för om deras satsningar och de stora investeringar de gjort hittills har varit fel. Det är otroligt oroväckande.

När det gäller offentlig konsumtion vet vi att vården fortfarande går på knäna. Ja, inflationen är besegrad – inte tack vare finansministern utan därför att hela världsekonomin har satt emot och lyckats få ned inflationen. Sveriges kurva följer väldigt väl den för hela Europaområdet.

Det är också en bättre konjunkturpolitik att satsa på dem som har minst. När man sänker skatten för människor som har mycket och inte saknar det allra mest nödvändiga sparar de oftast, medan andra handlar för de pengarna.

Det är också lite oroväckande hur regeringen ser på flit. Det är tydligen viktigare att höginkomsttagare är flitiga än att de som tjänar lite är det, för de har ju inte fått ta del av skattesänkningarna – eller 9 kronor i månaden har vissa fått.

Varför ska vissas flit löna sig mer än andras flit? Det skulle jag vilja fråga finansministern.

Anf. 47 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru ålderspresident! Jag blir nästan imponerad av hur man kan välja att se på våra skattesänkningar. Jag har i opposition och nu i regeringsställning sänkt skatten på låga och medelhöga inkomster vid ett flertal tillfällen. Det har jag gjort just för att jag vill att människors flit och slit, oavsett vad man jobbar med, ska löna sig bättre. Vi ser strävsamheten. Vi ser dem som bär upp mycket av samhället.

Jag har också sagt – och det tycker jag är viktigt – att ekonomin måste växa på sikt. Då vet vi några väldigt grundläggande saker, som vikten av bra infrastruktur. I den infrastrukturproposition som vi nu har lagt fram har vi sett till att avsätta så mycket pengar att de kan betala underhållsskulden plus nya investeringar. Vi har en forskningsproposition på historiska nivåer för att Sverige ska vara ett land i topp. Det som gjort att Sverige har blivit rikt ska också göra Sverige rikt i fortsättningen. Vi har högkvalificerade arbeten.

Men vi har också en av världens högsta skatter på arbete och väldigt höga marginalskatter. Jag vet inte om Janine Alm Ericson tycker att det är okej att man betalar 560 kronor i skatt på den sista tusenlappen, det vill säga behåller mindre än hälften. Det kan man tycka. Jag tycker att det är rimligt att vi tar bort Magdalena Anderssons högre skatt på högre utbildning. Det håller OECD, Produktivitetskommissionen och många andra med om. Man kan tycka att det är dumt, men som jag sa är det alltså 5 procent av alla satsningar. Vi behöver göra det för att tillväxten ska öka.

Kom också ihåg – det tycker jag är viktigt för alla som lyssnar på detta – att för mig har det alltid varit viktigt att sänka skatten för alla löntagare. I Sverige har vi elva gånger så hög skatt på de högre lönerna. Den som har 125 000 kronor betalar elva gånger mer i skatt än den som tjänar 25 000. Vi har en progressiv beskattning och kommer att fortsätta ha det. Men det måste löna sig att plugga och ta ett extrajobb. Varför är det så svårt för Miljöpartiet att tycka det? Jag vet inte.

(Applåder)

Anf. 48 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru ålderspresident! Det är ändå intressant att höra finansministern kverulera om olika skattenivåer och så vidare samt stolt framhålla att hon har varit med och sänkt skatten många gånger. Om jag säger så här: Det kanske egentligen inte är skattesänkningarna i sig som är det största problemet utan vilken omvärld vi befinner oss i – hur situationen ser ut.

Om vi hade en välfärd utan köer där alla människor fick den vård de behöver när de behöver den, om alla elever klarade sin skolgång och om vi hade tillräckligt med lärare och förskolepedagoger – människor som vill och orkar stanna kvar i välfärdsyrkena – skulle vi ju ha haft en helt annan situation. Men det här handlar om pengar som man hade kunnat satsa på

gemensam välfärd och på ett starkare Sverige framåt snarare än på att fler människor ska kunna öka sina förmögenheter på banken.

Det handlar också om att det är en bättre konjunkturpolitik att satsa på dem som har minst, på offentlig verksamhet och på investeringar för framtiden. På den punkten försöker finansministern kolla bort oss genom sin skatteöverlans.

Jag skulle även vilja fråga finansministern om det här med att skuldsätta framtida generationer, någonting som Elisabeth Svantesson från talarstolen anklagade Miljöpartiet för att vilja göra. Det måste ändå vara skillnad på vad man gör med pengarna – vad man investerar i.

Att investera i ett hus som skyddar mot väder och vind och ger en egen härd, som vi vet är guld värd, och att ge sina barn trygghet och en bra uppväxt måste väl vara bättre än att fortsätta bo kvar i en lerhydda. Vi bygger ju en framtid tillsammans, och därför måste det vara möjligt att göra framtidsinvesteringar. Eller ska vi fortsätta att befinna oss där vi är och inte våga satsa?

Finansministern måste väl ändå se skillnaderna mellan de här två delarna.

Anf. 49 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru ålderspresident! Det är intressant att Janine Alm Ericson inte riktigt hör vad jag säger. Man kan göra många saker samtidigt när man prioriterar – när man vågar säga nej till vissa saker och ja till annat och vågar göra rätt.

Vi i våra fyra partier har visat att vi kan bekämpa inflationen samtidigt som vi stöttar de viktiga välfärdssektorerna. I år gick 40 procent av reformutrymmet till regioner och kommuner, och det var ytterligare pengar i vår ändringsbudgeten. Det var en väldigt stor satsning. Vi kommer aldrig att släppa välfärdens sektorer med blicken. Men vi vet också att ekonomin måste växa. En halv procents ökning av bnp ger 15 miljarder i ökat reformutrymme. Det är därför vi sätter fokus på allt detta.

Vi kan prioritera det viktiga – pengar till försvaret, pengar till polisen, pengar till rättsväsendet och pengar till välfärden – samtidigt som vi kan sänka skatten brett, för alla, två år i rad. Det är därför vi kan se till att gynna sparande mer genom att sänka skatten på ISK. Det är därför vi gör det billigare att tanka för dem som har haft det kämpigt och varit tvungna att använda bilen trots att de egentligen inte har kunnat och har gått back på det. Det går att göra flera saker samtidigt.

Jag är väldigt glad att det dessutom går att pressa ned utsläppen. Det gör vi; nästa år minskar utsläppen, och förra året minskade de. På grund av att vi ändrade den reduktionsplikt som var helt omöjlig för de allra flesta har utsläppen ökat i år, alltså under ett år. Men Sverige är ett föregångsland i detta och ska fortsätta att vara det.

När det gäller stora investeringar och skulder är min poäng – och jag tror att många här delar den även om de inte är moderater – att det går att göra investeringar om man har ett ramverk som håller ordning. Om man sparar i ladorna i goda tider och satsar i sämre tider kan man också göra investeringar, och Sverige gör större offentliga investeringar än de allra flesta jämförbara länder.

Man kan alltså göra flera saker samtidigt. Vi har en låg statsskuld, och vi har stora investeringar framför oss. Vi ska komma igenom den här situa-

tionen och stötta hushållen under tiden. Jag tror att vi alla är överens om att Sverige kan och ska bli både tryggare och rikare.
(Applåder)

Anf. 50 PER SÖDERLUND (SD):

Fru ålderspresident! Det är alltså dags att debattera skattepolitik, ett ämne som engagerar många och berör alla i vårt samhälle. Inkomstskatt, mervärdesskatt, punktskatter – alla betalar skatt, och alla berörs därför av skattepolitiken. Kanske är det därför skatter engagerar så många medborgare.

Fru ålderspresident! När den nuvarande regeringen tillträdde var inflationen väldigt hög. Det har inneburit en tung ekonomisk börda för såväl hushåll som företag, kommuner och regioner. Därför har Tidöpartiernas fokus varit att bekämpa inflationen, och de åtgärder vi har vidtagit har gett effekt. Inflationen har fallit rejält och väntas hamna strax under inflationsmålet på 2 procent, mätt med KPIF, 2024.

Även om inflationsbekämpningen varit framgångsrik återstår dock fortfarande utmaningar för den svenska ekonomin, fru ålderspresident. De kvardröjande effekterna av den höga inflationen är fortsatt påtagliga, särskilt för barnfamiljer.

För den genomsnittliga löntagaren har uppgången i inflationen försvagat köpkraften väsentligt sedan slutet av 2021. Eftersom lönerna inte har stigit i samma takt som priserna har drygt tio års reallöneökningar gått förlorade. Pensionärer har fått se det reala värdet på sina sparkonton minska. De som har bolån har drabbats av ökade räntekostnader, vilket har försvagat deras ekonomi. Detta har i sin tur gjort att företagare mött en vikande efterfrågan samtidigt som deras kostnader har ökat.

Fru ålderspresident! Många hushåll kände av effekterna av inflationen när priset för livsmedel, resor och boende ökade i väldigt snabb takt i slutet av förra mandatperioden. Värst drabbades de som levde på marginalerna redan innan inflationen ökade. Därför är det mycket viktigt att bekämpa inflationen, fru ålderspresident.

För att hålla nere inflationen har Tidöpartierna reformerat flera av de skatter och regleringar som har drivit upp kostnadsnivåerna i vårt land, inte minst vad gäller transportkostnader. Priset på diesel är en extra viktig faktor om man vill hålla nere inflationen då diesel är det bränsle som används mest inom såväl jordbruket som transportsektorn. Därför har vi vidtagit åtgärder för att hålla bränsleskatterna på den lägsta nivån som EU-tillåter samt minskat reduktionsplikten.

Som jag sa, fru ålderspresident, ser inflationsmålet ut att nås i år, men det krävs fortsatt uthållighet i det inflationsbekämpande arbetet – inte minst då osäkerheten i omvärlden är stor. Geopolitiska oroligheter och krig i vårt närområde kan exempelvis driva upp energi- och fraktpriser, vilket skulle riskera att öka inflationen igen.

När nu inflationen har stabiliserats på en låg nivå avser Tidöpartierna att understödja ekonomins återhämtning genom reformer som syftar till att stärka hushållens köpkraft, minska arbetslösheten samt öka tillväxten och investeringarna – med bibehållen låg inflation. Därför sänker vi skatten för svenska folket på bland annat arbete, pension, sparande och transporter. Vi lägger grunden för arbetet med att bygga Sverige både rikare och tryggare.

Prot. 2024/25:38
27 november

*Statens budget 2025 –
Rambeslutet*

Fru ålderspresident! Jag har sagt det tidigare, och det gäller fortfarande: Det kanske mest oroande på skatteområdet är fortfarande att EU ser över möjligheten att ändra beslutsförfarandet för skatter så att det bara krävs kvalificerad majoritet, i stället för som i dag enhällighet, för beslut.

Detta är en mycket oroande utveckling som vi behöver motverka gemensamt från riksdagen om vi ska kunna fortsätta föra en ekonomisk politik som är bra för Sverige och bra för vårt lands invånare. Medlemsländerna har olika förutsättningar, och vi behöver variationer i skatterna för att jämna ut förutsättningarna för företag och unionsmedborgare – inte samma skatter i alla länder. Redan nu begränsas vi av EU exempelvis när det gäller nivån på skatten på drivmedel eftersom EU bestämmer miniminivå för den i medlemsländerna.

Fru ålderspresident! Den här budgeten innehåller ganska många förändringar på skatteområdet. Mycket har redan sagts, men låt mig nämna några förändringar som kanske inte har fått så mycket uppmärksamhet som de förtjänar.

Den verkningsslösa skatten på flygresor har inte påverkat vårt resande nämnvärt och minskar inte utsläppen på de resor som ändå genomförs. Det gör det bara dyrare för hårt arbetande familjer att resa på en välbehövlig semester. Om en familj med två barn åker till Kanarieöarna gör skatten att resan blir 300 kronor dyrare. Det är då helt ologiskt att skatten är 1 260 kronor för samma familj för att åka till Algeriet, som är en kortare resesträcka. Till Thailand blir det ungefär 2 000 kronor dyrare för samma familj. Det kan man möjligtvis se någon logik i.

Jag tycker det är bra att denna skatt avskaffas då den drabbar hårt arbetande människor och deras familjers semestrande onödigt hårt utan någon egentlig påverkan på klimatet.

Fru ålderspresident! Att malus för husbilar avskaffas gläder mig då mitt parti har drivit den frågan länge, och nu blir det verklighet. Husbilar används inte på samma sätt som andra fordon där malus tillämpas. Det handlar i stället om fordon som oftast används under en begränsad del av året och har relativt kort körsträcka. Malus för husbilar blir därmed snedvridet jämfört med de faktiska utsläppen man vill komma åt, eftersom husbilar inte körs så mycket och därmed inte släpper ut lika mycket avgaser.

En annan sak som jag är väldigt nöjd med är att alkoholskatten för småbryggerier sänks. Det skapar förutsättningar för småbryggerier att anställa eller behålla personal, något som är mycket svårt för dem i dag. Småbryggeriernas tillverkning är till stor del ett hantverk som vi ska vara tack samma för. Mycket gott öl kommer från dessa bryggerier, trots att det är en utmaning för dem att få ekonomi i sina verksamheter.

Detta är heller inte någon folkhälsofråga då det handlar om öl som på grund av priset dricks i högst försvarbara mängder, inte primärt för att bli berusad. Med denna lagändring tror jag att vi kommer att få se fler av dessa underbara gyllene drycker i Systembolagets sortiment framöver.
(Applåder)

Anf. 51 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru ålderspresident! Jag vet inte om det finns så mycket i Per Söderlunds anförande som man kan skriva under på, men en passus ska jag ge honom ett erkännande för. Mycket gott har kommit från småbryggerier. Det är vi helt överens om.

I övrigt var det mycket teknikaliteter och fokus på inflationsbekämpning, men något tal om Sverigedemokraternas och regeringens inriktning i budgetpropositionen, dess syfte och målsättning, var det inte. Det ligger man lågt med.

Vi som har deltagit i budgetdebatter genom åren har blivit medvetna om att Sverigedemokraternas intresse är något helt annat än det de försöker ge sken av. Vi ser det i årets budgetproposition; det är de bättre bemedlade som nu ska prioriteras framför vanliga löntagare. Vi ser det gång på gång. Vi ser det i denna budgetproposition, och vi har sett det i de andra budgetpropositionerna. Krutet ska läggas på skattesänkningar för dem som redan har det gott ställt: människor med högst inkomster och störst tillgångar, den rikaste procenten.

Samtidigt försöker sig Sverigedemokraterna på tricket att ge sken av att de står på vanliga löntagares sida. Om någon fortfarande tvivlar på att Sverigedemokraterna helt har övergett vanligt folk ska jag lyfta ett exempel som vi debatterade redan för två år sedan, nämligen den orättvisa funkisskatten. Det handlar om den skatteflykta som Sverigedemokraterna har återinfört mellan dem som arbetar och dem som har sjuk- och aktivitetsersättning.

För två år sedan sa Sverigedemokraternas Per Söderlund att han måste återkomma till dessa frågor längre fram. Ett år senare förnekade Söderlund funkisskattens existens. Nu har det gått två år, och funkisskatten har snarare utökats, trots Söderlunds och Sverigedemokraternas löfte om att återkomma i frågan. Nu undrar jag: Varför vill ni inte avskaffa den orättvisa funkisskatten?

Anf. 52 PER SÖDERLUND (SD) replik:

Fru ålderspresident! Jag trodde frågan var på väg åt ett annat håll och var nästan förvånad över att frågan om den så kallade funkisskatten inte verkade komma. Som Niklas Karlsson sa har vi ju debatterat den två gånger tidigare.

Jag har inte förnekat att det finns skatteskillnader mellan dem som har aktivitetsersättning och dem som arbetar. Det jag har vänt mig emot är uttrycket funkisskatt. Det här är inte en skatt som man drabbas av för att man har en funktionsnedsättning. Det finns ju många med funktionsvariationer som går och jobbar varje dag och har samma skatt som den som inte har någon funktionsvariation och arbetar. Det är begreppet funkisskatt jag vänder mig emot. Jag tycker att den är väldigt missvisande.

Vi har naturligtvis olika skatt på arbete och på andra inkomster, och så ska det vara. Det ska finnas en skillnad. Sedan är frågan huruvida man tycker att det är rätt eller inte. Jag för min del tycker att det ska löna sig att gå till ett arbete om man kan göra det, därför ska vi ha en skillnad.

Anf. 53 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru ålderspresident! Oavsett vad Per Söderlund kallar detta – funkisskatt eller inte – finns det de facto en skillnad i beskattning mellan dem som arbetar och dem som är i behov av detta och har kroniska sjukdomar eller något annat. Det är orättvist och orättfärdigt. Så ska ett modernt välfärdssamhälle inte se ut.

Jag konstaterar att Sverigedemokraterna i sina löften till dem som man har bett rösta på dem sagt att funkisskatten ska bort. Tidigare har Per

Söderlund sagt att han tänker återkomma till detta, att löftet gäller och att det faktum att man ställer upp för den borgerliga regeringen för att upprätthålla och öka skattekliften bara är något tillfälligt. Nu hör vi, två år senare, att Sverigedemokraterna inte alls har menat vad de sagt. De har lovat en sak men tycker något annat. Det erkänner man till och med nu i riksdagens kammare och säger att skattekliften är rimlig. Det löfte de gav var ingenting värt.

Man kan fundera över vilka andra löften som Sverigedemokraterna har ställt ut som de inte tänker genomföra. Min uppfattning om att Sverigedemokraterna ger sken av att stå på vanliga löntagares sida men sedan genomför något annat för att de företräder andra intressen får sannerligen vatten på sin kvarn.

Det är en tråkig tid vi lever i när lögnen börjar bli arbetsredskap i politiken. Då är det bättre och ärligare att säga vad man tycker, vad man står för och varför det är rätt. I min värld är det inte så, vare sig att ha lögnen som arbetsredskap eller att genomföra en sådan politik.

Något ytterligare finns nog inte att tillägga. Sverigedemokraterna visar ännu en gång vilket parti de är och vilka intressen de företräder: de som redan har stora tillgångar framför vanliga löntagare.

(Applåder)

Anf. 54 PER SÖDERLUND (SD) replik:

Fru ålderspresident! Vi ska komma ihåg att vi talar om indexerade ersättningar. De har fått historiskt stora höjningar i och med att inflationen har varit som den varit, och det har löntagare inte fått i samma utsträckning. Det finns skillnader där som naturligtvis måste tas i beaktande.

Jag tycker att man ska vara lite försiktig med att beskylla partier för att bryta vallöften. Socialdemokraterna har väl inte varit de allra bästa på att hålla löften. Vi kommer alla ihåg löftet om att ha Europas lägsta arbetslöshet, vilket de absolut inte lyckades infria. Det gick totalt åt andra hållet i stället. Man ska nog vara lite försiktig från socialdemokratiskt håll.

Vad gäller att vi står på de välbeställdas sida misstänker jag att det handlar om marginalskatten som sänks nu. Det är något som vi fått medhåll för från OECD, Produktivitetskommittén och flera namnkunniga forskare, som sagt att detta behöver göras. Vi sticker ut i OECD och Europa genom väldigt höga marginalskatter. Dessutom har vi stor skillnad på vad man betalar i skatt beroende på om man tjänar lite eller om man tjänar mycket. Även ur nordiskt perspektiv är det stor skillnad.

Jag misstänker att det är detta som Niklas Karlsson talar om. Jag håller inte riktigt med om den bild han målar upp. Vi har dessutom hållit många av de vallöften som Socialdemokraterna tidigare har beskyllt oss för att inte ha hållit. Titta bara på vad bensinpriset är i dag! Det var ett av våra starkaste och viktigaste vallöften, och det har vi hållit. Det finns flera vallöften vi har hållit, och flera grejer är på gång.

(Applåder)

Anf. 55 NIKLAS KARLSSON (S):

Fru ålderspresident! Jag vill inledningsvis yrka bifall till Socialdemokraternas reservationer 1 och 5.

Vi lever i en tid av förändring där gamla mönster bryts och nya utmaningar kräver uppmärksamhet. Det handlar om hur vi ska klara att upp-

rätthålla och stärka vår gemensamma välfärd och om hur vi säkerställer att varje människa får möjlighet att ge liv åt sin innersta dröm och längtan.

Utmaningarna är sannerligen stora. Arbetslösheten är rekordhög. Sveriges tillväxt är bland de sämsta i Europa. Livsmedelspriserna har rusat. Sjukvården är i kris. Underhållsskulden växer. Klimatomställningen är akut. I kölvattnet av detta växer ojämlikhet och utanförskap.

I ett läge där Sverige blir fattigare krävs en politik som bottnar i verkligheten och ser människors vardag, en klar idé om vilket samhälle vi vill bygga och en tydlig riktning för hur det ska genomföras. Men verkligheten står uppenbarligen inte i fokus för Sverigedemokraterna och regeringen. I årets budgetproposition skär regeringen ned på sjukvården, låter nyrekryteringen till gängen fortgå, struntar i framtiden för byggbranschen och industrin och underlåter att stötta alla dem som kämpar för att få ihop vardagsekonomin.

Svenska folket vill ha åtgärder för att ta tag i de problem man möter i sin vardag. Då väljer regeringen att låna pengar för att sänka skatten för dem som redan tjänar allra mest. I stället för att ta itu med de stora samhällsproblem Sverige har väljer regeringen att bränna miljarder på skattesänkningar för de människor som har störst tillgångar och högst inkomster. Krisen tillåts slå igenom med full kraft, och priset betalas av välfärden genom ständiga nedskärningar och av hårt arbetande löntagare.

Fru ålderspresident! Den gamla nyliberala devisen ”regnar det på prästen stänker det på klockaren” gestaltas i allt väsentligt i regeringens förda politik. Låt mig ta ett par axplock!

I sin budget sänker regeringen och Sverigedemokraterna skatten för sig själva med över 30 000 kronor om året, samtidigt som man vägrar att höja barnbidraget – som enda land i Norden – och skär ned i bostadstillägget för de mest utsatta barnfamiljerna. I ett läge där regeringen har skapat en sjukvårdskris och vi har de största varslen sedan 2010 väljer regeringen att skära ned på resurserna till sjukvården.

Regeringen väljer att kalla sin budget för tillväxtbudget, men det stämmer inte, fru ålderspresident. Hade regeringen prioriterat tillväxt hade den satsat på sådant som genererar tillväxt: bostadsbyggande, snabbare energikutbyggnad och utbildning. Men det är inte där regeringen lägger krutet, utan det gör man på skattesänkningar för de mest välbeställda. Ännu förmånligare och lägre skatter för fåmansbolag står att vänta, exitskatten för att hindra skatteflykt vill man inte ha och så vidare. Listan kan göras mycket längre.

Samtidigt företräder vi socialdemokrater helt andra intressen. Vi står för en helt annan samhälls- och människosyn. I vår budget väljer vi att prioritera de problem som vanligt folk möter i sin vardag. Vi stöttar alla de svenskar som drabbats hårt av kostnadskrisen. Vi föreslår åtgärder för att stärka Sveriges tillväxt, och vi vill ge mer pengar till välfärden och sjukvården. Vi går fram med kraftfulla åtgärder för att stoppa våldet här och nu och bryta nyrekryteringen till kriminella gäng.

Fru ålderspresident! Skattepolitiken är inte bara siffror i ett budgetdokument – den är själva grunden för vårt samhällsbygge. För oss socialdemokrater är den ett verktyg för att skapa rättvisa, finansiera välfärden och säkerställa att alla människor, oavsett bakgrund, får en rimlig chans att leva ett gott och meningsfullt liv.

Skatt är undersköterskan på boendet, frukosten på förskolan och barnmorskan som förlöser när barnen föds. Skatt är höftledsoperationer, nationella prov och skolskjuts. Skatt är tåg, buss och kollektivtrafik. Så hänger det nämligen ihop. Skatt är gemensam finansiering av gemensamma angelägenheter och gemensam välfärd. När vi bevittnar dålig arbetsmiljö inom vården eller för lite undervisning och stöd i skolan måste vi koppla ihop det med den förda ekonomiska politiken.

Fru ålderspresident! Det är inte nog med det. Dagens skattesystem är dessutom utformat på ett sådant sätt att vi betalar mer i skatt på inkomst av lön än på avkastning av kapital. Frågan som varje riksdagsledamot borde ställa sig är: Varför är det rimligt att kassörskan på Ica ska betala en större andel av sin lön i skatt än vad Icas ägare gör? Det går faktiskt inte ihop. Och det finns många fler liknande exempel. Därför är det uppenbart att behovet av en skattereform är stort för att göra saker och ting mer begripliga, mer enhetliga och framför allt mer rättvisa.

Fru ålderspresident! En del konstaterar hurdan verkligheten är och frågar sig: Varför? Jag drömmer om framtiden och frågar mig: Varför inte? Så vackert och kärnfullt formulerade sig en gång den brittiske dramatikern George Bernhard Shaw. Det är en sinnebild som står sig även i dag. Det är nämligen så att framtiden inte är något som bara händer oss. Den är någonting som vi skapar och formar tillsammans. Och även om den samtidigt vi lever i ställer stora krav på oss, för att kunna skapa en framtid att längta till, saknas det inte möjligheter.

Vi socialdemokrater tror att grunden för ett gott och meningsfullt liv för de allra flesta är en stark generell välfärd. En tydlig och rättvis bottenplatta för välfärden skapar frihet åt flertalet. Det är nämligen så att välfärd frigör människor ur den ekonomiska underordningens bojar. Vi blir inte beroende av egna ekonomiska tillgångar för att kunna ta del av vård, skola och omsorg. Vi slipper dessutom ge upp stora delar av vårt eget liv för att ta hand om närstående som behöver sådana tjänster och inte har möjlighet att köpa dem på en marknad.

Den generella välfärden bygger på den allmännyttiga principen att vi gemensamt bidrar efter förmåga, så att välfärden finns där när den behövs, fördelad efter behov. Men det är välfärden som betalar priset i vårt land för en borgerlig budget där man tydligt prioriterar skattesänkningar för dem som redan har höga inkomster och stora tillgångar.

I stället borde vi se till att stärka välfärden och bottenplattan, som när vi socialdemokrater föreslår tillskott till välfärden genom ökade generella statsbidrag på 6 miljarder kronor till kommuner och regioner. Vi väljer dessutom att räkna upp dem med inflationen för att trygga bottenplattan i välfärden. Det är en satsning som totalt innebär ökade tillskott till kommuner och regioner med 15 miljarder kronor bara för nästa år.

Vi föreslår 3 miljarder i personalsatsningar för att korta vårdköerna och öka tillgängligheten. Människor ska känna tryggheten i välfärden när de behöver den. Bara genom att satsa på personalen kan vi ta oss ur den sjukvårdskris som den borgerliga regeringen och Sverigedemokraterna hjälper till att öka. På så sätt kan vi också stärka välfärden på sikt.

I budgeten för 2025 väljer regeringen och Sverigedemokraterna att kraftigt försämra tandvården utan att några förbättringar finns på plats. Man tar bort den fria tandvården för unga utan att ha landat med förslaget om hur det ska satsas på de äldre. Man väljer att ställa grupp mot grupp –

unga mot gamla. Det säger vi socialdemokrater nej till. Tänderna är och ska vara en del av kroppen. Därför avvisar vi regeringens nedskärningar.

Fru ålderspresident! Att ge människor hopp och vilja att se fram emot morgondagen, utan att man med säkerhet vet hur den kommer att se ut, menar jag är en av politikens absolut viktigaste uppgifter. Det handlar inte bara om nästa budget eller nästa mandatperiod. Det handlar om vilka vi är som nation och hur vi vill att nästa generation ska se på det Sverige vi lämnar efter oss.

Avslutningsvis kan man konstatera att det hopp, den tro, den trygghet och den vilja att vakna upp till en bättre och ljusare morgondag som är en av politikens viktigaste uppgifter ändå kanske inte riktigt hör till det som alla människor i vårt land känner när de går och lägger sig i kväll.

Det är en borgerlig regering med stöd av Sverigedemokraterna man kan tacka för det. Men det är väl ändå rimligt att säga: För den som vill, den som önskar och den som hoppas är en annan riktning möjlig. Den ska ni få chans att rösta fram om bara något år.
(Applåder)

Anf. 56 PER SÖDERLUND (SD) replik:

Fru ålderspresident! I morgon är det ett år sedan vi stod och debatterade sänkt skatt på bensin, diesel och jordbruksdiesel. Socialdemokraterna angrep då regeringen och Sverigedemokraterna väldigt hårt för att vi hade åstadkommit en sänkning på 14 öre. Den sänkningen är betydligt större i dag. Den är över 10 kronor för dieseln.

Förslaget från Socialdemokraterna var vid det tillfället i stället att man skulle införa en tankrabatt på 2 000 kronor. Jag visade här i kammaren att den blir väldigt snedvriden, för ju mindre man kör, desto mer tjänar man på en sådan tankrabatt. Det är ett väldigt konstigt sätt att kompensera dem på glesbygden för höga bensinkostnader eller bränslekostnader.

I år ser vi att Socialdemokraterna har sänkt tankrabatten till 1 000 kronor – i stället för 2 000, som den var förra året. Jag skulle vilja fråga Niklas Karlsson vad det beror på. Kan det var så att det är ett litet, litet erkännande av att den politik vi har haft när det gäller bränslepriserna faktiskt har fungerat?

Anf. 57 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru ålderspresident! I förra replikskiftet kunde jag åtminstone sträcka mig så långt att jag kunde ge Sverigedemokraterna ett erkännande i fråga om att det kommit mycket gott från mikrobryggerierna. Jag väljer att inte sträcka mig längre än så just nu, för i grunden är det en inriktning i budgetpropositionen med ett tydligt fokus på de människor som redan har det gott ställt.

Man kan försöka framställa förslagen från Sverigedemokraterna och regeringen som att saker och ting görs av omsorg om vanliga löntagare och vanligt folk. Men det är inte sant, och ingen kommer att gå på det.

När det gäller just drivmedel och bensin och diesel delar jag inte Sverigedemokraternas uppfattning – att det skulle vara något dåligt att skapa incitament för människor att köra mindre. Man ska inte utnyttja bilen mer än nödvändigt.

I Sverigedemokraternas värld tycks det vara tvärtom. Man kanske ska uppmuntra människor att köra så mycket de bara kan, att ta bilen till Ica,

100 meter bort, eller till gymmet, 200 meter bort, när de ska springa 5 kilometer. Jag tycker att det är en orimlig politik.

Samtidigt är det viktigt att ge människor rätt förutsättningar. Vi som bor i storstäder eller storstadsregioner har tillgång till kollektivtrafik. Vi kan utnyttja den och ska naturligtvis göra det så mycket vi bara kan. Men de människor som inte har den möjligheten och som är i större beroende av bilen måste också känna en trygghet. De måste ges förutsättningar för ett drägligt och meningsfullt liv. Därför föreslår vi, till skillnad från Sverigedemokraterna och regeringen, inte att man bara sänker skatten på drivmedel. Det är nämligen kontraproduktivt, och det är miljöovänligt. Vi hittar andra system, till exempel en tankrabatt.

Vi kan mycket väl tänka oss att utveckla dessa tankar, men inte med samma syfte som regeringen och Sverigedemokraterna har.

Anf. 58 PER SÖDERLUND (SD) replik:

Fru ålderspresident! Jag tror att Niklas Karlsson fokuserar väldigt mycket på *en* bit här. Men det finns andra fördelar med att sänka skatten brett på bränslen. Bland annat blir transporter billigare. Det blir billigare för lantbrukarna att bedriva sin verksamhet. Det är alltså även en inflationsdämpande åtgärd som faktiskt kommer alla till nytta oavsett om man bor i glesbygd eller i storstad.

Men faktum kvarstår när det gäller de 1 000 kronor som ni nu föreslår som en tankrabatt. Om du köper en skrotbil som står ett år får du då alltså 1 000 spänn. Det är inte det som man ska subventionera över huvud taget. Det handlar om att se till att hålla ned kostnaderna för de nödvändiga resor som man gör på landsbygden. En årlig körsträcka på 1 500 mil är inte alls ovanlig. Man behöver inte åka jättelångt ut i glesbygden för att hamna på den körsträckan. Där har man redan förlorat på ert förslag jämfört med de sänkningar av bränsleskatten – och de prissänkningar som det har medfört – som vi har gjort. De lönar sig mer för den som bor på landsbygden och även för lantbrukare och för transportsektorn.

Jag vet att det är jätteviktigt att hålla ned dessa kostnader, för de kommer tillbaka i flera led och driver inflation. Sedan regeringen tillträdde med stöd av oss har det varit vårt mål att hålla ned inflationen.

Anf. 59 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru ålderspresident! Jag tror att det blir tydligt här vilken skillnad det är mellan regeringen och Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna när det gäller att forma samhället.

Vi säger att det ska vara rimligt att ha ett gott och meningsfullt liv även om man inte bor i storstäder eller storstadsregioner. Människor ska ges förutsättningar för detta i andra delar av landet där man är i större beroende av bilen än vad man är i storstadsregionerna. Då handlar det om att ge dem förutsättningar att leva med sin bil och att ha ett bra liv – och det ska inte bli orimliga kostnader – utan att samtidigt göra det på bekostnad av miljön och klimatet, så att de försämras. Vi tror på möjligheten att göra både och.

I er värld tycks det vara så att ni inte bryr er om miljön och klimathotet. Priset för att sänka skatten på drivmedel, på bensin och på diesel får vara hur högt som helst.

Jag tycker att detta gestaltar sig lite grann i det exempel som Per Söderlund, Sverigedemokraterna, själv tar upp när han lyfter fram transporterna.

När det gäller utmaningen för Transportsverige i dag handlar det inte i första hand om att sänka skatten på drivmedel. Det handlar om att ställa om så att transporterna blir miljövänliga, blir en del av klimatomställningen och blir tillväxtskapande. Då kan det snarare handla om att upprusta järnväg och se till att godståg kan passera genom hela vårt land. Det kan handla om att flytta gods från väg till järnväg eller till exempel till vattenburen trafik.

Det är tydligt vilka olika intressen vi företräder i politiken. Sverigedemokraterna och regeringen står på de människors sida som redan har det gott ställt. Ni bryr er inte om miljön. Den får ta den smäll som krävs för att ni ska få igenom er politik. Mot detta står ett ansvarsfullt, klimativänligt och rättvist alternativ som inte minst vi socialdemokrater företräder.
(Applåder)

Anf. 60 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru ålderspresident! Tack, Niklas Karlsson, för ett som vanligt intressant och tänkvärt anförande!

Jag instämmer i det som Niklas Karlsson sa om att välfärden finns där när vi behöver den och att den fördelas efter behov. Men för att det ska finnas någon välfärd att fördela måste någon skapa den välfärden. Det är den biten som saknas i Niklas Karlssons anföranden – jag säger anföranden, för han missar det varje gång.

Till exempel ondgör han sig över Icahandlaren, som säkerligen, när han startade företaget, tog stora risker, belånade familjens bostad och gjorde upppoffringar. Jag tror inte för en enda sekund att Icakassörskan missunnar sin arbetsgivare att det går bra. Går det dåligt blir nämligen både Icahandlaren och Icakassörskan utan arbete.

Nog om detta. Jag har faktiskt en fråga till Niklas Karlsson.

I varje socialdemokratisk budgetmotion de senaste åren har man pratat om en beredskapsskatt som ska finansiera försvaret. Årets motion är inget undantag. Där omnämns den men utan andra detaljer än att denna förstärkning ska bäras av dem som har bäst ekonomiska förutsättningar.

När man nu har hört att människor som tjänar 65 000 i månaden är toppen av rikedom undrar man: Är det de som ska stå för beredskapsskatten och som Socialdemokraterna anser har de bästa ekonomiska förutsättningarna?

Anf. 61 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru ålderspresident! Det är möjligt att Moderaterna tycker att välfärden ska fördelas efter behov. Frågan är vad det är värt när man skär ned på välfärden och den inte längre är generell och inte omfattar alla. Det handlar ju också om att upprätthålla principer och vara beredd att finansiera välfärden.

Det är precis som Moderaterna säger: För detta krävs resurser. Då kan man fundera på vad det är som är resursskapande och skapar tillväxt i vårt land. Är det att ge riksdagsledamoten Åberg ytterligare skattesänkningar, som riksdagsledamoten kan spara, ta en resa till för eller köpa något bättre att äta en fredagskväll? Inte vet jag.

Alternativet är att använda pengarna på välfärden – att se till att varenda unge klarar skolan, att man kan få ett jobb när man kommer ut och att satsa på arbetsmarknadsutbildning så att det finns arbetskraft att an-

ställa för de företag som vill anställa. Så skapar man tillväxt, generell välfärd och förutsättningar för alla att lyckas i livet. Det är också tillväxtskapande.

Det är det alternativet vi står för. Vi vill få kakan att växa, och vi vill fördela den bättre. Där skiljer sig borgerligheten från Socialdemokraterna.

Nej, jag ondgör mig inte över att Icahandlaren tjänar pengar. Det jag ifrågasätter är principen att Icahandlaren, som tjänar mycket mer än den anställda kassörskan, ska betala mindre i skatt än den som är anställd. Det tycker inte jag är rättvist. Det ifrågasätter jag, och det tycker jag att man borde göra annorlunda.

Samma princip gäller när vi nu ska finansiera upprustningen av försvaret på grund av omständigheter som vi inte råder över och som vi måste förhålla oss till. Det är riktigt att satsa på ett ökat försvar, både militärt och civilt, och då måste vi också vara beredda att bidra efter förmåga.

Därför driver vi en beredskapsskatt. Om Moderaterna delar den uppfattningen är vi beredda att diskutera hur en sådan skulle kunna utformas. Vi kan börja här i kammarfoajén direkt efter debatten om ledamoten vill. (Applåder)

Anf. 62 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! När det gäller skattesänkningar för ledamoten Åberg gav Socialdemokraterna en ännu större skattesänkning för både mig och alla andra här i kammaren genom att avskaffa värnskatten. Det tackar vi för. Så mycket för Socialdemokraternas principer.

Jag tycker att försvaret är en av de viktigaste uppgifterna för ett land, och det är synd och skam att ett land som har en av de högsta skattenivåerna i världen inte kan prioritera försvaret. I stället för en beredskapsskatt kan vi få pengar genom att stoppa alla de bedrägerier som verkligen har blommat upp under Socialdemokraternas styre. Man har inte velat stoppa kriminaliteten, och man har inte velat stoppa en ansvarslös, okontrollerad invandring.

I Socialdemokraternas budgetmotion ser man att det är särskilt angeläget att göra en översyn av beskattningen av kapital, däribland de så kallade 3:12-reglerna. Lågt hängande frukter är takbeloppet och en justerad skattesats inom gränsbeloppet.

Jag förmodar att Niklas Karlsson är medveten om att 3:12-reglerna berör drygt en halv miljon företag som tillsammans sysselsätter 1,6 miljoner människor och att entreprenörskap är förenat med stort risktagande. Ågar-na satsar väldigt mycket i både arbete och kapital.

Jag undrar om Niklas Karlsson och Socialdemokraterna är beredda att försämra villkoren för entreprenörskap och företagande.

(Applåder)

Anf. 63 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru talman! I ett avseende instämmer jag i det som ledamoten Åberg framför i riksdagens talarstol: Satsningar på försvaret är viktiga. De är nödvändiga. Vi lever under sådana omständigheter och i en sådan omvärld att det inte finns något alternativ till att vi åter ska bygga upp ett folkförsvar, både militärt och civilt, och vi ska göra det tillsammans med andra.

Det innebär i sin tur att de anslagsökningar som vi nu ser på Försvarsmakten är av en sådan omfattning att det utgiftsområdet snart kommer att vara det tredje största i statens budget. Ska man vara beredd att satsa på det och finansiera det räcker det inte att prata om att man ska klämma åt kriminella, jaga skattefusk eller ge sig på dem som kubblar med bidrag. Det är rätt och riktigt: Fusk är fusk och ska bekämpas, alltifrån skattefusk till skatteflykt och skatteundandragande. I det är vi helt överens. Men det kommer att krävas resurser i en helt annan omfattning.

Då finns det två alternativ. Vi kan gemensamt bidra till detta genom till exempel en beredskapsskatt som i huvudsak ska betalas av dem som redan har höga inkomster och stora tillgångar, som vi tycker är rimligt och rättvist. Om man inte vill det får man i stället börja prioritera i den kaka som staten redan har, och då blir frågan till Moderaterna, regeringen och Sverigedemokraterna: Vem är det som ska betala den finansieringen? Är det återigen de sjuka, de arbetslösa och pensionärerna som ska avstå och få nedskärningar? Är det återigen välfärden som ska få mindre resurser för att vi ska rusta upp försvaret?

Vi tror och tycker att man ska göra både och.
(Applåder)

Anf. 64 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! Det känns riktigt bra att debattera regeringens budget på skatteområdet. Efter två år av finanspolitik med fullt fokus på att bekämpa inflationen är vi i mål med den uppgiften. Den från Magdalena Anderssons regering nedärvda inflationen på 10 procent är nu nere under målet på 2 procent.

Politik är verkligen det möjligas konst, för att citera Olof Palme. Men det kräver en handlingskraftig regering, och det underlättar att ha majoritet i riksdagen. Den av regeringen vunna kampen mot inflationen har, förutom en stabilisering av levnadsomkostnaderna i allmänhet, också lett till sänkta räntor till stor lättnad för alla som har bostadslån men i förlängningen också för dem som hyr sin bostad.

Nu ligger regeringens fokus på att Sverige och svenskarna ska bli både friare och rikare. Sverige som nation har en stabil ekonomi och inte minst en statsskuld som i internationell jämförelse är mycket låg. Nu gäller det att föra en politik som också möjliggör för svenskarna som individer att bli rikare.

Fru talman! Ingenstans i världen är aktier och aktiefonder en så populär sparform som i Sverige. 3,6 miljoner svenskar sparar i investeringssparkonton. Det kan vi tacka Gösta Bohman för. Det var moderatledaren Gösta Bohman som när han var ekonomiminister på 70-talet gjorde aktiesparandet till en folkrörelse. Han insåg vikten av egna besparingar som ett uttryck för trygghet och individens frihet och införde 1978 det så kallade skatte-sparandet. Det gick ut på att man kunde avsätta en liten del av varje månadslön i aktiefonder, för att fem år senare plocka ut beloppet skattefritt. Sedermera, 1984, ersattes systemet med det snarlika allemanssparandet.

Svenska folkets aktieäggande har varit och är fortfarande viktigt för svenska företag. Aktier i företag som Electrolux, Volvo, ABB och Atlas Copco, som skapade det industriella undret, handlas fortfarande på börsen, tillsammans med aktier för åtskilliga andra företag som skapar arbetstillfällen och välbstånd.

Därför är regeringens förslag att nästa år införa en skattefri grundnivå på 150 000 kronor på investeringsparkonton och att året därpå höja den till 300 000 kronor ett mycket bra förslag som kommer att stimulera och underlätta sparandet i fonder och aktier. Därmed ökar människors trygghet och frihet.

Fru talman! Under flera decennier har socialdemokratiska regeringar försvarat ett av världens högsta skattetryck med att pengarna går till välfärden och trygghetssystemen, och den dag man blir sjuk eller arbetslös eller behöver hjälp med sin försörjning finns pengarna där.

Men så är det inte riktigt. När man hamnar i ekonomiska svårigheter tvingas man att träffa handläggare, vända ut och in på sin ekonomi och göra sig av med allt av värde för att vara berättigad till exempelvis ekonomiskt bistånd. Man får stå med mössan i handen, och ens öde vilar i händerna på någon annan som bedömer om man är berättigad till hjälp eller inte.

Så är det inte när man har ett eget sparande. Då har man skapat sig en egen trygghet; man är helt enkelt friare. Inte minst är eget sparande viktigt för kvinnor som vill lämna destruktiva förhållanden. Därför ska eget sparande uppmuntras.

Fru talman! Jag tror på klassresor. Genom att utbilda sig, jobba hårt och försaka ska man kunna skaffa sig ett bättre liv än vad ens föräldrar hade. Det tycker uppenbarligen inte Socialdemokraterna längre. Hur annars kan man förklara den ilska som har riktats mot avskaffandet av nedtrappningen av jobbskatteavdraget?

I den socialdemokratiska budgetmotionen skriver de om regeringens förslag att man ”bränner pengar på de rika”. Vad då bränner pengar? Vems pengar är det? Tillhör inte pengarna den som har arbetat ihop dem?

Och vilka är de rika enligt den socialdemokratiska retoriken? De flesta är civilingenjörer, lärare, läkare och specialistsjuksköterskor. Alltså inte sådana som på datorskärmar flyttar runt andras pengar, som en av socialdemokraterna i skatteutskottet hävdade nyligen i en interpellationsdebatt.

Det är alltså fråga om människor som går till jobbet varje dag och arbetar minst åtta timmar, ofta mer, för sina löner. Det är inte bara moraliskt försvarbart att människor ska få behålla minst hälften av sina intjänade löner, utan det handlar om ren och skär anständighet. Det motsatta förhållandet är direkt omoraliskt.

Fru talman! Regeringen har lagt en budget för ökad tillväxt. Ökad tillväxt är nämligen den enda vägen till välstånd. När avtrappningen av jobbskatteavdraget infördes 2016 varnade nationalekonomer för att det skulle leda till att berörda grupper skulle arbeta mindre, vilket skulle vara skadligt för produktiviteten och därmed tillväxten. Det var något som visade sig vara en helt sann förutsägelse.

Sex år senare, 2022, gjorde det statliga Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering en studie om avtrappningen av jobbskatteavdraget, vilken visade att de som berördes av avtrappningen hade ändrat beteende och börjat arbeta mindre. Det var ganska logiskt. Varför arbeta mer när ens ansträngningar går upp i rök – förlåt, i skatt?

I sitt remissvar angående avskaffandet av avtrappningen av jobbskatteavdraget svarade det tidigare nämnda Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering att självfinansieringsgraden var högre än 100 procent, eller med andra ord att det till och med skulle leda till skatte-

intäkter. Låt mig upprepa detta en gång till. Avskaffandet av avtrappningen av jobbskatteavdraget beräknas leda till högre skatteintäkter.

Högre skatteintäkter betyder mer pengar till välfärden, det vill säga mer pengar till vård, skola, omsorg, infrastruktur och annat viktigt. Och de högre skatteintäkterna ska komma uteslutande från fler arbetade timmar, inte från högre skatter för dem som arbetar.

Och låt mig än en gång upplysa skattehöjarpartierna i kammaren om att skatt per definition innebär att samhället tar pengar från någon. Vi kan vara helt överens om att det i viss omfattning är nödvändigt för att finansiera en del gemensamma angelägenheter. Men att sänka skatten innebär aldrig att ge något till någon. Det innebär bara att ta mindre. Sluta därför prata om skattesänkningar som gåvor till dem som arbetar – till dem som ni kallar rika – eller som en kostnad för staten. Det är de inte.

Fru talman! Jag ska avsluta med ett citat av Gösta Bohman. Även om citatet är 50 år gammalt kan det väl appliceras på vad som ligger bakom regeringens budget: en budget för starkare försvar, en budget för ett fungerande rättssystem och en budget för tillväxt.

”För oss är friheten det centrala. Ingen uppgift är för oss högre än den att säkra en framtid i frihet för vår nation, för vårt folk och för vårt lands alla medborgare. En frihet mot yttre tvång och inre förmynderi. En frihet som ger varje människa lika möjligheter att utvecklas som medborgare och individ.”

(Applåder)

Anf. 65 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag vill berätta om Grönkullaskolan i Alvesta.

Jag besökte Grönkullaskolan och träffade några av skolans elever och rektorn, som jobbat i sju år med att få ordning på väldigt dåliga skolresultat. Det är en skola som drabbats hårt av den pedagogiska segregationen, då man under många år placerat lärare som ingen annan ville ha på sin skola här, där barnens föräldrar är minst resursstarka och har sämst förutsättningar att klaga högljutt.

Av eleverna på Grönkullaskolan lever 68 procent i barnfattigdom. Med aktivt ledarskap från en erfaren rektor som engagerat sett till att rekrytera inte bara behöriga utan också engagerade lärare har skolresultaten vänt från att väldigt många elever inte klarade av att läsa och skriva på grundläggande nivå till att en stor andel nu klarar målen i alla ämnen. Det är en fantastisk utveckling.

Samverkan med kyrkan och andra civilsamhällesorganisationer gör att man nu kan erbjuda mellanmål på den här skolan. Men rektorn berättade om sitt elevråd, som hade samlats och fått önska en sak. Vet ni vad det var? Enhälligt önskade de lunch på skolavslutningen så att man inte behövde gå hungrig från skolan sista dagen.

Fru talman! Så många elever och barn lever i fattigdom. Hur kan ni då prioritera skattesänkningar för de allra rikaste, Boriana Åberg?

(Applåder)

Anf. 66 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Tack, Annika Hirvonen, för den ändå ljusa berättelsen!

Med gemensamma krafter och med någon som engagerar sig, som i det här fallet denna rektor, kan barn vars föräldrar troligtvis inte kan läsa eller

skriva – eller åtminstone inte kan göra det på svenska – lära sig att både läsa och skriva och ha möjlighet att utbilda sig vidare och bli någonting. Det var det jag nämnde. Jag tror på klassresor. Jag tror på att människor, oavsett vilka förutsättningar de har och från vilka omständigheter de kommer, ska kunna bli det de vill.

Jag minns ett reportage i Sydsvenskan för jättemånga år sedan. Man frågade ungdomar i Rosengård vad de ville bli, och de allra flesta svarade att de ville bli rika. När de fick följdfrågan hur svarade de: Jag vill spela fotboll. Jag vill bli rockstjärna. Jag vill vinna på lotto. Ingen sa: Jag ska utbilda mig. Jag ska arbeta hårt. Jag ska starta företag.

I Sverige har många fortfarande inte kommit på att man kan bli rik på eget arbete. Det är för att partier som Annika Hirvonens Miljöpartiet vill göra allt för att människor som anstränger sig och försakar inte ska ha rätt till frukterna av sitt arbete.

Anf. 67 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Riktigt duktiga och engagerade rektorer och lärare kan göra enorm skillnad med de resurser de har, men det går inte att göra allt det som skulle behöva göras samtidigt som kommun efter kommun skär ned på skolan.

På Grönkullaskolan serverar man nu lunch på skolavslutningarna, två dagar om året. Men jag frågade rektorn vad som skulle behövas för att alla de här eleverna som ni nu engagerar er i ska klara skolan och få biljetten som de behöver för ett bra liv, biljetten som gör att gängen inte lyckas locka in unga i kriminella verksamheter, biljetten som gör att man kan vara stolt och försörja sig själv. Då svarade hon ändå att det är fler lärare och att alla barn kan få i sig frukost på morgonen så att man kan ha mer krävande lektioner även på måndagsförmiddagar. Det kan man inte i dag.

Nu, med regeringens förslag, kommer nedskärningarna i skolan att fortsätta vara ett faktum. Färre elever kommer att ha en elevassistent som kan se till att de klarar av att lära sig att läsa. Färre elever kan få en extra speciallärare eller lärare som har tid att sitta ned och få just det barnet att klara sina utmaningar och nå sin potential.

Det handlar om prioriteringar i politiken. Pengarna räcker inte till allt. I Miljöpartiets budget satsar vi mer på fattiga barnfamiljer, mer på höjt barnbidrag så att fler får i sig frukost på morgonen och mer på välfärden så att skolorna inte skär ned.

Anf. 68 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Jag vill vända mig till Annika Hirvonen och säga att de två sakerna inte står i motsats till varandra. Ju fler som jobbar, desto högre blir skatteintäkterna. Då kan man satsa mer. Och denna rektor som så föredömligt leder sin skola har säkert över 65 000 kronor i månaden. Det brukar vara en rektorslön, i alla fall i den valkrets jag kommer från.

Annika Hirvonen talar om kommunernas möjligheter att satsa, men kommunerna är faktiskt självständiga. Vi har kommunalt självstyre i Sverige. Kommunen kan rannsaka hur man använder pengarna och kanske prioritera på ett annat sätt om man tror att det är det som skulle skapa förändring.

När det gäller pengar till kommunsektorn vill jag bara säga att SKR har kommit fram till att till nästa år kommer pensionskostnaderna för kommunsektorn att minska med 50 miljarder. Det är pengar som kan användas för andra ändamål, och så skulle inte ha varit fallet om Miljöpartiet hade fått chansen att elda på inflationen.

Sedan den här regeringen tillträdde har vi satsat 43 miljarder på kommuner och regioner, varav 16 miljarder på höjda permanenta generella statsbidrag. Och den enskilt största satsningen i budgeten både i höst och 2024 är på välfärden.
(Applåder)

Anf. 69 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru talman! Låt oss prata lite grann om våra respektive politiska projekt.

Som socialdemokrat tror jag på idén att man ska bidra till att människor får ett fritt och meningsfullt liv och kan förverkliga sina drömmar och sin innersta längtan. Det innebär att strävan efter jämlikhet blir central också i det politiska projektet, för det handlar om att ge människor de livsvillkor som krävs för att uppnå detta.

Vi är olika. Vi har olika förutsättningar, och det krävs olika insatser och olika stöd för att människor ska kunna uppnå detta. Det innebär i sin tur att i min idé om att skapa och bygga ett samhälle blir den generella välfärden central. Av var och en efter förmåga, åt var och en efter behov – och alla är med och finansierar.

Vill man skapa en generell välfärd, som är omfattande och gör människor fria genom att ge dem rätt förutsättningar, beroende på deras livsvillkor, måste man också diskutera hur det projektet ska finansieras. Det är så vi pratar om skatt. Vi pratar om vad vi vill göra, vilket samhälle vi vill skapa och hur vi ska uttrycka det.

När man hör på Moderaterna i riksdagsdebatterna förstår man att det i deras värld är precis tvärtom. Det gemensamma projektet ska vara så litet som möjligt. Människor ska inte behöva avstå delar av sina inkomster eller tillgångar; de är deras och ingen annans. Det som är gemensamt finns knappt. Det reduceras till försvar, rättsväsen och polis – nattväktarstaten, det minimala. Det är något helt annat.

Har man den utgångspunkten förstår man varför regeringen för den politik den för och sänker skatten för dem med höga inkomster och stora tillgångar. Det innebär att den resa ni inledde för två år sedan bara är påbörjad. Då blir frågorna: Vem ska stå för de kommande skattesänkningarna? Vad har vi att förvänta oss? Vem ska betala dem?

Anf. 70 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! När man lyssnar på Niklas Karlsson uppstår en önskan, som inte är så realistisk: Man vill ge honom lite skrifter så att han kan läsa in sig på moderat politik. Det han säger om att vi bara ska satsa på försvar och polis är nämligen inte sant. Däremot är det sant att vi satsar väldigt mycket på försvaret, vilket är helt naturligt med tanke på den omvärldssituation vi befinner oss i. Och vi satsar väldigt mycket på polisen och andra brottsbekämpande myndigheter, för vi har en situation i landet som Socialdemokraterna har varit en väldigt bidragande orsak till, med enorm

kriminalitet och gäng som skjuter både varandra och oskyldiga människor. Det stämmer alltså att vi satsar på detta.

Men vi satsar också på välfärden. Jag ska inte upprepa det jag sa i min tidigare replik till Annika Hirvonen, men satsningar på välfärden har varit de största utgiftsposterna både i höstens budget och i vårbudgeten för 2024.

Avskaffandet av avtrappningen av jobbskatteavdraget är också en satsning på välfärden. Den är finansierad, och det kommer att ge mer pengar till välfärden när människor arbetar fler timmar – när läkaren tar det extra passet och opererar en patient som fortare kan komma tillbaka till sin arbetsplats och börja leva ett bättre liv.

De två förhållandena står alltså inte i motsats till varandra. Vi satsar på tillväxt genom att fler arbetar. Det är bara så man skapar välfärd.

Anf. 71 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru talman! På mer än två minuter lyckades Borian Åberg inte reda ut detta. Det är väl för att politiken hon företräder är så tunn.

Nu väljer regeringen att använda nästan halva reformutrymmet, 28 miljarder, till att sänka skatten, med fokus på dem som redan har höga inkomster och stora tillgångar. Detta är inte den första stora skattesänkningen – vi har sett det förut. Man gjorde det även i de andra budgetpropositionerna. Vi kan misstänka att denna resa kommer att fortsätta.

När man i riksdagens talarstol påstår att man kan göra både och – genomföra stora skattesänkningar för dem som redan har stora tillgångar samtidigt som man satsar på välfärden – är detta inte sant. Det är bara att bege sig utanför riksdagens kammare så ser man hur verkligheten gestaltar sig. Sjukvården är i kris. Vi har den högsta arbetslösheten på tio år. Vi har en skola som är otillräcklig. Vi har en gängkriminalitet som kryper allt längre ned i åldrarna.

Det hjälper inte. Ska man komma till rätta med detta, ge ungarna rätt förutsättningar och ha en sjukvård som är tillgänglig och fördelas efter behov måste man vara beredd att finansiera detta. Det går nämligen inte att göra både och – och det visar sig i verkligheten – oavsett hur många skrifter om moderat politik Borian Åberg tycker att jag ska läsa.

Frågan kvarstår därför. Med den riktning som regeringen och Sverigedemokraterna nu lägger fast, med stora skattesänkningar med fokus på dem som redan har stora tillgångar och höga inkomster, vem står näst på tur? Vilka skattesänkningar kan vi se riksdagen få på sitt bord? Och framför allt, vem ska betala dem? Är det barnen och ungdomarna som går i skolan? Är det de sjuka som inte ska få den vård de behöver? Är det de äldre som inte ska få den trygga ålderdom de har rätt till? Är det de arbetslösa, de sjuka eller pensionärerna? Tala om det för oss, Borian Åberg! (Applåder)

Anf. 72 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Den här regeringen har stoppat inflationen, som var 10 procent när vi tog över efter den socialdemokratiska regeringen. Arbetslösheten var näst högst i hela Europa, trots att Socialdemokraterna hade lovat att vi skulle ha den lägsta arbetslösheten redan 2020.

Jag upprepar en gång till: Skattebasen måste breddas. Det är bara så vi får pengar till välfärden, när fler arbetar fler timmar och det blir mer skatteintäkter. Det kan inte vara en pyramid, där den översta toppen ska betala mer än hälften.

Kanske tycker Socialdemokraterna och Niklas Karlsson att allt skulle bli perfekt om vi hade ett skattetryck på 100 procent. Men så är det inte. Det finns undersökningar som visar att om man inte får frukterna av det extra arbetspasset väljer man att inte ta det. Tiden kommer att utvisa vem som har rätt, för den socialdemokratiska politiken har provats under väldigt många mandatperioder.

När det gäller kriser i regioner var det exakt likadant när Socialdemokraterna styrde. Det var exakt samma retorik. Men då var det regionernas fel. Nu när det finns regioner som har finansiella problem är det regeringens fel. Vi har fortfarande kommunalt och regionalt självstyre.
(Applåder)

Anf. 73 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Fru talman! Det är många skattesänkningar i regeringens förslag till budget för 2025, men inte för dem som är sjuka eller arbetslösa eller har en funktionsnedsättning som gör att de inte kan ta ett reguljärt arbete.

I SVT:s *Frågan är fri*, där statsminister Ulf Kristersson deltog, berättar 47-åriga Ellen att hon får låna pengar av sin mamma för att kunna köpa mat. Före skatt får Ellen 12 163 kronor, och hon frågar statsministern vad han tjänar. Statsministern svarar att han tjänar 190 000 kronor i månaden, och med bekymrad min säger han att han skulle önska att alla tjänade tillräckligt för att kunna leva på ett bra sätt och att alla de ersättningar som finns för människor som inte kan arbeta måste vara tillräckligt höga. Men det finns inte tillräckligt med pengar totalt sett, säger statsministern.

Men Ellen och alla andra som lever på a-kassa, aktivitetsersättning eller sjukpenning får noll kronor i skattesänkning, medan Ulf Kristersson själv får närmare 5 000 kronor i månaden i skattesänkning. Övriga statsråd får nästan 4 000 och vi riksdagsledamöter cirka 1 500.

Det finns alltså enligt högerregeringen tillräckligt med pengar för att sänka skatten för höginkomsttagare, men det finns inte pengar för att höja ersättningen eller sänka skatten för den som inte kan arbeta. Eller för att använda statsministerns egna ord: Det finns inte tillräckligt med pengar totalt sett för att de ersättningar som finns för människor som inte kan arbeta ska vara tillräckligt höga.

Men det finns tillräckligt med pengar. Det handlar om prioriteringar.

Bara den borttagna avtrappningen av jobbskatteavdraget för dem som tjänar över 65 000 kronor i månaden kostar statsbudgeten 4,7 miljarder kronor. Det finns det pengar till. Men att sänka skatten eller att höja ersättningen för Ellen och alla andra i hennes situation finns det, enligt regeringen och stödpartiet, inte tillräckligt med pengar till. Det glömde statsministern att säga i sitt svar. Det finns inte tillräckligt med pengar till er, men det finns tillräckligt med pengar till oss som redan tjänar mycket. Det borde statsministern ha svarat Ellen.

Sammantaget innebär regeringens skattesänkningar ett pengaregn över dem med miljoninkomster men betydligt mindre till välfärd och till de allra

mest utsatta. Totalt handlar det om skattesänkningar på 34 miljarder kronor.

Inför nästa år aviserar regeringen också höjd egenavgift inom högkostnadsskyddet. Avgiftshöjningen på 600 kronor kompenseras såklart för oss som får en skattesänkning, men för dem som redan i dag lever på eller under marginalen kommer det att innebära att de blir tvungna att välja mellan att hämta ut nödvändig medicin, att betala hyra och att ha mat på bordet. Det har aldrig varit dyrare att leva i Sverige än det är nu.

Fru talman! Sverige står inför flera stora utmaningar som samtliga kräver offentliga åtaganden. Försvaret behöver rustas upp, fler poliser behöver anställas och välfärden behöver ett återhämtningsprogram. Samtidigt står vi inför ett klimatnödläge som kräver stora statliga investeringar. I detta läge väljer regeringen att lägga halva reformutrymmet på sänkt skatt. Det är tondövt och fantasilöst.

Skattesänkningarna kommer inte att stärka Sveriges konkurrenskraft eller öka sysselsättningen. I budgetpropositionen är det tydligt vilkas intresse regeringen företräder, nämligen de välbestämdas.

Vänsterpartiet gör tvärtom. I vår budget ser vi till att sluta skatteflyktan för dem som har sjuk- och rehabiliteringspenning, a-kassa, sjuk- och aktivitetsersättning eller föräldrapenning. Det innebär sänkt skatt för grupper med små ekonomiska marginaler.

SCB konstaterade i förra veckan att omkring en halv miljon personer i Sverige lever i materiell och social fattigdom. Andelen har ökat från 2021 till 2023. Politiken har inneburit sänkta skatter för höginkomsttagare medan låginkomsttagare och de som inte lyckats på arbetsmarknaden eller inte kan arbeta har halkat efter. Klyftorna i vårt Sverige ökar mer och mer. Sverige hör till de OECD-länder där den ekonomiska ojämlikheten har ökat mest sedan mitten av 1980-talet.

Att allt fler lever i materiell och social fattigdom gläder säkert en och annan borgerlig politiker som räknar med att denna fattigdom ska tvinga in personer i icke-existerande arbeten. Regeringen och stödpartiet Sverigedemokraterna har nämligen misslyckats totalt med att stimulera arbetsmarknaden. Nu drar man dessutom ned på arbetsmarknadsutbildningen.

Sverige har i dag den tredje största arbetslösheten i Europa, men ändå driver regeringen en politik som går ut på att fattiggöra den sjuka så att denne ska välja icke-existerande arbete framför sjukersättning. Det är en politik som går ut på att fattiggöra den arbetslöse – som om det vore ett val att vara arbetslös när orsaken i själva verket är regeringens misslyckade arbetsmarknadspolitik med en ökande arbetslöshet som följd!

I den högerkonservativa logiken jobbar höginkomsttagare mer om de får mer pengar, medan låginkomsttagare, sjuka och arbetslösa jobbar mer om de får mindre pengar.

Fru talman! Klimatförändringarna är ett akut hot mot människans framtida livsmöjligheter. Det behövs en genomgripande skattereform som utjämnar de ekonomiska och regionala klyftorna och främjar hållbart resursutnyttjande med låg miljö- och klimatpåverkan i enlighet med klimat- och miljömålen.

På skatteområdet, liksom i politiken i stort, lägger dessvärre regeringen fram förslag som motverkar den gröna omställningen. I budgetpropositionen för 2025 föreslår regeringen sänkt bensin- och dieselskatt. Därutöver föreslår regeringen att flygskatten ska slopas. Till detta ska läggas att re-

geringen slopar skattereduktionen för mikroproduktion av förnybar el, gör det billigare att köpa husbilar med stora klimatutsläpp och gör det dyrare att installera solceller.

Världen brinner, men Sveriges regering ökar utsläppen.

Fru talman! Det har varit ett riktigt hundår för kommuner och regioner på grund av att den högerkonservativa regeringen inte kompenserat dem för inflation och andra kostnadsökningar. Regionerna har fått skära ned på personal. I till exempel min region stänger man avdelningar, höjer busspriser och skriver inte längre ut dyr medicin.

Totalt beräknas nedskärningarna inom regionerna uppgå till cirka 5 000 anställda i år, huvudsakligen inom vården, och nästa år beräknas nedskärningarna fortsätta. Högermajoritetens tillskott till regionerna täcker inte behovet vare sig för 2024 eller i budgeten för 2025. I augusti i år var det närmare 180 000 personer som väntade på en åtgärd eller en operation inom vården. Hälften hade väntat längre än vårdgarantins 90 dagar. Väntetiderna lär inte bli kortare nästa år när högermajoriteten väljer att sänka skatten för höginkomsttagare framför att säkra en god vård och omsorg.

Höginkomsttagare kan köpa sig förbi vårdköerna genom privata sjukvårdsförsäkringar och får dessutom sänkt skatt både på sin inkomst och på sina besparingar. Klassamhället förstärks och fördjupas i det nya Sverige, med stora klyftor, ökande andel miljardärer och ökande andel personer som lever i materiell och social fattigdom.

Det behövs en radikal omläggning av den ekonomiska politiken.

Vänsterpartiet lägger därför fram förslag om höjda skatter på kapitalinkomster, arv, gåvor och fastigheter med mera som finansiering för satsningar på välfärd, brottsbekämpning, socialförsäkringar och bostads- och infrastrukturfinansieringar samt sänkt skatt för dem som tjänar allra minst. På så sätt ökar vi jämlikheten samtidigt som vi stärker välfärden och bygger Sverige starkare i en värld av hård global konkurrens.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till Vänsterpartiets reservationer. (Applåder)

Anf. 74 CECILIA ENGSTRÖM (KD):

Fru talman! Regeringen lägger nu grunden för ny tillväxt. Vi måste leverera och investera i det som bygger Sverige, så att vi blir ett starkt och tryggt land igen och säkerställer att våra barn och barnbarn kan leva ett rikt och bättre liv i Sverige.

Detta är den tredje budget som den här regeringen lägger fram. Den skiljer sig från de tidigare. Efter två återhållsamma budgetar, där kampen mot inflationen har varit det viktigaste, är det nu strukturreformer och att få fart på Sverige som är det viktiga.

Fru talman! Det är våra förslag som skapar tillväxt. Det är framför allt företagen som genererar en starkare välfärd. Den budget vi presenterar i dag handlar om just detta, att skapa en tillväxtmiljö så att företag i hela landet har bättre förutsättningar att lyckas.

För Kristdemokraterna är det viktigt att stärka välfärden här och nu. Men vi måste också göra det som krävs för att stärka konkurrenskraften, jobben och välfärden i framtiden. Regeringen lägger därför fram historiskt stora satsningar på infrastruktur och forskning i två kommande propositioner.

Prot. 2024/25:38
27 november

Statens budget 2025 –
Rambeslutet

Fler ska omfattas av expertskatten. Lönenivån som krävs för att få skattelättnader sänks. Det skapar bättre förutsättningar för företag att attrahera och behålla internationell nyckelkompetens. Genom forskning och innovationer utvecklar vi Sverige och svenska företag, som kan anställa fler.

Fru talman! För oss kristdemokrater är familjens och individens frihet central. Därför välkomnar vi förslagen om sänkt skatt på arbete, pension och sparande. Att stärka hushållens köpkraft är avgörande – inte minst för barnfamiljer och pensionärer, som drabbats hårt av inflationens effekter. Därför förlänger vi det särskilda bostadsbidrag som går till barnfamiljer, framför allt ensamstående mammor, som har de minsta marginalerna.

Vi i KD betonar också vikten av åtgärder för att stötta ekonomin som når ut till hela landet, särskilt till landsbygden, där högre transportkostnader påverkar vardagen för många familjer. Genom sänkta drivmedelsskatter möjliggör vi för fler att leva i hela landet.

Fru talman! Kristdemokraterna prioriterar välfärden. Det gör vi genom att bana väg för fler människors möjlighet till egen försörjning och att låta enskildas flit och arbete löna sig. Det är och förblir skatteintäkter, inte skattesatser, som finansierar välfärden. Skatteintäkter uppstår inte ur tomma intet; de uppstår när människor arbetar och betalar skatt. När människor kommer i arbete, väljer att arbeta mer eller utbildar sig för att få ett bra arbete med en god lön ökar skatteintäkterna.

Vi har redan hört oppositionen göra gällande att valet står mellan skattesänkningar och välfärd. Men den förra S-styrda regeringen höjde en del skatter, och ändå blev välfärden inte bättre. Däremot hotas framtidens välfärd om vi inte får fart på tillväxten.

Fru talman! Utanförskap är en återvändsgränd, och dess destruktiva passivitet måste brytas. Barn som tvingas se sina föräldrar sitta hemma år efter år i stället för att gå till ett arbete lär sig aldrig förstå vad samhällsgemenskap innebär. Skatte- och bidragssystemen måste därför uppmuntra till arbete och sysselsättning. Det handlar inte bara om ekonomi utan lika mycket om individens självrespekt. Därför är jobbskatteavdragen viktiga. Kristdemokraterna och regeringen fortsätter bygga broar från utanförskap till självförsörjning. Bara på det sättet återupprättas samhällskontraktet och den fungerande samhällsgemenskapen.

Fru talman! Som skåning måste jag i dag uttrycka en stor glädje. I dag tar vi beslut om ett nytt skatteavtal mellan Sverige och Danmark, det så kallade Öresundsavtalet. Det ska skapa bättre förutsättningar för alla som bor och verkar i regionen. Samarbetet mellan Sverige och Danmark är avgörande – inte bara för arbetsmarknaden utan också för den sociala sammanhållningen och livskvaliteten för invånarna.

Kristdemokraterna har alltid värnat om en politik som förenklar människors liv och ger dem frihet att välja hur de vill leva och arbeta. Det nya Öresundsavtalet är ett steg mot att minska de gränshinder som under lång tid skapat frustration, men vi måste också blicka framåt och säkerställa att integrationen mellan länderna kan fortsätta. Det bidrar till människors frihet i Öresundsregionen. Det är en region där familjer kan känna trygghet, företag kan växa och varje individ får möjlighet att bidra till både Sveriges och Danmarks bästa. Det är vårt ansvar att bygga broar – inte bara av stål och betong utan också av förtroende och samarbete – för en framtid där gränser inte hindrar utan förenar.

Fru talman! Vi kristdemokrater delar regeringens mål att stärka Sveriges ekonomi och trygghet. En politik som sätter människan, familjen och det lokala samhället i centrum är den bästa vägen framåt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Prot. 2024/25:38
27 november

Statens budget 2025 –
Rambeslutet

Anf. 75 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! I dagarna rapporterades det om hur multiresistenta E-coli-bakterier blir allt vanligare. E-colibakterier är vanliga vid urinvägsinfektioner. De riskerar nu att bli mycket svåra eller i värsta fall omöjliga att bota med de antibiotika vi har tillgång till.

Vi står som samhällen inför många existentiella hot. Det gäller kärnvapen och klimatförändringar, men en fråga som får alldeles för lite uppmärksamhet är antibiotikaresistens. Jag ställer frågan till Kristdemokraterna eftersom ni är ansvariga i regeringen för sjukvårds- och hälsovårdsfrågorna men också för lantbrukspolitiken.

Vi i Miljöpartiet tar det här hotet på allvar, och därför har vi i vår budget ett förslag om antibiotikaskatt på kött. Det är nämligen så att majoriteten av all antibiotika i dag ges till friska djur. Svenska bönder, precis som de i många av våra grannländer, är bland de bästa i världen på att minska antibiotikaanvändningen och inte ge antibiotika till friska djur. Men i en rapport från SVA ser vi hur resistenta E-colibakterier i djurbesättningar är väldigt vanliga i de länder som också har alldeles för hög antibiotikaanvändning.

Vi behöver skattestyrmedel för att tackla den här hälsorisken. Jag undrar alltså om Kristdemokraterna är öppna för att överväga en antibiotikaskatt.

Anf. 76 CECILIA ENGSTRÖM (KD) replik:

Fru talman! Tack till Annika Hirvonen för frågan!

Multiresistenta bakterier är inte riktigt min specialkompetens, kan jag erkänna. Däremot tycker jag verkligen att våra svenska bönder gör en fantastisk insats varje dag med en djurhållning som är en förebild för många andra. De visar genom sitt sätt att sköta den i dag att den faktiskt kan fungera även utan att man ger antibiotika till sina djur.

Jag är rädd att Miljöpartiet vill in och styra de bönder som gör rätt och är duktiga. Att sätta åt dem tror jag inte skulle hjälpa någon och framför allt inte mot multiresistenta bakterier.

Jag tror att Sverige är ett föregångsland inom jordbruk, och det ska vi värna på alla sätt. Jag tror inte att en köttskatt är rätt väg att gå.

Anf. 77 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Det är väl okej att inte vara expert på multiresistenta bakterier, men om Cecilia Engström hade läst Miljöpartiets förslag vad gäller delen vi nu debatterar hade hon känt till att en skatt på antibiotika skulle vara jättebra för svenska bönder. Den skulle nämligen göra att konkurrensfördelen som det importerade köttet har på grund av att man behandlat djuren mycket sämre än vad svenska bönder gör och behövt överanvända antibiotika skulle minska. Det skulle bli mer rättvist, och det tycker jag att vi också behöver jobba för.

Svenska bönder ligger i framkant på många olika sätt jämfört med sina internationella konkurrenter. Ett sätt att gynna svenska bönder är att jämna ut spelplanen.

De som överanvänder antibiotika och på det sättet riskerar att multiresistenta bakterier blir vanligare får då en högre prislapp än de svenska bönder som producerar kött med mycket högre djurvelfärd och dramatiskt mindre antibiotika än vad som används både i de flesta EU-länder och globalt. En antibiotikaskatt på kött skulle alltså både vara en hälsovinst och gynna svenska bönder.

Vi i Miljöpartiet har flera andra förslag i vår budget, till exempel jordbruksavdrag för att ge stöd till lantbrukarna. Vi ser just nu att lönsamheten är väldigt låg, trots att matpriserna har gått upp. De vinsterna har inte hamnat hos bönderna.

Anf. 78 CECILIA ENGSTRÖM (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar för inlägget. För oss kristdemokrater är Sveriges bönder en viktig del av vår svenska landsbygd och att hela landet ska kunna leva. Svenska bönder har en fördel i att de är trogna sitt sätt att arbeta. Jag tror att många länder i Europa skulle behöva lära sig av svenska bönder hur man kan ha en god djurhållning och på det sättet minska multiresistenta bakterier i köttet och i samhället i övrigt.

Jag tror att Sverige ska vara ett föregångsland och visa andra länder hur man kan göra snarare än att vi ska straffbeskatta någon. Det tror jag inte är ett bra sätt. Jag tror snarare att vi som konsumenter kan göra ett bra val, och det tror jag är viktigt att vi lär oss. Det är vi som konsumenter som gör ett val och som också visar vad som är bra för Sveriges bönder.

Anf. 79 ANDERS ÅDAHL (C):

Fru talman! Jag vill först yrka bifall till vår reservation, så att det blir gjort.

Centerpartiet är inte som andra partier. Några skulle säkert med viss sälta i munnen säga att vårt parti utgör den smala mitten. Och ja, varför inte? I det polariserade politiska landskapet balanserar vi på eggen mellan två ytterligheter. Det är ett sätt att se på saken.

Ett annat sätt är att inse att den traditionella vänster–högerskalan inte alldeles enkelt fångar essensen av Centerpartiets politiska identitet. Centerpartiets väljare finns över stora delar av vänster–högerskalan, men de förenas av en stark tro på människan, dels som motor i en växande grön ekonomi, dels som medmänniskor som hjälper varandra i utsatta lägen.

Den korta versionen är att vi lutar till höger i den ekonomiska politiken och till vänster i den sociala politiken.

Fru talman! Jag tänkte utifrån ett skattepolitiskt perspektiv och vårt alternativ till statsbudget försöka beskriva Centerpartiets identitet och samhälleliga ambitioner. Vi kommer att komma in på arbetsmarknad, integration och energi.

Vår utgångspunkt är människan – varje människa som en unik person, varje människa som en möjlighet och varje människa som en vital del av något större, något stort. Varje människa formar samhället, inte tvärtom. Det är vår identitet. Det handlar om decentralisering, beslutsförmåga, ansvarsförmåga och entreprenörskap. Det är skogsägaren som bäst tar beslut

om skogsbruket. På samma sätt är det forskaren som bäst styr sin forskning. Äganderätt och akademisk frihet är en del av vår identitet.

Fru talman! Man kan föreställa sig ett lokalsamhälle. Det kan vara en by på landsbygden, ett fotbollslag, en bokcirkel, ett arbetslag på ett region-sjukhus, ett advokatkontor eller kanske en bostadsrättsförening. I lokalsamhället ser vi varandra. Vi ser styrkor och svagheter hos varandra. Alla är bra på något, men ingen är bra på allt. Alla kan utvecklas, och lokalsamhället kan växa i kvalitet.

Vi ser att friheten hos alla ger styrka, men vi ser också att friheten måste mötas av en lika stor dos ansvar. Frihet kommer alltid med ansvar. Vi ser att alla måste göra sitt, men vi ser också att om någon far illa i byn, skadar sig i fotbollslaget eller tappar gnistan i arbetslaget finns vi andra där för vår medmänniska – individen i kollektivet, kollektivet för individen.

Fru talman! Bland det sämsta vi kan göra i ett lokalsamhälle, både för den enskilde och för lokalsamhället i stort, är att ställa någon utanför. Hur ska vi kunna växa ekonomiskt och socialt om vi ställer människor utanför?

Fru talman! Arbetslösheten stiger i Sverige. Allt fler ställs utanför arbetsmarknaden. År 2025 spås Sverige få EU:s tredje högsta arbetslöshet. Medan arbetslösheten har fallit i EU i genomsnitt de senaste två åren har den vänt uppåt i Sverige, och den väntas inte falla tillbaka nämnvärt 2026. Arbetslösheten i många europeiska länder är nu avsevärt lägre än i Sverige, i flera fall hälften så hög.

I Sverige i dag ställer vi människor utanför, bygger trösklar och hinder. Det är fel på väldigt många sätt. Vi behöver en skattepolitik som hyvlar ned trösklar både från individens håll och från företagens håll.

Fru talman! Svensk integrationspolitik är ett historiskt misslyckande. I korthet sätter vi människor som lämnat sitt hemland i hyresbostäder, med bidrag och höga trösklar till jobb.

När man tänker efter är det inte konstigt att parallellsamhällen blir ett mer attraktivt val än ett samhälle som stänger människor ute. Vi ser det i skolan, med ett betygssystem där 20 000 elever får underkänt och stängs ute från samhället. Vi ser det på arbetsmarknaden. Vi ser det på det begränsade utbudet av utbildning som leder till jobb.

Den bärande idén i svensk integrationspolitik tycks vara att försätta människor i passivitet. Det är fjärran från den människosyn som utgör Centerpartiets identitet. Det är, om vi jämför med idealbilden av ett fungerande lokalsamhälle, den totala motsatsen till hur det borde gå till. Människor som möjligheter och potential innebär frihet, ansvar, ett arbete och att kunna bli en del av arbetslaget eller advokatkontoret, inte att sitta med bidrag i en hyresrätt.

Fru talman! För att minska arbetslösheten, förbättra integrationen och ge människor en chans att ta ansvar föreslår vi ett paket av åtgärder i vår budgetmotion.

För det första menar Centerpartiet att det är nödvändigt att sänka kostnaderna för att anställa om vi ska kunna vända arbetslöshetskrisen. Därför föreslår vi i vår budgetmotion en mycket kraftfull sänkning av arbetsgi-varavgifterna på ingångslöner, det vill säga upp till 27 000 kronor. Sänkningen ska vara permanent, och på så sätt når vi dels unga som har svårt att komma in på arbetsmarknaden, dels personer som kommer in från arbetslöshet och utanförskap.

Prot. 2024/25:38
27 november

*Statens budget 2025 –
Rambeslutet*

För det andra, eftersom fyra av fem nya jobb skapas inom småföretagandet, behöver vi sikta in oss just där och vässa den svenska tillväxtmotorn. Många små företags jobbskapande tyngs av de höga fasta kostnaderna för de första anställda. Detta är olyckligt då dessa små växande företag rymmer många av de entreprenörer som i liten och stor skala förnyar svenskt näringsliv. Därför vill vi kraftfullt sänka skatten för de minsta företagen som ett effektivt sätt att öka tillväxten, förbättra integrationen och bryta den höga arbetslösheten. Vi föreslår tio skattefria anställda, alltså att företag slipper arbetsgivaravgiften för de tio första anställda, under två år.

För det tredje har Centerpartiet länge förordat inkomstskattesänkningar för att stimulera fler att gå från bidrag till jobb och för att fler ska ha incitament att jobba fler timmar och fylla den akuta kompetensbrist som finns inom stora delar av svensk ekonomi.

Vi måste hyvla tröskeln från den enskildes håll. För de allra lägsta lönerna, som kan tjäna som ett insteg till arbetsmarknaden på hel- eller deltid, är Centerpartiets skattesänkning mer än tio gånger så stor som regeringens. Det kommer att ge stora effekter på sysselsättningen, inte minst för den enskilde.

Fru talman! Låt oss komma in på energipolitiken. Rakt framför våra ögon utspelas samtidens kanske största fiasko. Vi ska gå från en tro på marknaden, på människans förmågor och på entreprenörskap till en planekonomisk modell där staten ska tvinga in en gammal teknologi till vilken kostnad som helst.

Tidöganget håller just nu på och konstruerar en gigantisk omvänd sedelpress. Utan att skapa något extra värde jämfört med marknadens alternativ ska skattekollektivet ösa in pengar. Det är tanken. Jag pratar självfallet om kärnkraftspolitiken och finansieringen av densamma.

När finansutskottet häromveckan hade en öppen hearing med några externa experter från finansmarknaden, energimarknaden och akademien blev det närmast övertydligt hur otroligt fel ute regeringen är. Skattefinansierad elproduktion skulle lägga en våt filt över alla de initiativ som nu finns på elmarknaden.

Med regeringens modell blir det inga investeringar i landbaserad vindkraft, havsbaserad vindkraft, energilager, kraftvärme, gasturbiner eller flexibilitetsteknologier. Listan kan göras lång. En våt filt – det blir ingen grön omställning i industrin, eftersom investeringar i elsystemet förlamas. Det blir inga minskade koldioxidutsläpp i Sverige.

En gigantisk omvänd sedelpress, utan att skapa något extra värde jämfört med marknadens alternativ, sa jag. Men i själva verket är det faktiskt värre. Det är till och med en gigantisk omvänd sedelpress med negativa värden jämfört med marknadens alternativ. Så kan vi inte ha det.

Med Centerpartiets identitet – tron på människan – hade energipolitiken haft som uppgift att sätta upp samhälleliga spelregler, till exempel klimatmål, leveranstrygghetsmål och konsumentprismål. Och det skulle vara marknadens uppgift att möta dessa spelregler, det vill säga människorna i alla företag på energimarknaden, de som kan något om saken.

Fru talman! Centerpartiet tror på människan, på marknader, på entreprenörskap, på förmågor och på omsorg om varandra. Vår skattepolitiska inriktning tar sin utgångspunkt i denna identitet. Vi vill med skatteinstrumentet hyvla ned trösklar på arbetsmarknaden och forma ett samhälle där

alla kan delta och bidra. Vi vill med skatteinstrumentet frigöra kraften i småföretagandet, till gagn för alla oss som bor och verkar i Sverige.
(Applåder)

Prot. 2024/25:38
27 november

Statens budget 2025 –
Rambeslutet

Anf. 80 MAURICIO ROJAS (L):

Fru talman! För snart 50 år sedan, i mars 1976, publicerades en av de mest kända texter som någonsin publicerats i en svensk tidning: *Pomperipossa i Monismanien*. I texten redogjorde Astrid Lindgren för resultatet av det som Göran Persson många år senare, med anledning av Astrid Lindgrens död, kallade en abnormitet i skatteskalorna, som tvingade henne att betala 102 procent i marginalskatt.

Som bekant slutar sagan med att Pomperipossa inte skriver fler böcker och, för att citera Astrid Lindgren, ”så levde den socialunderstödda Pomperipossa lycklig i alla sina dagar”.

Fru talman! Denna saga lär oss en pedagogisk läxa om vad vi skulle kunna kalla Pomperipossaeffekten, det vill säga att höga skatter leder till en förlust för både samhället och individen.

Ett par år innan Astrid Lindgren skrev sin berömda saga förklarade nationalekonomen Arthur Laffer med hjälp av den så kallade Lafferkurvan mer tekniskt vad denna förlust innebär: att skatteintäkterna minskar eftersom skattebasen krymper när en viss skattenivå passeras.

Ett flertal nationalekonomer har återkommande visat att Sveriges högsta marginalskatt är högre än vad som kan motiveras med Lafferkurvan, med påtagliga välfärdsförluster som följd. Enligt deras mening befinner sig vårt land på fel sida av Lafferkurvan, det vill säga att vi har passerat den punkt där skattehöjningar på höga inkomster slutar leda till ökade skatteintäkter.

Den negativa påverkan av marginalskattens höga nivå på skattebasen dokumenterades också i en rapport från 2022, publicerad av Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering. Tre experter hade studerat effekten av den avtrappning av jobbskatteavdraget som infördes 2016 och som nu ska tas bort efter krav från Liberalerna.

Slutsatsen i rapporten är att den höjda marginalskatten hade ”en signifikant negativ effekt på arbetsinkomsterna”. Vidare kan följande läsas: ”Våra resultat tyder på att de högsta marginalskatterna idag ligger på en nivå där ytterligare höjningar riskerar att reducera, snarare än öka, skatteintäkterna.”

I detta sammanhang är det viktigt att påminna om att rapportförfattarna uppskattar att den effektiva marginalskatten, det vill säga om man också inkluderar arbetsgivaravgiften och indirekta skatter, ligger på drygt 70 procent. Att få behålla mindre än 30 kronor av 100 nya intjänade kronor är problematiskt, inte bara ur en kortsiktigt intäktsmaximerande synvinkel, då man arbetar mindre än man annars skulle göra, utan också ur ett långsiktigt tillväxtperspektiv, eftersom det minskar incitamenten att utbilda sig mer.

I denna kontext är det värt att påpeka att Sveriges utbildningspremie, det vill säga den ekonomiska utdelningen av att vidareutbilda sig, är synnerligen låg. Enligt OECD:s *Education at a Glance 2024* är den svenska utbildningspremien tillsammans med Norges och Danmarks de lägsta av organisationens alla medlemsländer om man jämför hur mycket mer en

person som har studerat på högskolan tjänar i jämförelse med dem som bara har studerat på gymnasiet.

Den svenska nivån ligger på 25 procent. Det ska jämföras med exempelvis OECD:s genomsnitt på 56 procent och med Irlands premie på 72 procent. I reda pengar, med samma köpkraft, ökar inkomsten för en irländsk kvinna som satsar på högskolestudier 2,5 gånger mer än den gör för en svensk kvinna. För männen är skillnaden ännu större: hela 5 gånger.

Fru talman! Det handlar om dramatiskt stora skillnader. Men spelar dessa skillnader någon roll för den faktiska viljan att vidareutbilda sig eller för olika länders tillväxtpotential? Kan det finnas något samband mellan detta och Irlands makalösa tillväxtförmåga? Kan detta ha något att göra med att Sverige har mindre än hälften så många utexaminerade per 1 000 personer mellan 20 och 29 år gamla inom så kallade STEM-ämnen – naturvetenskap, teknik, ingenjörskap och matematik – som Irland har? Har det något att göra med att Sverige ligger på plats 32 av OECD:s 39 länder vad gäller andelen utexaminerade universitetsstudenter inom STEM-ämnen?

Kan detta hjälpa oss att förklara paradoxen att ett land som Sverige, som i termer av innovation ligger på en framstående plats, inte kan omsätta detta i en mer dynamisk ekonomisk tillväxt?

Det är dock inte bara de höga inkomstskatterna som bromsar vår tillväxtförmåga. Bolagsskatten är ett annat viktigt exempel. Den irländska skattenivån på 12,5 procent för de allra flesta företag borde vara vägledande för en skattereform som gör oss mer konkurrenskraftiga inom detta på längre sikt så viktiga område.

Fru talman! Den som förnekar dessa långsiktigt negativa effekter av vårt skattesystem eller inte bryr sig om detta bryr sig inte heller om Sveriges framtid.

Det här är vad skattehöjarpartierna gör. De verkar låta sig vägledas bara av en tanke: att beröva medborgarna så mycket resurser och därmed så mycket makt över sina egna livsval som möjligt. Detta är en aspekt som ofta förbises i våra skattedebatter, men att flytta makten över våra livsval från den enskilde till politikerna är vad beskattningen till syvende och sist innebär. Det kan vara nödvändigt i vissa fall, inte minst för att försäkra alla en grundläggande välfärd och en bra start i livet, men det får inte omvandlas till ett verktyg i politikernas händer för att allmänt styra medborgarnas konsumtion.

Socialdemokratin valde redan på 30-talet vägen att socialisera konsumtionen i stället för den gamla marxistiska idén om att socialisera produktionsmedlen. Sedan dess har detta varit partiets ideologiska ledstjärna. Än mer har det varit så för ytterkantspartier som Miljöpartiet och Vänsterpartiet, som är beredda att driva denna strävan in absurdum. Det räcker med att titta på dessa två partiers föreslagna skattehöjningar i deras budgetmotioner för att inse hur långt de är beredda att driva sin konfiskatoriska iver.

Fru talman! I syfte att rättfärdiga denna hunger efter skatter används ofta två argument som många ser som ett slags axiom. Det första argumentet är att det skulle vara nödvändigt för att skapa ett mer jämlikt samhälle. Det andra är att det skulle vara priset för att kunna få en välfärd av högsta klass.

Jämlikhetsargumentet kan lätt avfärdas genom att jämföra Sveriges Ginikoefficient med typiska utvecklade lågskatteländer som Schweiz, Ja-

pan och Irland. Om argumentet skulle hålla skulle dessa länder uppvisa en betydligt högre Ginikoefficient – som är det mest använda ojämlikhetsmåttet – än vad Sverige uppvisar, men så är inte alls fallet.

Fru talman! Låt mig övergå till det andra argumentet, alltså att höga skatter är ett villkor för att kunna få en bra välfärd. Det är skattehöjarpartiernas eviga litania, som många har accepterat som om det vore en självklarhet. Men finns det verkligen belegg för ett sådant påstående? Det är en fundamental fråga, och därför är det befogat att diskutera den lite närmare.

I en rapport som nyligen presenterades redovisar Stefan Fölster och Nima Sanandaji en lång rad välfärdsindikatorer när det gäller arbetsmarknaden, hälsoläget, skolresultaten och utanförskapet. De visar att utvecklade länder med betydligt lägre skatter än Sverige presterar bättre än Sverige i de flesta relevanta avseenden. Detta är fallet när det gäller exempelvis Japan, Sydkorea, Schweiz, Australien och Nya Zeeland. Rapportens slutsats är att lågskatteländer i snitt har lyckats leverera bättre välfärd med mindre skattepengar och att särskilt några lågskatteländer har lyckats exceptionellt väl med välfärden.

Dessutom – och detta är ingen bagatell – lyckas de utvecklade lågskatteländerna bättre gällande ekonomisk tillväxt, medan högskatteländerna har tenderat att underpresterar i detta avseende.

Fru talman! Jag har problematiserat mycket av det vi ofta tror om våra skatter, inte minst i förhållande till den välfärd vi får för våra skattepengar. Det är dags att inse att vi inte lever i den bästa av världar och att våra sociala system inte är överlägsna många andra länders. I dag är vi inte exceptionella vad gäller tillväxt eller välfärd utan tämligen mediokra, om jag får uttrycka mig rakt på sak.

Detta är den trista sanningen, som vi inte får förtränga om vi inte vill fortsätta att leva i sagornas lustiga men också farliga värld.
(Applåder)

Anf. 81 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! Det är en förskräckande upplevelse att som miljöpartistisk oppositionspolitiker i riksdagen se hur Tidöregeringen totalt kvaddar Sveriges klimatomställningspolitik. I samband med det senaste klimattoppmötet såg vi hur Sveriges klimatpolitik har fallit från världstoppen – från andra plats i världen, efter grannlandet Finland – till 44:e plats på rankingen.

Vi noterade tidigt under mandatperioden att elbilsförsäljningen tvärnötade när regeringen avskaffade bonusen för nya elbilar. Vi har sedan dess sett hur reform efter reform på klimatområdet har skurits ned eller avskaffats. I fråga om reduktionsplikten gjorde regeringen lite av en tvärnit och en U-sväng på en och samma gång när man till slut insåg vilka enorma böter Sverige skulle riskera att få betala för att landet inte lever upp till det länderna i EU har kommit överens om.

Det är också förskräckande att se hur konsekvenserna av regeringens klimatpolitik fortplantar sig ut i näringslivet och hur företag skriver ned sina prognoser för när de ska nå klimatmålen, till exempel när Volvo ska uppfylla sina klimatmål. Vi ser hur företag som har fått alla godkännanden för ny vindkraft vid Kriegers flak, där ny el nu skulle ha behövts som mest, pausar därför att regeringen har ändrat regelverket för anslutning till elnätet.

Prot. 2024/25:38
27 november

*Statens budget 2025 –
Rambeslutet*

Detta kommer att få konsekvenser. Framtida generationer kommer att få betala notan för att regeringen här och nu i stället väljer att göra det billigare att släppa ut. Man satsar stora pengar på att sänka priset på utsläpp av fossil energi. Man gör användning av bensin och diesel billigare i stället för att stödja de hushåll som skulle behöva stöd för att kunna ställa om och bli fossilfria. I stället för att underlätta för de fattigaste barnfamiljerna väljer regeringen att enbart underlätta för dem som kör fossilt och för dem som är allra rikast.

Vi i Miljöpartiet visar med vår budget att en annan väg är möjlig. Vi visar att det går att stödja de hushåll – såväl i städer som på landsbygd – som behöver det mest utan att det leder till ökade utsläpp. Till exempel har vi ett förslag om en leasingcheck för hushåll med små inkomster som gör att man kan ställa om från att köra fossilbil till att köra fossilfritt och dessutom göra det på ett sätt som kan sänka kostnaderna för bilen. Vi sänker priset på kollektivtrafiken genom ett Sverige-kort, som också det blir omfördelande eftersom de högsta priserna för kollektivtrafik i dag oftare är i de delar av Sverige där kollektivtrafiken faktiskt är glesast.

Vi har en politik som stärker familjer som bor i glesbygd med ett avdrag på skatten som blir totalt 4 000 kronor per år. På det sättet ger vi ett träffsäkert stöd utan att gå via ökade utsläpp.

I vår budget, fru talman, tar vi ansvar för en av de största utmaningar som vår generation är satt att hantera: klimatomställningen. Vi inser att vi behöver göra stora investeringar i vår gemensamma infrastruktur här och nu för att göra Sverige starkare, samtidigt som vi klarar klimatomställningen.

Alla ni som reser med tåg har märkt att det krävs stora investeringar i järnvägsnätet. Vi ser en regering som i stället prioriterar sänkt skatt för de rikaste.

Runt om i hela vårt land står företag redo att göra den här klimatomställningen. Precis som Sverige historiskt har varit ledande i att göra stora tekniskiften har det svenska näringslivet möjligheten att göra det även nu.

I måndags besökte flera av mina kollegor en fabrik i Ludvika som producerar den teknik som gör att vi kan stabilisera elnätet med förnybar energi. Regeringen säger att den tekniken inte finns i Sverige, och det är en sanning med modifikation. Den görs i Ludvika och exporteras till andra länder. Men i Sverige använder vi alltså ännu inte denna teknik som tillverkas hos oss. I stället väljer regeringen att lägga en våt filt över denna förnybara framtids-teknologi när man börjar tala om gigantiska subventioner till ett kraftslag: kärnkraften. Trots att det ligger långt fram i tiden påverkar det investeringsviljan här och nu på ett otroligt negativt sätt. Det kan få konsekvenser för elräkningarna, inte minst i södra Sverige, redan de närmaste åren. Då hoppas jag att regeringen inser sitt misstag och inte bara kommer med tips om att använda ylleunderställ, även om jag intygar att det såklart är en god idé.

Vi i Miljöpartiet ser att klimatomställningen är ett gemensamt politiskt ansvar. Den kan inte lösas enbart av individer eller konsumentmakt. Som individ och konsument går det inte att själv lägga rälsen till de nya stambanorna, och hur mycket man än själv försöker boka biljetter på SJ går det inte. Vi måste göra de här investeringarna gemensamt.

Då finns det några alternativ. Antingen investerar vi nu tillsammans i den infrastruktur som ska hålla över tid och ser till att de generationer som använder järnvägen betalar av på lånet, eller så säger vi: Nej, nej, vi kan inte låna till klimatomställningens investeringar, då det måste ske på bekostnad av välfärden. Här vill vi i Miljöpartiet varna för att om man i stället väljer den vägen och säger att vi inte kan låna till klimatomställningen riskerar man antingen att vi inte klarar klimatmålen och klimatomställningen i tid eller att priset får betalas av de elever som går i våra skolor här och nu, att det blir nedskärningar i kommunerna på skolan eller att vårdköerna blir längre.

Det här accepterar inte vi i Miljöpartiet. Den omställning som behöver ske nu måste göras på ett sätt som gör att vi når klimatmålen men utan att det går ut över välfärden. Därför behöver vi ändra det finanspolitiska ramverket, så att vi kan göra dessa investeringar. Vi föreslår att man helt enkelt lånar till klimatinvesteringar motsvarande 1 procent av budgeten.

Fru talman! Utöver klimatutmaningen står vi inför en enorm utmaning vad gäller jämlikheten i Sverige.

Det görs nu stora nedskärningar på välfärden runt om i landet, inte minst på skolan, och det är mycket oroväckande. Om vi sparar på eleverna i skolan nu kommer prislappen att bli desto större i framtiden. Vi har valt att prioritera välfärden framför att göra stora skattesänkningar för dem som har mest.

Det är beklämmande att Sverigedemokraterna och regeringen gör den största satsningen i budgeten på att sänka skatter för dem som redan har mest, samtidigt som vi ser hur köerna till Stadsmissionens och Röda korsets matutdelning växer i hela Sverige. Det är inte längre bara hemlösa och missbrukare som står i de här matköerna. Nu är det också personer som arbetar men som ändå inte får det att gå ihop. Det är inte de som kommer att få stora skattesänkningar, för så höga löner har de inte – tvärtom. Ensamstående föräldrar med låga inkomster som jobbar får det inte att gå ihop i den vardag med högre matpriser som vi står inför. Vi behöver höja barnbidraget och bostadsbidraget för barnfamiljer i stället för att sänka dem.

Det här är några av de stora utmaningar som vi i Miljöpartiet möter med vårt budgetförslag. Jag vill därför yrka bifall till vår reservation.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 8 Höständringsbudget för 2024

Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU11
Höständringsbudget för 2024 (prop. 2024/25:2)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 9 En ny EU-reglering om marknader för kryptotillgångar

Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU12

En ny EU-reglering om marknader för kryptotillgångar (prop. 2024/25:43)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 14.)

Ett förstärkt konsumentskydd mot riskfylld kreditgivning och överskuldsättning

§ 10 Ett förstärkt konsumentskydd mot riskfylld kreditgivning och överskuldsättning

Civilutskottets betänkande 2024/25:CU5

Ett förstärkt konsumentskydd mot riskfylld kreditgivning och överskuld-sättning (prop. 2024/25:17)
föredrogs.

Anf. 82 MATS HELLOFF (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till propositionen i sin helhet.

”Den som är satt i skuld är icke fri” är ett citat av och titeln på en bok skriven av en före detta finansminister och statsminister. I en annan bok, skriven flera tusen år tidigare, kan man i Ordspråksboken bland annat läsa: ”Den rike är den fattiges herre, den som lånar blir långivarens slav.”

Dessbättre har de flesta av oss ännu inte hamnat i något låneslaveri, men Sverige låg förra året på tredje plats bland de länder som har högst skuldsättning per invånare i EU, och Sveriges skuldkvot ligger på en hög nivå jämfört med många andra länder. Den största delen av de svenska hushållens skulder består av bostadslån, och i takt med att bostadspriserna har ökat har lånen gjort detsamma. När räntorna började stiga fick många hushåll problem med höga lånekostnader.

Men det är kanske inte just där det största problemet för enskilda ligger utan i möjligheten för redan skuldsatta att fortsätta att låna utan säkerhet till hög ränta, ibland på en nivå som gränsar till ocker. Man kan tycka att en långgivare skulle tveka inför att låna ut pengar till någon som redan är skuldsatt upp över öronen, är stamkund hos inkassobolagen och emellanåt också tilldrar sig Kronofogdens intresse. Inom parentes var svenskarnas totala skuld hos Kronofogden vid årets början svindlande 119 miljarder.

Men trots detta kan man som sagt fortsätta att låna, ofta under ockerliknande villkor, och i stället för att lånet förbättrar den egna ekonomiska situationen gräver man sig djupare ned i den grop som skuldsättningen utgör och blir överskuldssatt. Överskuldssättning kan förklaras som ett tillstånd då en person inte längre kan betala sina skulder och problemen är långvariga. Det handlar alltså inte om tillfälliga ekonomiska svårigheter utan om ett förhållande som varar under lång tid.

Många i Sverige har som sagt skulder, till exempel bolån och studielån, men det betyder inte att de är överskuldssatta. Men alltför många skuldsätter sig genom att ta lån för vardagskonsumtion eller för att betala andra lån de har. Överskuldssättningen innebär ofta att man fastnar i en ond cirkel och tar ännu fler lån för att täcka sina skulder.

Överskuldsättning är inte bara ett problem för den enskilde. Det medför också stora kostnader för samhället i form av sjukvårdskostnader, minskad arbetsförmåga, arbetslöshetsersättning, sjukskrivning och sjukersättning.

Överskuldsättning är enligt forskning som bedrivs vid Lunds universitet också en riskfaktor för psykisk ohälsa och till och med suicid. Stigande konsumtionskrav, ungdomsarbetslöshet och en aggressiv kreditmarknad gör unga vuxna till en särskilt sårbar grupp. Några exempel på riskfaktorer för överskuldsättning är spelmissbruk, konsumtion på kredit, psykisk och fysisk ohälsa och våld i nära relation i form av ekonomiskt våld.

Fru talman! Vi har ett stort och viktigt ansvar att göra vad vi kan för att motverka en utveckling där överskuldsättning riskerar att bli en ny folksjukdom. Vi behöver bli bättre på att fånga upp individer i god tid för att förebygga ohälsa och minska samhällets kostnader för överskuldsättning. Ännu bättre är det givetvis om individen aldrig hamnar i en sådan situation.

Man vill ju gärna tro att vi i Sverige har kontrollfunktioner och regler som skulle göra det svårt, om inte omöjligt, att sätta sig i den typ av situationer som vi kan se i en av våra kommersiella tv-kanaler. Ni vet vilket program jag menar. Individen har hamnat i en fälla, men speciellt lyxigt är det inte. I stället får vi möta förtvivlan, relationsproblem och en framtida ekonomisk ökenvandring. Men vi har inte de solida kontrollfunktioner eller regler som vi skulle önska och som skulle göra det omöjligt att överskuldsätta sig, att dra på sig lån och krediter man inte kan betala och att fortsätta att låna trots att man söks av såväl inkassobolag som kronofogde.

Även om en långgivare vänder sig till de kreditupplysningsföretag som står till buds är det inte säkert att alla krediter, skulder eller andra betalningsproblem finns registrerade. Det finns ingen fullständig plikt för alla långgivare att till ett kreditupplysningsföretag rapportera låntagares skulder eller bristande betalningsförmåga.

Det är säkert fler än jag som tycker att det är märkligt att en överskuldssatt person kan fortsätta att progressivt försämra sin ekonomiska situation genom att ta nya lån till ständigt högre ränta.

Fru talman! Förhoppningsvis kommer vi till rätta med en del av dessa problem genom de regler som föreslås i propositionen. Nu får vi en sänkning av den högsta tillåtna räntan för lån, från 40 till 20 procent, och ett kostnadstak som innebär att ett lån inte får kosta mer i form av ränta och avgifter än det utlånade beloppet.

Jag vill särskilt trycka på att vi nu äntligen kan få ett register som ger alla långgivare en helhetsbild av en konsuments befintliga krediter, med uppgifter om återbetalningstid, ränta och vad lånet kostar totalt.

Räntetaket förhindrar att ränta och kostnader för ett lån stiger till absurda nivåer och åtminstone stannar inom skuldbeloppet i sig.

Det kommer nu att finnas kontrollmekanismer som skyddar dem som av alla möjliga olika skäl är på väg mot eller redan har fastnat i överskuldssättning.

Jag kan inte nog understryka vikten av att öka skyddet för de konsumenter som faller igenom det säkerhetsnät som dagens regler utgör. Nu täpper vi till dessa luckor, ser till att nätet är helt och fångar upp dem som hastigt rör sig mot överskuldssättning.

Vi har ett stort ansvar att komma till rätta med de uppenbara problem som finns på just denna del av marknaden, och nu tar vi ett viktigt steg i den riktningen.

Med detta sagt yrkar jag åter bifall till propositionen i sin helhet.
(Applåder)

Anf. 83 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Mats Hellhoff för anförandet, och betänkandet är i stort väldigt bra.

I ditt anförande sa du att vi ska göra vad vi kan för att minimera riskerna för skuldsatta, och du pratade om suicid, psykisk ohälsa och så vidare. Jag håller helt med dig om att vi ska göra vad vi kan. Men precis som utredningen anser Socialdemokraterna att en omvänd avräkningsordning vore ett bra verktyg för att skapa bättre förutsättningar för skuldsatta att kunna betala sin skuld när det finns viss betalningsförmåga.

Eftersom ledamoten och regeringen inte vill införa detta undrar jag hur ledamoten ser på konsumentskyddet i detta sammanhang. Vilka andra alternativ ser ledamoten som bättre för att skydda våra konsumenter?

Anf. 84 MATS HELLHOFF (SD) replik:

Fru talman! Jag är inte riktigt säker på att jag uppfattade vad ledamoten menar. Talar vi om det man betalar till Kronofogden, ränta och så vidare?

(ANNA-BELLE STRÖMBERG (S): Det omvända.)

Det omvända, ja.

Jag har svårt att svara på den frågan. Detta är vad vi gemensamt har kommit fram till är det bästa. Man kan ha andra uppfattningar om vad som är bra och inte bra och hur man ska vända på olika saker. Men detta är vår uppfattning.

Anf. 85 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik:

Fru talman! En avräkningsordning innebär att konsumentens behov prioriteras när betalningarna görs. Som det är i dag är det företagen själva som bestämmer hur betalningarna ska prioriteras även om konsumenten skulle hamna i ekonomiska svårigheter. Min fråga är: Tycker ledamoten att det är rättvist att låta företagen bestämma hur betalningarna ska prioriteras?

Anf. 86 MATS HELLHOFF (SD) replik:

Fru talman! Om ledamoten med ”företagen” avser långivarföretagen kan jag säga att det måste finnas ett avtal mellan låntagaren och långgivaren. Så är det väl från början. Jag vet inte om det är staten som ska gå in och bestämma hur de här avtalen ska se ut och inte. Jag menar att det rätta är att sträcka sig så långt som propositionen gör.

Anf. 87 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S):

Fru talman! Överskuldsättningen ökar, och Sverige blir allt fattigare. Ökningen av obetalda skulder drabbar de skuldsatta personerna men även deras barn och andra släktingar. I dag har Sveriges konsumenter det myck-

et tuffare än på länge. Med högre boendekostnader, högre energipriser och ökande matpriser ökar risken för betalningssvårigheter.

Antalet krav som skickas till Kronofogden ökar. Enligt Kronofogdens statistik från augusti i år har det sammanlagda kravbeloppet ökat med 70 procent på två år, och det ligger nu på 18,4 miljarder. Det handlar om räkningar till inkassobolag och banker men också kostnader för boende och el. Skuldbeloppen i kraven har blivit allt högre under flera års tid.

De som har stora skulder och inte kan betala tillbaka inom en över-skådlig tid kan ansöka om skuldsanering hos Kronofogden. Enligt statistik från Kronofogden för första halvåret 2024 ansökte 17 458 personer om skuldsanering. Jämfört med första halvåret 2022 har dessa ansökningar ökat med 23 procent.

Många äldre har svårt att påverka sina inkomster och har drabbats hårt av de senaste årens ökande kostnader. Fler äldre ansöker om skuldsanering. Ansökningarna från kvinnor över 65 år har ökat med 13 procent jämfört med första halvåret 2023, enligt Kronofogdens statistik från september i år.

Fru talman! För att minska överskuldsättningen genomförde den socialdemokratiska regeringen ett flertal reformer. Ett räntetak för högkostnadskrediter infördes, liksom skärpningar av marknadsförings- och informationskrav samt krav på att kredit inte ska vara förhandsvalt vid köp online. Den socialdemokratiska regeringen tillsatte även Överskuldsettningsutredningen, med uppdrag att granska marknaden för konsumentkrediter och föreslå åtgärder som motverkar riskfylld kreditgivning och överskuldsettning.

Fru talman! Regeringen har nu valt att lägga fram en hel del förslag från Överskuldsettningsutredningen i den proposition som behandlas i det betänkande vi nu debatterar. Vi socialdemokrater välkomnar att regeringen föreslår att det nuvarande räntetaket på 40 procentenheter sänks till 20 procentenheter. Ett sänkt räntetak kommer att begränsa kreditgivarnas möjligheter att tjäna pengar på krediträntan. Vi välkomnar även förslaget om att införa ett tak för uppläggningsavgifter. Det innebär att kredittagaren inte är skyldig att betala uppläggningsavgift för en kredit som är högre än 1 procent av det prisbasbelopp som gäller vid kreditavtalets ingående. Taket ska gälla alla krediter enligt konsumentkreditlagen utom bostadskrediter. Särskild upplysning vid marknadsföring ska utvidgas till att omfatta alla kreditavtal.

Fru talman! Det finns fler förslag på mycket bra konkreta åtgärder från Överskuldsettningsutredningen. Men tyvärr kan vi konstatera att regeringen inte valt att följa utredningens förslag om en ändrad huvudregel för avräkningsordningen. Ändringen skulle skapa bättre förutsättningar för skuldsatta att kunna betala sin skuld när det finns en viss betalningsförmåga. I enlighet med utredningen föreslår vi socialdemokrater en ordning där medel som kommer in genom utmätning i första hand ska avräknas mot fordrans kapitalbelopp och därefter mot ränta och andra biförpliktelser. Det skulle i sin tur kunna motivera den enskilde att betala tillbaka sin skuld och ta sig ur sin skuldsituation.

Många skuldsatta saknar ekonomiskt utrymme att betala räntekostnaderna för sina skulder respektive månad. Det gör att skulderna ökar på grund av den tillkommande räntan, trots att konsumenten har ett visst utrymme att betala av på den totala skulden. I uppgifter från kommunernas

Prot. 2024/25:38
27 november

Ett förstärkt konsumentskydd mot riskfylld kreditgivning och överskuldsettning

budget- och skuldrådgivare har det framkommit att det här gäller många av de skuldsatta som de möter i sitt dagliga arbete och i sin vardag.

Fru talman! Regeringen valde att inte heller gå vidare med förslaget att införa ett system för register över skuld- och kreditinformation, trots att många tunga remissinstanser var för ett sådant system och det enligt utredningen inte finns några starka skäl som talar emot. Register är en förutsättning för att kunna ställa större krav på oseriösa kreditgivare. Vi socialdemokrater föreslår i vår motion att ett skuld- och kreditgivningsregister inrättas. Det är angeläget att komma till rätta med de brister vi har i nuvarande ordning. Vi anser att detta är ett kraftfullt verktyg för att säkerställa att de som beviljas lån också har förmåga att betala tillbaka. Det bör vara ett register i statlig regi.

Men glädjande nog har vi nu i civilutskottet ett förslag till tillkännagivande där det framhålls att ett skuldregister är rättvist eftersom det ger alla långivare samma förutsättningar att bedöma kreditriskerna. Det minskar möjligheten för vissa långivare att utnyttja otidlig information om skulder för att bevilja osäkra lån. På så sätt bidrar det till en mer rättvis marknad där konsumenterna skyddas från oetiska affärsmetoder.

Avslutningsvis, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 1.

I detta anförande instämde Denis Begic (S).

Anf. 88 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Anna-Belle Strömberg så mycket för ett väl genomfört tal. Mycket av det kan jag som kristdemokrat ställa mig bakom. Jag tycker även att många av de frågor som finns i propositionen är viktiga för att man ska komma till rätta med överskuldsättningen.

Jag blir dock lite förvånad över den glädje och entusiasm med vilken Socialdemokraterna pratar om Överskuldsettningsutredningen, vars betänkande lämnats till regeringen. Man genomför nu en del av utredningens förslag. Överskuldsettningsutredningen talar om ett skuld- och kreditregister, men inte ett fullt skuld- och kreditregister, som det nu finns ett förslag till tillkännagivande om. Regeringen har gått vidare med politik från Socialdemokraterna och Miljöpartiet, som tillsatte en utredning och fick det svar de ville. Vi försöker leverera på det. Men då har Socialdemokraterna ändrat politik. Då är min enkla fråga till Socialdemokraterna: Varför har ni ändrat politik?

Anf. 89 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik:

Fru talman! Vi har absolut inte ändrat politik. Vi röstar för ett starkare konsumentskydd och tar ansvar för att förhindra överskuldsettnings i samhället. Vi samskriver oss över partigränserna när vi har motioner som har samma syfte, och den här gången handlar det om att stärka konsumentskyddet. Vi har alltid kämpat för att skapa en tryggare ekonomi för alla och minska risken för överskuldsettnings.

Andra partier stöder också de här principerna. Det visar att vi är på rätt väg för att göra det svårare för oseriösa kreditgivare att utnyttja utsatta människor. Vi sätter dessa människor i främsta rummet. Men tydligen kanske ledamoten inte gör det.

Anf. 90 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Då vill jag påminna kammaren om att den här utredningen tillsattes av den socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringen. Man hade full rådighet över direktiven till utredningen, och de var ganska tydliga: Utredningen skulle inte föreslå ett fullt skuld- och kreditregister, utan det skulle finnas rimliga gränser i detta.

Socialdemokraterna har nu lagt fram ett förslag tillsammans med SD. Eller rättare sagt: Socialdemokraterna har gått med på SD:s politik i detta. Det betyder alltså att SD leder oppositionen i denna del.

Då är min enkla fråga: Är det viktigare för Socialdemokraterna att få till tillkännagivanden än att få igenom sin politik? Hade man velat få igenom sin politik hade man kunnat gå med regeringen i denna fråga. Det är en enkel fråga som jag skulle vilja ha svar på: Tycker man att det är viktigare att gå med SD och få fram ett tillkännagivande för att knäppa regeringen på näsan än att faktiskt stå upp för sin egen politik, som ju inte innebär ett fullt skuld- och kreditregister?

Anf. 91 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Larry Söder för frågan.

Att påstå att vi röstar med SD är ett försök att avleda uppmärksamheten från en väldigt viktig fråga. Vi har alltid kämpat för att skapa en tryggare ekonomi för alla och minska risken för överskuldsättning. Vår motion är ett konkret förslag som handlar om att skydda konsumenterna och skapa en mer ansvarsfull kreditmarknad. Det är tråkigt att man väljer att fokusera på partipolitiska etiketter i stället för att diskutera konkreta fördelar med att införa ett skuldregister.

Anf. 92 JENNIE WERNÄNG (M):

Fru ålderspresident! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2.

I dag debatterar vi riskfylld kreditgivning och överskuldsättning. Detta är ett mycket aktuellt ämne som debatteras brett, även utanför kammaren.

Först vill jag säga att vi anser att det att kunna ta lån är något positivt. Att få möjlighet att äga sitt hus eller sin bil eller få hjälp att fördela sina kostnader över året är positivt. Jag vill i dag rikta in mig på alla oseriösa förmedlare och fokusera på de områden där problemen finns.

I dag lever vi under stor press, inte minst i sociala medier med fokus på perfektion. Det leder till en ökad konsumtion som människor egentligen inte har råd med. För individen kan det innebära en långvarig och svårhanterlig skuldsättning, där alltför många tar ytterligare lån för att komma till rätta med sin situation och därmed hamnar i en skuldspiral som är mycket svår att ta sig ur.

Fru ålderspresident! Regeringen balanserar nu upp med åtgärder som slår där det behövs och arbetar för att få till breda lösningar. Då behöver man slå mot allt från marknadsföringen av lån till oseriösa låneförmedlare.

Parallellt med denna proposition har regeringen gett flera uppdrag till olika myndigheter, uppdrag som har koppling till just skulder.

Problemet med överskuldsättning har delvis sin grund i en bristande grad av omsorg om låntagarna hos vissa långgivare. Nära hälften av alla med snabblån har en inkomst under 15 000 kronor i månaden före skatt, och de lånar hos långgivare med de absolut högsta räntorna. Därför föreslår regeringen skärpning hos snabblåneföretagen och stärkt skydd för

konsumenterna genom förslag om eventuell tillståndsplikt för att kunna förmedla lån, så som en bank. Detta förslag bereds i Regeringskansliet.

Även Kronofogden har fått i uppdrag att rikta förebyggande åtgärder mot extra utsatta grupper för att minska risken för överskuldssättning och stärka möjligheterna till skuldsanering.

Regeringen ger Konsumentverket i uppdrag att genomföra insatser för att fortsätta stärka och utveckla stödet till den kommunala konsumentvägledningen så långt det är möjligt samt redovisa effekterna av dem.

Fru ålderspresident! En bred palett i denna proposition kommer förhoppningsvis att göra stor skillnad med sänkt räntetak, skärpta regler om kostnadstak, begränsade kreditförlängningar och tydligare information vid marknadsföring av krediter.

Men vi kommer inte att vara klara här. Jag ser fram emot regeringens framtåtlutade arbete i frågan för att färre människor ska hamna i överskuldssättning.

Anf. 93 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru ålderspresident! Årade ledamöter! Jag vill inleda med att säga att jag tycker att detta är en väldigt bra proposition, den första vettiga vi fått i civilutskottet den här mandatperioden. Det känns kul att äntligen få grotta ned sig i sådant som faktiskt betyder något för någon.

Låt oss börja med lite fakta. Vi har ungefär 420 000 människor som har aktiva skulder hos Kronofogden i dag. Deras skulder ökar. Den svenska skuldhögen, som var uppe på 129 miljarder i början av augusti i år, ökar med 50 miljoner kronor per dag. Hör och häpna – 50 miljoner kronor tillkommer varje dag!

Inom nationalekonomin talar man om hushållens skuld som andel av bnp. Den är nu 88 procent. Men ibland glömmar man att berätta att tillgångarnas andel av bnp är 320 procent, så det kanske inte är det som är det största problemet.

Det som kan vara problematiskt och väl värt att notera är att skuldandelen har ökat från 44 procent till 88 procent på knappt 30 år. Frågan är om det är en utveckling som enbart är positiv. Jag noterade att min moderata kollega tyckte att det var bra att låna – ja, absolut, om det går till bra saker.

För att gå tillbaka till själva propositionen är räntetaket och kostnadstaket riktigt bra. Vi hade från Centerpartiets sida gärna sett att man sänkt räntetaket ytterligare. Något säger mig att 20 procent över referensräntan fortfarande är på tok för högt. Detta bör man fundera på och utvärdera.

Kostnadstaket är jättebra. Man ska inte betala mer i ränta och avgifter än själva kapitalskulden. Det säger sig självt.

Det har varit lite diskussioner här i talarstolen om avräkningsordningen vid utmätning. Från vår sida tycker vi att det är ganska rimligt att man betalar av sina skulder först. Jag tror att gäldenärerna också vill ha betalt först, innan en massa räntor och avgifter börjar ticka. Jag tror också att människors vilja och engagemang för att betala av skulderna kan öka om de ser att själva skulden minskar. Då kanske man anstränger sig lite extra för att betala av.

Just de båda delarna om räntetak och kostnadstak tar sikte på – jag försöker hitta ett vänligt ord för dem – de sms-låneföretag som inte betar

sig som man ska utan lurar människor i en fälla med långtgående konsekvenser för både liv och hälsa. Det är skönt att vi adresserar det.

Sedan har vi frågan om ett skuld- och kreditregister. Det var någon som ville vara finurlig och hävda att vi går på SD:s förslag. Det är inte sant, vilket alla som kan något om hur vi jobbar vet. Vi lägger fram egna förslag i utskottet. Sedan samskriver utskottskansliet förslagen. Det är alltså ingen som har hoppat på SD och helt plötsligt börjat krama om dem.

Det är dock lite olyckligt att regeringen inte tittar mer noggrant på ett skuld- och kreditregister. Vi ska ju inte springa privata upplysningsföretags ärenden. Det finns en vits med att ha ett statligt sådant register om det används vid kreditgivning.

Jag vill slå ett slag för en annan sak. Ibland kan man tycka att regeringen gör bra saker av sig själv. Jag vill betona att detta har sin grund i ett EU-direktiv, som i sin tur har kommit från ett annat håll. Nu har man valt att adressera det. Dessutom hörde vi precis att utredningen tillsattes av den förra regeringen. Nuvarande regering gör dock något bra genom att fortsätta med Konsumentkreditutredningens arbete. Den ska komma med sina förslag, och lagstiftningen ska alltså träda i kraft den 20 november 2026.

Jag tror att jag har sagt allt som är värt att säga. Jag står naturligtvis bakom alla våra förslag men yrkar bifall till reservation 3 under punkt 5.

Anf. 94 LARRY SÖDER (KD):

Fru ålderspresident! Jag yrkar bifall till reservation 2.

I debatter som dessa kan man ibland tycka att vi allihop är stöpta i samma form. Vi hittar vår information på ungefär samma ställe, och det blir kanske en del upprepningar. Men jag gör ändå så, för upprepning är kunskapens moder.

Den sammanlagda skulden hos Kronofogden är 119 miljarder kronor, vilket är den högsta summan någonsin. Det är en ökning med 18 miljarder, eller närmare 50 miljoner kronor om dagen, sedan förra året. På tio år har skuldberget vuxit med nästan 50 miljarder kronor.

Medianskulden per person låg vid årsskiftet på 78 800 kronor, vilket är en ökning med 11 procent jämfört med förra årsskiftet. De vanligaste skulderna är underhållsstöd, fordonsrelaterade skulder, skatteskulder och skulder relaterade till konsumtion, bland annat lån och krediter. Kommuner med högst andel skuldsatta är Ljusnarsberg, Perstorp, Eda, Högsby och Filipstad. Kommuner med lägst andel är Lomma, Danderyd, Vellinge, Täby och mitt kära Kungsbacka.

Svensk överskuldsättning är således ett faktum. De omfattande skulderna påverkar inte bara den skuldsatte utan även dennes barn, övriga familj och omgivning. Skuldfällornas konsekvenser syns på individnivå där överskuldssatta dras med hög psykisk och fysisk ohälsa. På samhällsnivå spår snabblånen på en materiell konsumtion med ett redan högt ekologiskt fotavtryck, och på den ekonomiska sidan skapar skulderna en riskfylld instabilitet.

Marknaden för konsumtionslån, både med och utan säkerhet, har vuxit snabbt de senaste åren. I kronor räknat består den största delen av så kallade blancolån, det vill säga lån utan säkerhet. Samtidigt som hushållens konsumtionslån har ökat har skulderna hos inkassoföretagen och Kronofogdemyndigheten ökat ännu mer.

Prot. 2024/25:38
27 november

Ett förstärkt konsumentskydd mot riskfylld kreditgivning och överskuldsättning

För att motverka problemen med överskuldsättning i samhället avser regeringen att föreslå att avdragsrätten för ränta på lån utan säkerhet stegvis ska avskaffas. Regeringen kommer även att tillsätta en utredning för att motverka överskuldsättning samt initiera en översyn av riskskatter. I det arbete som regeringen håller på med finns ett skuld- och kreditregister med i tratten med möjliga åtgärder som det sedan kan mynna ut i. De åtgärder som finns med i dagens proposition ser jag som en del av regeringens åtgärdsplan för att minska överskuldsättningen.

Lagändringarna innebär att de regler som i dag endast gäller för hög-kostnadskrediter, bland annat ränte- och kostnadstak, ska utvidgas till att gälla flertalet konsumentkrediter. Räntetaket sänks från 40 till 20 procentenheter utöver gällande referensränta. Dessa åtgärder är givetvis inte tagna i luften, utan vi vet att ett räntetak har haft effekt. Men de allra flesta är överens om att det räntetak som finns i dag är alldeles för högt satt.

Med detta vill jag säga att de förslag till åtgärder som föreslås i reservationerna inte på något sätt är ute ur bilden, men ett arbete måste göras metodiskt. De åtgärder som i dag föreslås kommer att få effekt. Vi vet dock inte hur stora. Därmed är regeringen beredd att vidta fler åtgärder framöver. I går diskuterade vi att barn har rätt att växa upp i en trygg miljö. En trygg ekonomisk miljö är också en viktig aspekt.

Det är intressant att Socialdemokraterna och Miljöpartiet, som ju tillsatte utredningen om överskuldsättning och därmed haft full rådighet över direktiven till utredningen och fått precis det som de beställt, nu säger sig vilja gå längre och ha ett komplett skuld- och kreditregister. Då bör man veta att det enda parti som hade en motion om ett komplett skuld- och kreditregister var Sverigedemokraterna.

Har Miljöpartiet och Socialdemokraterna vikt ned sig för SD-politiken för att kunna knäppa regeringen på näsan? Då skulle man kunna tala om den SD-ledda oppositionen som slaviskt följer SD:s politik. Det vore intressant att få höra av S och MP vad som har förändrats efter att de tillsatt utredningen, fått utredningens förslag och lämnat in sina motioner. Vad är det som har hänt som har gjort att de nu har sett dagens ljus och säger att vi nu behöver ett komplett skuld- och kreditregister? Eller förhåller det sig så att de har lagt sig för SD:s politik i frågan? I så fall säger jag grattis till Sverigedemokraterna.

Anf. 95 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru ålderspresident och Larry Söder! Jag hörde hur ledamoten ansträngde sig för att få en replik, om än inte i första hand från Centerpartiet. Men vad gör man inte för trivseln!

(LARRY SÖDER (KD): Oerhört snällt!)

Det hade varit väldigt bra om statsrådet Erik Slottner hade varit i kammaren. Det är ändå det statsråd som tog emot utredningen och lade fram propositionen. Statsrådet hade säkert blivit glad över att få lite beröm.

Man ska vara lite försiktig när man uttrycker det som att Sverigedemokraterna var det enda parti som ville ha ett komplett skuldregister, vad det nu innebär. Man kan ju använda olika ord men ändå mena samma sak, vilket fallet har varit för åtminstone Centerpartiets del. Det var egentligen inte för detta jag begärde ordet.

Larry Söder är min favoritledamot på den andra sidan. Han talade om vikten av att göra fler saker för att få bukt med överskuldsättningen. Livet för vanliga barnfamiljer går i spillror. Många blir vräkta; vi ansvarar ju också för bostadspolitiken och konsekvenserna av att folk hamnar i det där ekorrhjulet.

Vad tänker Larry Söder och hans kamrater på Regeringskansliet göra för att ytterligare möjliggöra att vi inte får en situation där skuldberget växer med 50 miljoner kronor om dagen?

Anf. 96 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru ålderspresident! Jag ansträngde mig för att få en replik, och jag tackar så mycket för det.

I det här ämnet är det ganska viktigt att vi så många partier som möjligt ser samma bild, det vill säga att vi har ett problem med överskuldsättning. Det är trevligt att köpa fina saker. Men man ska också kunna betala för sig.

Jag tror att det i högsta grad gäller barnfamiljer i dag. Föräldrar kanske känner en ganska stor press att kunna ge barnen sådana saker som andra barn har. I det fallet tror jag att regeringen kan göra en hel del.

Jag tror till exempel att en sådan sak som att man inte får göra avdrag för räntor för blacolån i framtiden kan göra att man tänker till en extra gång innan man faktiskt tar ett lån. Räntetaket kan hjälpa till, men jag tror att man behöver göra fler saker.

Vi är inte på något sätt emot att det skulle finnas ett skuld- och kreditregister. Dock ser vi problematiken. Om man ska ha ett fullödigt skuld- och kreditregister räcker inte den utredning som man har i dag, utan då måste man göra en ny utredning vilket tar ännu längre tid.

Det är inte vad man efterfrågat i själva utredningen. Det är min poäng. När man går in i ett arbete med en utredning ska det sedan göras remisser och propositioner. Det innebär att man måste veta ungefär var man vill landa.

Tyvärr är politiken sådan. Det tar lång tid. Då fungerar det inte att man byter fot mitt i om man inte har en särskild åsikt, har hittat ett fel eller det är något som man inte vill fullfölja på ett eller annat sätt. Det är min poäng i detta.

Jag håller med Centerpartiet om att man ska vårda sina ord och sina delar. Men jag har läst igenom de motioner som finns. Det är en skillnad mellan att man vill ha ett skuld- och kreditregister och att man vill ha ett komplett skuld- och kreditregister. Det kräver betydligt mer arbete för att veta hur det skulle kunna fungera.

Jag menar att det är viktigt att se skillnaden mellan de olika förslagen. Jag ser inte att de fyra partierna kan gå ihop om ett förslag, vilket man har gjort i regeringens förslag.

Anf. 97 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru ålderspresident! Tack för svaret, Larry Söder!

Jag vill påminna Larry Söder om att mirakel kan hända i den här kammaren. En ohelig allians gick ihop och fällde förslaget om strandskyddet med exakt samma motivering som Larry Söder nu ger. Det var inte komplett.

Nu väljer regeringen enligt egen utsago att göra exakt på det sättet. Den lägger fram det förslag som Centerpartiet hade jobbat fram. Sedan tillsätter

man en utredning för att få de delar som man kanske inte var nöjd med och ville ha på plats.

Det är klart att man då får hålla linjen hela vägen och inte börja skifta. Det är egentligen där som jag från min horisont kan tycka att ord kan betyda olika saker.

Men när vi från vår sida talar om ett skuld- och kreditregister så talar vi om ett skuld- och kreditregister. Vi talar inte om något annat. Då ska förslaget rimligtvis vara komplett när det läggs fram.

Det var jättebra att jag fick svar från Larry Söder på de andra frågorna om vad man gör och avser att göra för att lösa de andra frågorna.

Att man tittar över avdragsrätten är fantastiskt bra. Man ska inte få skattesubventioner på något slags köpfest som man sedan dessutom inte kan betala för.

Anf. 98 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru ålderspresident! När det gäller strandskyddet har ledamoten alldeles rätt. Ibland får man lappa och laga efter läge. Det är vad vi försöker att göra på ett eller annat sätt. Ett förslag om strandskydd ska komma fram.

När det gäller blancolånen är det inte alldeles lätt att säga: Vi tillåter inga ränteavdrag på blancolånen. Många av bostadsköpen i dag görs med hjälp av blancolånen. Det gör att våra bostadsköp kommer att bli dyrare.

Vi tror i längden att det kommer att bli mycket bättre att man inte har blancolån utan att man höjer bolånetaket i stället för att inrymma lån i det man har för säkerheter.

Det är inte en alldeles lätt avvägning att göra. Men jag tror ändå att det är rätt att gå den vägen. Jag tror att man kan hitta många sådana delar som riksdagen är helt och hållet överens om.

Vi kan avsluta diskussionen om skuld- och kreditregister. Vi har lite olika syn. Men vi stannar där.

Anf. 99 KATARINA LUHR (MP):

Fru ålderspresident! De flesta av oss som sitter här i dag är bekanta med någon eller har någon nära anhörig som är överskuldssatt. Men många av oss vet nog inte om det.

Att man inte klarar ut sin ekonomi eller att man har tappat kontrollen över sina skulder och räkningar är någonting som man helst inte talar om. Skammen och ångesten över det är oftast övermäktig när skulderna börjar växa någon över huvudet.

Kopplingen är som vi hört också stark mellan överskuldsättning och ohälsa. För dem som lever med ekonomisk stress är risken betydligt förhöjd att drabbas av hjärt- och kärlsjukdomar eller psykisk ohälsa.

Som också redan nämnts flera gånger är självmord vanligare hos överskuldssatta än hos den övriga befolkningen. Man tycker helt enkelt att man har hamnat i en situation som man inte har någon som helst annan möjlighet att ta sig ur.

För samhället och inte minst för den skuldsatta och anhöriga är överskuldssättning ett mycket allvarligt problem. Antalet skuldsatta som hamnar hos Kronofogden ökar i Sverige. Vi har många gånger hört de siffrorna.

För ungefär ett år sedan hade vi 417 000 svenskar som var registrerade med skulder hos Kronofogden. Antalet hade ökat med 6 procent på ett år,

vilket var den största ökningen sedan 1990-talet. Den sammanlagda skulden hos Kronofogden var då uppe i 119 miljarder och ökade med ungefär 50 miljoner om dagen.

Det är ganska obegripliga siffror att kunna ta in. Men det som går att begripa är att det är ett stort problem som berör ett stort antal svenskar, och många fler än vad vi kanske tror.

De vanligaste skulderna hos Kronofogden är skulder för underhåll, fordonsrelaterade skulder, skatteskulder och skulder relaterade till konsumtion, bland annat lån och krediter.

Att regeringen nu går vidare med delar av Överskultsättningsutredningens förslag är viktigt för att skydda fler människor från olika former av skultsättningsproblematik.

Räntetaket sänks och ska omfatta alla krediter utom bostadslån. Kostnadstaket, det vill säga de regler som reglerar den totala kostnaden för ett lån, utvidgas till att omfatta fler krediter än i dag.

För alla krediter utom bostadslån och räntefria krediter ska också en speciell upplysning finnas om att krediten medför kostnader för låntagaren.

Jag är övertygad om att allt detta, speciellt de skärpta ränte- och kostnadstaken, kommer att ge ett ökat skydd för låntagare. Men Miljöpartiet hade önskat fler åtgärder.

Många överskultsatta har ett riskbeteende eller befinner sig i en mer eller mindre desperat situation. Det gör att vi har flera åtgärder som skulle behöva vidtas.

Fru ålderspresident! Utskottet har, som vi redan har talat om, ett tillkännagivande om att vi vill se att regeringen utreder ett mer heltäckande skuld- och kreditregister som ett ytterligare verktyg för att kunna tillse att information finns om låntagares totala skultproblematik inklusive lån, sena betalningar och inkassoskulder. Utredningen lyfter fram ett sådant register, men vi har också tagit hänsyn till att väldigt många remissinstanser trycker på den stora vikten av ett register. Ett sådant här register är någonting som finns i de flesta länder, och många remissinstanser förespråkar det som ett av de viktiga verktyg som behövs. Därför har alla partier i oppositionen följdmotionerat om att införa ett skuld- och kreditregister.

Ett skuld- och kreditregister skulle kunna minska risken för att lån ges till konsumenter som inte har råd att betala tillbaka genom att ge en mer rättvisande kreditprövning. Vi vill också se en avräkningsordning vid utmätning där man börjar med kapitalbelopp och sedan räntan, till skillnad från den ordning som är i dag. Det här är någonting som skulle kunna öka möjligheten för den skultsatta att minska sin skult snabbare.

Med det sagt vill jag yrka bifall till reservation 1.

Det finns mer som kan göras för att minska risken för överskultsättning förutom att stärka människors vardagsekonomi. Det är tydligt att många, inte minst unga, har dåliga ekonomiska kunskaper, vilket både Finansinspektionen och olika forskningsrapporter har lyft fram i olika sammanhang. Många har till exempel svårt att räkna på räntor. Här har konsument- och skultsrådgivning en viktig roll, men det blir också tydligt att det är viktigt att grundläggande utbildning i vardagsekonomi finns med redan i grundskolan.

Prot. 2024/25:38
27 november

Ett förstärkt konsumentskydd mot riskfylld kreditgivning och överskultsättning

Det är tydligt att många har svårt att förstå de ekonomiska konsekvenserna av att konsumera på kredit, samtidigt som oseriösa kreditgivare kan tjäna mycket på att få fler att låna till sin konsumtion. Jag tror därför att det framöver finns skäl att gå vidare med skärpta regler kring marknadsföring av krediter och en skärpt kreditprövning. De beslut som vi fattar i dag, inklusive en utredning om ett skuld- och kreditregister, är dock ett viktigt steg på vägen.

Finansinspektionen har tidigare larmat om att överskuldsättning kan bli vår nya folksjukdom. Jag hoppas att vi i dag tar bra beslut om några av motmedlen mot detta.

Anf. 100 GULAN AVCI (L):

Fru ålderspresident! Nackdelen med att stå sist på en talarlista är att anförandet inte riktigt liknar det man skrev innan man gick in i kammaren.

Jag tycker att det är väldigt bra att vara i ett utskott där vi har en bred uppfattning kring viktiga frågor som civilutskottet hanterar. I går diskuterade vi barnrättsfrågor, och vi var väldigt överens om hur viktiga de frågor som rör barns utsatthet är.

I dag har vi att debattera riskfylld kreditgivning och överskuldsättning. Jag noterar, som sista talare, att vi är överens om inriktningen i den proposition som vi ska fatta beslut om i dag.

Jag måste säga, fru ålderspresident, att det var väldigt kul att lyssna till ledamoten Alireza Akhondi, som uttryckte en väldigt stor glädje över den här propositionen. Jag tänkte bara komma med en liten kunskapsupplysning eftersom det i ett replikskifte mellan Larry Söder och Alireza Akhondi inte framgick tydligt att en lag kommer att träda i kraft vid årsskiftet som innebär att ränteavdraget för blancolån och annan kredit kommer att fasas ut under de kommande två åren. Detta är ett viktigt steg i att se till att det finns en sansad kreditmarknad så att människor inte blir överskuld-satta.

Mycket har sagts om den här propositionen, och jag håller med mina kollegor i Moderaterna och Kristdemokraterna om varför vi behöver gå fram med den här propositionen och ta ytterligare steg för att stärka skyddet för konsumenter på kreditmarknaden.

Fru ålderspresident! Självklart är det viktigt att komma ihåg att den enskilde individen alltid ska ha rätten att bestämma över sin privatekonomi och själv ska fatta beslut om vilka krediter man vill ta. Men i en situation där vi väldigt tydligt ser att väldigt många människor har blivit överskuld-satta kan samhället inte bara stå med armarna i kors, utan då behöver också samhället ta ett ansvar för situationen.

I det här sammanhanget är det viktigt att påminna om, vilket även talare före mig har gjort, att vi faktiskt har haft en lång period av negativa ekonomiska händelser. Pandemin, den höga inflationen, skenande mat- och elpriser, räntehöjningar och så vidare har drabbat väldigt många hushåll. Jag tror därför inte att man kan ha som utgångspunkt att klandra alla som har hamnat hos Kronofogden, utan det finns delvis en förklaring till den situation som har uppstått. Men självklart har det också varit alldeles för lätt att få konsumtionslån, och det behöver vi nu hantera.

Jag tycker att det är bra att en av utgångspunkterna för propositionen är att vi nu sänker räntetaket från 40 till 20 procentenheter. Jag tror att det kommer att bidra till att kreditinstitutionerna inte kan göra så vidlyftiga

vinster som man tidigare uppenbarligen har kunnat göra på ganska utsatta gruppers bekostnad.

Jag ska inte förlänga debatten. Det här är bra och viktiga steg i det arbete vi har framför oss, och om man har läst propositionen noggrant vet man också att regeringen inte kommer att nöja sig med de här förslagen. Vi är beredda att vidta ytterligare åtgärder om vi inte får bukt med de problem som uppenbarligen råder på kreditmarknaden.

Jag yrkar för säkerhets skull bifall till reservation 2, även om min kollega Larry Söder också har gjort det.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 14.)

Prot. 2024/25:38
27 november

Ett förstärkt konsumentskydd mot riskfylld kreditgivning och överskuldssättning

§ 11 Nationell säkerhetsstrategi

Nationell säkerhetsstrategi

Utrikesutskottets betänkande 2024/25:UU6
Nationell säkerhetsstrategi (skr. 2023/24:163)
föredrogs.

Anf. 101 STEFAN OLSSON (M):

Fru ålderspresident! Sedan den förra nationella säkerhetsstrategin togs fram 2017 har situationen i vår omvärld förändrats dramatiskt. Vi har ett fullskaligt anfallskrig på vår kontinent och därmed i vårt eget närområde. Sällan har världen varit så splittrad mellan demokratier som värnar den regelbaserade världsordningen å ena sidan och autokratier som utmanar den å den andra.

Därför är det helt centralt att vi på ett systematiskt och strategiskt sätt arbetar för att stärka vår säkerhet och motståndskraft, och det är mycket välkommet att regeringen sedan valet har inrättat det nationella säkerhetsrådet som leds av den nationella säkerhetsrådgivaren.

Fru ålderspresident! I den nationella säkerhetsstrategin omnämns tre fokusområden: ett säkert Sverige, ett tryggt, öppet och sammanhållet Sverige samt ett motstånd- och konkurrenskraftigt Sverige. Strategin beskriver Sveriges förutsättningar för arbetet med nationell säkerhet och ger en övergripande beskrivning av det aktuella säkerhetsläget. Strategin beskriver vidare de prioriteringar och vägledande principer som ligger till grund för det fortsatta arbetet. Vidare presenteras regeringens mål och inriktning för arbetet inom de tre fokusområdena.

I regeringens skrivelse beskrivs hur de svenska vägvalen för säkerhet och frihet formas av två uppenbara hot: krig och kriminalitet. Hoten mot svensk säkerhet från omvärlden och inifrån Sverige är så nära sammanflätade att hotbilden måste ses som en helhet. Därför behöver Sverige i hög takt stärka sin förmåga att förebygga och möta olika hot och risker. Stärkandet av den nationella säkerheten i rådande läge ska tillmätas stor betydelse när avvägningar görs mellan olika samhällsintressen. Av särskild vikt är uppbyggnaden av totalförsvaret, Sveriges integration i Nato och kampen mot den systemhotande organiserade brottsligheten. Den nationella säkerhetsstrategin är skriven för en tidshorisont som sträcker sig till 2030.

I skrivelsen anges att Ryssland utgör det allvarligaste hotet mot vår nationella säkerhet under perioden fram till 2030. Ett väpnat angrepp mot

Sverige eller våra allierade kan inte uteslutas. Det säkerhetspolitiska läget för Sverige har i grunden omformats av det ryska anfallet mot Ukraina som Ryssland bedriver med direkt eller indirekt stöd av Belarus, Iran, Kina och Nordkorea.

Vår ekonomiska säkerhet kan vidare hotas genom försök från utländska makter att genom lagliga eller olagliga medel få tillgång till skyddsvärd information, svensk spetsteknik och kunskap samt kontroll över samhällsviktig verksamhet och infrastruktur, till exempel transporter och digital infrastruktur. Sverige är även sårbart för ensidiga beroenden när det gäller försörjning av till exempel viktiga komponenter, läkemedel och vissa råvaror.

Fru ålderspresident! Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik utgör det första instrumentet för att stärka våra samarbeten, förebygga konflikter och möta yttre hot mot vår säkerhet. Ett starkt totalförsvar är en grundläggande förutsättning för att skydda och upprätthålla Sveriges säkerhet. En effektiv säkerhetspolitik förutsätter att en mängd instrument kan samordnas, bland annat diplomati, strategisk kommunikation, bistånd, ekonomiska, rättsliga och militära instrument samt att samhället är motståndskraftigt.

Sveriges medlemskap i försvarsalliansen Nato med dess bindande ömsesidiga försvarsåtaganden innebär ett paradigmskifte i svensk säkerhets- och försvarspolitik och för samtliga delar av det svenska totalförsvaret. EU-samarbetet utgör Sveriges viktigaste utrikespolitiska arena och en värdagemenskap samtidigt som EU är en betydelsefull säkerhetspolitisk aktör för att värna fred och frihet i Europa.

I den nationella säkerhetsstrategin beskrivs totalförsvar som den verksamhet som i fredstid behövs för att förbereda Sverige för krig, medan totalförsvaret under högsta beredskap omfattar all samhällsberedskap som då ska bedrivas. Upprustningen av totalförsvaret är en komplex uppgift som innebär en stor ansträngning för hela det svenska samhället och som aktualiserar avvägningar i förhållande till andra samhällsintressen. Det svåra omvärldsläget innebär dock att verksamhet av vikt för totalförsvaret ska tillmätas stor betydelse när sådana avvägningar görs.

Fru ålderspresident! Sverige utsätts i allt högre grad för hot och angrepp från statsaktörer. Det sker med både civila och militära medel genom till exempel cyberangrepp, påverkansoperationer, desinformation, försök att påverka kritiska flöden och kritisk infrastruktur, strategiska investeringar, infiltration av till exempel lärosäten samt stöd av teknik och innovation. Regeringen avser att stärka förmågan att identifiera, hantera och bemöta hybridhot och angrepp.

Man kan säga att vi i mångt och mycket befinner oss i en gråzon mellan fred, krig och konflikt. Både företag och offentliga aktörer utsätts för hybridhot från statsaktörer, till exempel cyberangrepp, och vi ser stora statsstödda påverkans- och desinformationskampanjer riktade mot Sverige. LVU-kampanjen är ett exempel på detta.

Även viktig infrastruktur såsom kablar och ledningar på havsbotten har ett flertal gånger förstörts – något som är aktuellt just nu. Därför är det så viktigt att vi bygger upp en motståndskraft och heller inte visar oss svaga eller mottagliga för påtryckningar av det slaget. Hela samhället måste vara rustat och sammanhållet för att möta dessa svåra utmaningar. Den här strategin blir därför viktig för myndigheter och andra viktiga aktörer för att ha en riktning att arbeta för inom respektive område som den avhandlar.

En viktig dimension i den nya nationella säkerhetsstrategin är att säkra livsmedelsförsörjningen. Det handlar om att se till dels att svenskt jordbruk är konkurrenskraftigt och därmed också öka den svenska självförsörjningen, dels att vi har lagerhållning och beredskap av livsmedel.

En annan viktig sak som utskottet understryker är att svensk försvarsindustri är central för vår motståndskraft och försvarsförmåga. Även om Sverige till befolkningen är ett litet land i en internationell kontext har vi ändå en egen försvarsindustri.

En annan sak som vi också konstaterar i utskottets ställningstagande är att miljötillstånd och andra intressen ofta står mot försvarets möjlighet till övningsverksamhet. Det handlar exempelvis om skjutövningar och flygövningar. Här måste det till anpassningar som gör att både försvaret och miljön kan samexistera.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 102 YASMINE ERIKSSON (SD):

Fru ålderspresident! Det är med sorg i hjärtat jag står här bara två dagar efter det att min kollega tillika försvarsutskottets vice ordförande Lars Wistedt hastigt gick bort under en pågående arbetsresa till Kanada med den svenska parlamentariska Natodelegationen. Min andra kollega som var på plats skulle egentligen ha tagit den här debatten, men av förklarliga skäl avstår han en sådan här tung dag. Så därför står i stället jag med kort varsel nu framför er för att framföra det anförande han skulle ha hållit.

Fru ålderspresident! Jag börjar med att yrka bifall till motivreservation nummer 11.

Sverigedemokraterna välkomnar att regeringen nu har tagit fram en ny nationell säkerhetsstrategi. Den senaste var från 2017, och sedan dess har det säkerhetspolitiska läget försämrats radikalt. Dock är det viktigt att komma ihåg att redan 2017 var det ett försämrat säkerhetspolitiskt läge, och vi hade upplevt att Ryssland uppträtt alltmer aggressivt. Varningarna inför nuvarande allvarliga säkerhetsläge har nämligen varit många och tydliga. Därför är det nu välkommet att regeringen är tydlig och fastslår att vi befinner oss i det allvarligaste säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget.

Fru ålderspresident! Varningarna har som sagt varit många, och Ryssland har åtminstone sedan 2007, alltså tio år innan den förra nationella säkerhetsstrategin lades fram, varit tydligt inne på en aggressiv väg. År 2007 höll Putin sitt ökända tal på säkerhetskonferensen i München, och samma år återupptog Ryssland sina patruller med kärnvapenbärande strategiska bombflygplan.

Det allvarligaste utifrån ett svenskt perspektiv var dock att Ryssland samma år frånträdde CFE-avtalet, det vill säga avtalet som begränsade konventionella styrkor i Europa. Detta avtal gjorde att inte någon stat kunde koncentrera stora styrkor för överraskande anfallsoperationer i Europa, alltså precis det som Ryssland 2022 genomförde mot Ukraina.

Samma år lade Försvarsberedningen fram sin skrivelse *Säkerhet i samverkan* där det framgick att det ryska agerandet gentemot de länder som tidigare ingick i Sovjetunionen kommer att vara ett lackmustest på vilken väg Ryssland väljer framöver.

I augusti året därpå kom Ryssland sedan att anfalla Georgien, och det lackmustest som Försvarsberedningen skrivit om visade tydligt sitt utslag.

År 2013 genomförde Ryssland sedan sin övning med strategiska bombplan mot Sverige, som sannolikt syftade till att öva kärnvapenfall mot oss. År 2014 bröt det nuvarande kriget i Ukraina ut när Ryssland ockuperade Krim och ryskstödda separatister inledde krigshandlingar i östra Ukraina. Det är det krig som i februari 2022 kom att kraftigt utvidgas när Ryssland genomförde sin storskaliga invasion av landet.

Fru ålderspresident! Varningarna fanns där tidigt, och den säkerhetspolitiska utvecklingen har varit allvarlig och är nu närmast att beteckna som katastrofal. Dock har tidigare regeringar, både borgerliga och socialdemokratiska, misslyckats med att prioritera det väpnade angreppet som dimensionerande hot.

När den förra nationella säkerhetsstrategin antogs 2017 skrev dåvarande statsminister Löfven följande: ”Säkerhetsfrågorna måste nu ses ur ett betydligt bredare perspektiv än tidigare. Säkerhet för människor i Sverige handlar inte enbart om att rusta sig för att möta militära hot och väpnade angrepp – även om detta är kvar som en kärnuppgift för staten.”

Självklart är det så att det finns fler säkerhetsfrågor än enbart det väpnade angreppet, men att kontinuerligt lyfta upp andra frågor och göra dem till säkerhetshot urholkar det väpnade angreppet som en dimensionerande hotbild.

Fru ålderspresident! Den nationella säkerhetsstrategi som vi behandlar i dag är betydligt tydligare, och det väpnade hotet är dimensionerande i den. Det är också tydligt att stödet till Ukraina prioriteras, inte bara för att det är moraliskt rätt och viktigt att stödja en demokrati som utsätts för folkrättsvidrig väpnad aggression utan också för att det så tydligt tjänar Sveriges intressen.

Sverigedemokraterna välkomnar också skrivningarna om att stödet till Ukraina behöver fortgå så länge det behövs. Sverige behöver vara en pålitlig part under lång tid mot rysk aggression, och är det något som ska diskuteras framöver är det att stödet till Ukraina behöver öka. Det är också glädjande att det finns stor enighet om detta i Sveriges riksdag och bland det svenska folket.

Fru ålderspresident! Regeringen är också tydlig med att säkerhetsläget kan förvärras ytterligare framöver och att konflikten i Ukraina kan spridas. Detta är ett viktigt besked, för vi får inte vara naiva vad gäller den säkerhetspolitiska utvecklingen. Tyvärr har det, trots att tecknen funnits under många år, varit naivitet som präglat säkerhetspolitiken. När vi nu blickar framåt är det viktigt att vi tar höjd för de mest sannolika men också de värsta scenarierna, och dessa inkluderar att massförstörelsevapen sätts in mot Sverige eller våra allierade. Kärnvapenhotet från Ryssland har tyvärr blivit alltmer påtagligt, och landet har fortfarande en kraftig överlägsenhet gentemot Nato avseende taktiska kärnvapen.

Fru ålderspresident! Migranter och hot om migrationsströmmar är också något som tas upp i strategin, vilket välkomnas. Vi har sett hur dessa utgör ett hot mot vårt samhälle, i synnerhet när de tillåts komma i praktiken oreglerat och från kulturer som skiljer sig mycket från den svenska. Det har lett till stor splittring och en kraftig ökning av kriminalitet och våld i vårt samhälle, och det är mycket välkommet att regeringen nu tar upp denna problematik så att vi aldrig mer hamnar i ett läge som det under migrantkrisen 2015.

Inga scenarier eller prioriteringar möts dock effektivt utan att myndigheter och ansvariga har förmåga att handla och ta initiativ även när bristfälligt beslutsunderlag föreligger. Därför är det glädjande att regeringen nu lyfter upp att förmåga att handla och fatta beslut under osäkerhet behöver finnas liksom att det är bråttom att höja förmågan på flera områden och att processer eller regelverk inte får utgöra hinder för att arbetet ska kunna ske med effektivitet och pragmatism.

Fru ålderspresident! Jag kan dock bara beklaga att regeringen tyvärr valt att skriva följande: "På längre sikt utgör klimatförändringarna ett existentiellt hot mot mänskligheten." Detta är en mycket långtgående skrivning, och någon liknande skrivning återfinns inte i Försvarsberedningens rapporter. Där lyfts klimatförändringarna också fram som ett hot men inte som ett existentiellt sådant.

Det är i sak felaktigt att så definitivt slå fast att klimatförändringarna är ett existentiellt hot mot mänskligheten. Det kan också få allvarliga konsekvenser för hur vi prioriterar det väpnade hotet som vi står inför i dag.

Miljöregler har i många fall utgjort och utgör ett hinder mot militär verksamhet. Det kan röra sig om miljökrav kopplade till övnings- och skjutfält och till etablerandet av vindkraftsparker. Skriver man in att det är ett existentiellt hot finns det risk att det väpnade hotet inte är lika prioriterat. Prioritering av miljökonsekvenser kan få direkt negativa konsekvenser inte bara för Sveriges säkerhet utan även för vår förmåga att stötta Ukraina. Exempelvis testas vapen från hela Europa som ska skickas till Ukraina i Sverige, och miljökrav kan komma att utgöra hinder för denna testverksamhet.

Fru ålderspresident! Slutligen vill jag instämma i strategins skrivningar att Sveriges nationella säkerhet är en angelägenhet för hela befolkningen. Ingen annan fråga kan vara mer angelägen än att säkra landets fortbestånd i det värsta säkerhetspolitiska läget sedan det senaste världskriget. Var och en av oss behöver fundera på vad just vi kan göra för att stärka vår säkerhet. Det kan vara allt från att frivilligt bidra till Ukrainas motståndskraft till att gå med i en frivillig försvarsorganisation och bidra till landets försvar. Oavsett vilket kan alla som lyssnar göra ett viktigt bidrag till landets försvar.

(Applåder)
(forts. § 15)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.56 på förslag av tjänstgörande ålderspresidenten att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 21 november

SoU4 Ändrad åldersgräns för avgiftsfri tandvård

1. utskottet

2. res. (S, V, MP)

Votering:

174 för utskottet

128 för res.

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 21 C, 15 KD, 15 L, 1 -

För res.: 92 S, 21 V, 14 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 1 L

SoU6 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2023

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU7 Stärkta möjligheter att upptäcka narkotikapåverkade förare i trafiken

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 26 november

JuU6 Anonyma vittnen

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 1 (V, C, MP)

Votering:

245 för utskottet

57 för res. 1

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 59 M, 15 KD, 15 L, 1 -

För res. 1: 21 V, 21 C, 14 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 1 L

Punkt 2 (Utvärdering m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (S)

Votering:

187 för utskottet

93 för res. 2

21 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 20 C, 15 KD, 14 MP, 15 L, 1 -

För res. 2: 92 S, 1 -

Avstod: 21 V

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 4 C, 4 KD, 4 MP, 1 L

Prot. 2024/25:38

27 november

Punkt 3 (Ytterligare åtgärder för att stärka skyddet för vittnen)

1. utskottet

2. res. 3 (S)

3. res. 4 (V, C, MP)

Förberedande votering:

93 för res. 3

56 för res. 4

153 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

153 för utskottet

93 för res. 3

56 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 15 KD, 15 L, 1 -

För res. 3: 92 S, 1 -

Avstod: 21 V, 21 C, 14 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 1 L

JuU5 Ett starkt polissamarbete i Tornedalsregionen

Punkt 1 (Ett starkt polissamarbete i Tornedalsregionen)

Under denna punkt hade endast yrkats bifall till utskottets förslag till beslut. Här föreslogs dels att riksdagen skulle godkänna ett avtal mellan Sverige och Finland som innebar ett fördjupat polissamarbete i gränsområdet, dels att riksdagen skulle anta de ändringar i lagen om internationellt polisiärt samarbete som krävdes för att genomföra avtalet. Utskottets förslag innebar dock att en förvaltningsuppgift som innefattade myndighetsutövning kunde överlåtas till annan stat. Riksdagen kunde enligt 10 kap. 3 och 8 §§ regeringsformen godkänna avtalet och anta lagändringarna genom ett enda beslut om *minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter* röstade för beslutet. Beslutet skulle enligt riksdagsordningen fattas genom omröstning.

Votering:

302 för bifall

47 frånvarande

Tredje vice talmannen konstaterade att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter hade röstat ja. Kammaren hade således bifallit utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För bifall: 92 S, 63 SD, 59 M, 21 V, 21 C, 15 KD, 14 MP, 15 L, 2 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 1 L

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 3 (Tillsynsmöjligheter vid främmande stats myndighetsutövning i Sverige)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

281 för utskottet

21 för res.

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 59 M, 21 C, 15 KD, 14 MP, 15 L, 2 -

För res.: 21 V

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 1 L

JuU8 Kompletterande förslag med anledning av en ny förverkandelagstiftning

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU4 Tryggare hem för barn

Punkt 3 (Kompetensen hos domare)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

3. res. 3 (MP)

Förberedande votering:

21 för res. 2

14 för res. 3

267 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

267 för utskottet

21 för res. 2

14 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 59 M, 21 C, 15 KD, 15 L, 2 -

För res. 2: 21 V

Avstod: 14 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 1 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU6 Långsiktig reglering av vissa forskningsdatabaser

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU1 Statens budget 2025 – Rambeslutet

Punkt 1 (Riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

3. res. 2 (V)

4. res. 3 (C)

5. res. 4 (MP)

Förberedande votering 1:

21 för res. 3

14 för res. 4

267 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 2:

21 för res. 2

21 för res. 3

259 avstod

48 frånvarande

Tredje vice talmannen konstaterade att lika röstetal uppkommit. Utgången skulle avgöras genom lottning.

Tredje vice talmannen anmodade Karin Enström (M) och Gudrun Brunegård (KD) att fungera som kontrollanter vid lottningen samt Markus Wiechel (SD) att förrätta lottningen.

Den upptagna lottsedeln visade ett ja, och kammaren hade således antagit res. 2.

Förberedande votering 3:

93 för res. 1

21 för res. 2

186 avstod

49 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

153 för utskottet

93 för res. 1

56 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 15 KD, 15 L, 1 -

För res. 1: 92 S, 1 -

Avstod: 21 V, 21 C, 14 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 1 L

Punkt 2 (Rambeslutet – utgiftstak, utgiftsramar och inkomsterna i statens budget)

1. utskottet
2. res. 5 (S)
3. res. 6 (V)
4. res. 7 (C)
5. res. 8 (MP)

Förberedande votering 1:

20 för res. 7

15 för res. 8

265 avstod

49 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Förberedande votering 2:

21 för res. 6

21 för res. 7

259 avstod

48 frånvarande

Tredje vice talmannen konstaterade att lika röstetal uppkommit. Utgången skulle avgöras genom lottning.

Tredje vice talmannen anmodade Thomas Morell (SD) och Ellen Juntti (M) att fungera som kontrollanter vid lottningen samt Joar Forssell (L) att förrätta lottningen.

Den upptagna lottsedeln visade ett ja, och kammaren hade således antagit res. 6.

Förberedande votering 3:

92 för res. 5

21 för res. 6

188 avstod

48 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Huvudvotering:

149 för utskottet

93 för res. 5

56 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 15 KD, 14 L

För res. 5: 92 S, 1 -

Avstod: 21 V, 21 C, 14 MP

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU11 Höständringsbudget för 2024

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU12 En ny EU-reglering om marknader för kryptotillgångar

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 3 (Avräkningsordningen vid utmätning)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V, C, MP)

Votering:

152 för utskottet

149 för res. 1

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 15 KD, 14 L, 1 -

För res. 1: 92 S, 21 V, 21 C, 14 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 4 (Ett skuld- och kreditregister)

1. utskottet

2. res. 2 (M, KD, L)

Votering:

210 för utskottet

90 för res. 2

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 21 V, 17 C, 14 MP, 1 L, 2 -

För res. 2: 59 M, 3 C, 15 KD, 13 L

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 V, 4 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Kerstin Lundgren (C) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 5 (Utvärdering av räntetaket)

1. utskottet

2. res. 3 (C)

Votering:

279 för utskottet

21 för res. 3

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 58 M, 21 V, 15 KD, 14 MP, 14 L, 2 -

För res. 3: 21 C

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 10 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Fredrik Ahlstedt (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Anf. 103 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru ålderspresident! Jag vill börja med att beklaga Yasmine Erikssons och Sverigedemokraternas förlust. Jag var själv med på resan där Lars Wistedt avled, och jag kommer att säga några ord om Lars i mitt kommande anförande.

Jag har två funderingar som jag skulle vilja ha svar på av Sverigedemokraterna. I betänkandet invänder Sverigedemokraterna, vilket vi även hörde i Yasmine Erikssons anförande, mot att klimatförändringen skulle vara ett existentiellt hot mot mänskligheten. Man invänder till och med mot att regeringen skriver ”på längre sikt” – alltså inte bara mot att det skulle vara ett direkt hot här och nu, vilket vi ändå faktiskt kan se att det är bara genom att titta på till exempel händelserna i Spanien där flodvågor vält in över städer.

Jag funderar på vad det är som Sverigedemokraterna inte ser på längre sikt. Det är ju så att om vi inte gör någonting åt klimatförändringen som pågår här och nu kommer den att vara ett existentiellt hot mot mänskligheten. Våra skördar kommer att förstöras, tillgången på mat försvinner och djur och natur kommer att dö. Det kommer att leda till ett existentiellt hot mot mänskligheten.

Vi har precis haft COP-toppmöte i Azerbajdzjan och ser nu att vi inte är på väg att nå 1,5-gradersmålet utan snarare 2-gradersmålet. Det kommer att försvåra förutsättningarna för mänskligt liv jättemycket. Men om klimatförändringen i stället leder till fyra, fem eller sex graders uppvärmning pratar vi om ett existentiellt hot mot mänskligheten. Jag tror att det är viktigt att vi klarar av att uttala det.

Jag är väldigt stolt över att sju partier i Sveriges riksdag klarar av att uttala att klimatförändringen är ett existentiellt hot. Men jag måste säga att jag är lite förvånad över att ett parti inte ens klarar av att prata om den som ett existentiellt hot på lång sikt.

Anf. 104 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Fru ålderspresident! Vi debatterar ju skrivelsen om den nationella säkerhetsstrategin nu, och den ska sträcka sig till år 2030. Det är bara sex år framöver. Sverigedemokraterna anser inte att klimatet utgör ett existentiellt hot för mänskligheten i Sverige de kommande åren. Däremot förnekar vi inte att klimatförändringar utgör ett hot. Men vi anser inte att det bör skrivas upp här. Det är inte något existentiellt hot mot mänskligheten i Sverige under denna korta period.

Vi vill inte att klimatförändringar tar fokus från andra mer akuta hot vad gäller säkerhetsläget i Sverige. Vi har ju pågående storskalig organiserad brottslighet och antagonistiska aktörer i vår närhet som är reella krigshot mot Sverige. Det måste vi rusta oss för.

Översvämningarna i Spanien var absolut katastrofala, men det här handlar om den svenska nationella säkerhetsstrategin. Det är viktigt att inte underminera andra delar av strategin. Regeringen radar upp de åtgärder man vill se och också de mål som går att mäta. I det avseendet gör man inte det likvärdigt med de andra, och därmed bör det inte skrivas upp till så hög prioritet eller anses vara ett existentiellt hot.

Anf. 105 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru ålderspresident! Jag vill ta upp en annan fråga som också berör den nationella säkerhetsstrategin. ”På global nivå präglas utvecklingen av att auktoritära stater försöker omformulera internationella normer och underminera eller omforma den regelbaserade världsordningen, baserad på FN-stadgan”, står det i den.

Vi har precis fått ett besked från Internationella brottmålsdomstolen utifrån Romstadgan, som är en del av den internationella rättsordningen. I det var det tydligt att man vill arrestera och åtala Israels premiärminister för brott mot mänskligheten. Man vill upprätthålla internationell rätt och internationell världsordning. Men av någon anledning gör Sverigedemokraterna ett annat ställningstagande. Man gör det ihop med auktoritära stater runt om i världen som gör samma typer av uttalanden – till exempel Orbán i Ungern. Man säger att i det här fallet ska internationell rätt inte upprätthållas. Sverigedemokraterna tycker att en annan rättsordning ska gälla. Netanyahu ska kunna genomföra sitt folkmord och gå fri.

Fru ålderspresident! De här två typerna av ställningstaganden från Sverigedemokraterna visar på varför vi behöver en nationell säkerhetsstrategi som slår fast att Sverige borde vara ett land som står upp för internationell rätt och internationell rättsordning. Sverige måste stå upp för att klimatförändringen är ett existentiellt hot, för den hotar Sveriges säkerhet och befolkning. Om vi får likadana översvämningar i Sverige som i Spanien och om vi får en rättsordning där de som begår grova brott mot internationell rätt kommer undan behöver vi nationell säkerhet och att vi fokuserar på det i en nationell säkerhetsstrategi.

Anf. 106 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Fru ålderspresident! Sverigedemokraterna står upp för en regelbaserad världsordning som det står i den nationella säkerhetsstrategin. Vi står bakom majoriteten av strategin förutom delen om det existentiella hotet mot klimatet.

Jag tror att Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna är överens om att stå upp för den regelbaserade världsordningen. Jag ser alltså inte riktigt den problematiken.

Anf. 107 MAGNUS BERTSSON (KD):

Fru ålderspresident! Sverige befinner sig i en tid av växande utmaningar. Det säkerhetspolitiska landskapet präglas av osäkerhet, och hoten vi står inför blir alltmer komplexa.

Det är i detta sammanhang vi ska se den nationella säkerhetsstrategin – inte som en lösning i sig, utan som en kompass som ska ge långsiktig vägledning åt regeringens arbete med att värna vår nationella säkerhet.

Strategin är avsedd att utgöra en grund för regeringens styrning av myndigheter och för prioriteringar som påverkar vårt samhälle. Den lyfter fram hur vi ska möta de mest akuta och långsiktiga hoten, från militära aggressioner och cyberattacker till klimatkriser och hybridkrigföring. Kort sagt: Den är en plan för att skydda det Sverige som vi alla älskar.

Fru ålderspresident! Säkerheten är ingenting som vi kan ta för givet. Den kräver kontinuerlig planering, uppföljning och en tydlig långsiktig vision. Det är därför denna strategi är så viktig. Den ger oss en karta för att navigera i en värld där hotbilden förändras snabbt. Det handlar om att

rusta oss inte bara för dagens kriser utan också för morgondagens osäkerheter.

Fru ålderspresident! Vi vet att den nationella säkerheten inte börjar och slutar med regeringen. Den börjar i det lokala, i kommunerna, hos civilsamhällets organisationer och i familjerna. Vi kristdemokrater ser det tydligt: Ett starkt civilt samhälle är grunden för ett starkt nationellt försvar. Det är särskilt viktigt att stödet till lokalsamhällets insatser prioriteras, så att vi står redo vid kriser oavsett om det handlar om naturkatastrofer, energibrist eller informationskrigföring.

Fru ålderspresident! Säkerhet handlar i grunden om trygghet för varje enskild medborgare, för våra samhällsstrukturer och för våra värderingar. Vi måste stå upp för demokratiska principer och vara en förebild internationellt. Sveriges trovärdighet bygger på att vi inte bara har en stark försvarsförmåga utan också ett moraliskt ledarskap.

Den nationella säkerhetsstrategin visar på behovet av samarbete med EU, med FN och med våra nordiska grannar. Global säkerhet är sammanflätad, och vårt bidrag måste vara aktivt och tydligt.

Fru ålderspresident! Den nationella säkerhetsstrategin är ett betydelsefullt verktyg för Sveriges säkerhet. Den ger långsiktig inriktning åt regeringens arbete och signalerar att vi ser de utmaningar vi står inför och att vi är redo att agera. Men strategin måste också omsättas i praktiska åtgärder, budgetprioriteringar och samordning på alla nivåer.

I frågor som rör nationell säkerhet finns tillfällen då säkerhetsintresset måste väga tyngre än allt annat. Det handlar inte om att prioritera bort viktiga samhällsmål, som exempelvis utbyggnaden av förnybar energi, utan om att vi måste erkänna att utan säkerhet kan inget annat blomstra.

När Försvarsmakten gör tydliga bedömningar kring risker för vår försvarsförmåga har vi som beslutsfattare en skyldighet att lyssna. Det är bättre att agera försiktigt än att hoppas att riskerna inte blir verklighet. Att chansa är inget alternativ när det gäller vårt lands trygghet.

Säkerheten är inget vi kan hantera ensamma; det är något som vi bygger tillsammans. Det börjar med att vi ser helheten, fokuserar på framtiden och sätter tryggheten för våra medborgare i första rummet.

Anf. 108 MORGAN JOHANSSON (S):

Fru ålderspresident! Jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation 8.

Den nationella säkerhetsstrategin är ett viktigt dokument, särskilt i tider som dessa. Vi har ett storkrig mitt i Europa, där Ukrainas folk slåss inte bara för sitt lands egen självständighet, demokrati och oberoende, utan egentligen för hela det demokratiska Europa.

Ryssland har brutit mot den europeiska säkerhetsordningen genom att anfälla ett av sina grannländer i syfte att totalt utplåna Ukraina som stat. Om inte det anfallet slås tillbaka kommer Ryssland att gå vidare. Fler länder står på tur för Putins aggression. Det är så despoter gör. De fortsätter att gå vidare tills det tar stopp.

Det är därför det är så viktigt att den demokratiska världen fortsätter att stå upp för Ukraina så länge det behövs. Samtidigt råder det nu stor osäkerhet om vilken väg USA ska välja, både i fråga om Ukraina och i fråga om Nato. Här måste Europa få besked av den nya amerikanska administrationen.

Det är ett mycket osäkert läge i Europa, vilket som sagt gör att en strategi av det här slaget blir mycket viktig. Då är det också viktigt att söka brett samförstånd. Det har vi socialdemokrater gjort, både i fråga om den strategi som vi tog fram i regeringsställning 2017 och för den här strategin.

Vi socialdemokrater skrev därför en artikel i våras där vi uppmanade regeringen att bjuda in brett för samtal kring den nya strategin. Regeringen bemödade sig inte ens om att svara, och än mindre att bjuda in till samtal. Det beklagar jag verkligen. Vi hade behövt ett brett samförstånd och nya insatser för att säkra Sverige i den nya osäkra värld vi nu lever i. Men regeringen har inte varit det minsta intresserad av att lyssna, och än mindre av att förhandla.

Därför står vi nu här med en nationell säkerhetsstrategi som inte ens en tredjedel av riksdagen står bakom. Jag räknar till inte mindre än elva reservationer från alla partier utom M, KD och L. Också Sverigedemokraterna har ju en reservation.

Det hade inte behövt bli så här. Vi kunde säkert ha hittat breda lösningar om regeringen hade bjudit in till samtal. Men det ville inte regeringen. Det gör också att strategin är tunn. Det finns inga som helst nyheter, och den saknar helt det breda grepp kring nationell säkerhet som vi hade behövt. När vi befinner oss i ett sådant här läge handlar det om att se till att hela Sverige fungerar i fredstid på ett bra sätt eftersom vi vet att läget är mycket besvärligt med höjd beredskap eller i värsta fall krig.

Jag ska ge några exempel. Vi har i dag en sjukvård som inte ens klarar sitt uppdrag i fredstid. Hur ska den då klara sitt uppdrag i krigstid? Och det blir inte bättre de kommande åren. Tvärtom skärs sjukvården nu ned i många regioner, till följd av att regeringen inte prioriterat statsbidragen till välfärden i sina budgetar.

Värmland, Örebro, Blekinge, Sörmland och Östergötland är bara några exempel på regioner som nu skär ned kraftigt i sjukvården. I mitt hemlän Skåne, där Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna styr, genomförs nu de största nedskärningarna i sjukvården någonsin. 2,8 miljarder ska de kapa i den skånska sjukvården. Det motsvarar 1 000 tjänster som ska bort, trots att statsministern i våras lovade att ingen skulle sägas upp i sjukvården. Det löftet höll inte länge, det heller.

Det är samma sak med läkemedel: När Reinfeldtregeringen privatiserade apoteken glömde man bort att det statliga Apoteket hade ett beredskapsansvar, det vill säga ett ansvar att se till att det finns tillräckligt med läkemedel om det skulle bli krig. Man kan ju tycka att just läkemedel – penicillin, insulin, bedövningsmedel och allt annat – är ganska viktigt att ha till hands om det skulle bli höjd beredskap eller i värsta fall krig, men den frågan är fortfarande olöst. Den glömdes bort när man privatiserade, och den har fortfarande inte lösts.

Det är klart att en nationell säkerhetsstrategi borde ha innehållit konkreta åtgärder för att stärka den svenska sjukvården och för att hitta en lösning på läkemedelsfrågan.

Ett annat exempel är infrastrukturen. Ta bara järnvägen! Det är alltså så att tågen i Ukraina går mer i tid än tågen i Sverige, fru ålderspresident, och i Ukraina är det krig. Är inte det ett fruktansvärt underbetyg? Det är följden av att ingen numera tar ett helhetsansvar. En gång i tiden hade vi SJ och Banverket, och då gick tågen i tid. Nu har vi 58 – jag ljuger inte, utan det är 58 – tågoperatörer som trängs på Europas mest nedslitna spår.

Spåren är nedslitna därför att allt järnvägsunderhåll har privatiserats och skurits ned. Det är väl inte konstigt att det inte fungerar.

Inte heller det här har regeringen någon plan för. Man vill inte ta tillbaka underhållet i statlig regi så att vi kan få ordning på det, och man vill inte sätta av tillräckligt med resurser för att rusta upp järnvägsnätet. Situationen är illa nog i fredstid, men i händelse av höjd beredskap eller krig vore det svenska sönderprivatiserade och utslitna järnvägssystemet en katastrof. Hur ska vi kunna förflytta både civila och militär personal snabbt över landet om det behövs?

På tal om infrastruktur har regeringen inte ens kunnat ge besked om en upprustning av Malmbanan, som har en extremt viktig roll ur beredskapssynpunkt. LKAB kan inte leverera malm, vilket kostar 100 miljoner kronor per dag, och man kan inte heller lösa sin uppgift vad gäller de nya jordartsmetaller man är på väg att börja bryta. Det funkade alltså inte ens i fred. Hur ska det då kunna funka i krig? Malm är en vara vi kan komma att behöva i en sådan situation. Även här måste regeringen lägga om sin politik.

Det tredje exemplet är elförsörjningen. Här har regeringen lagt alla ägg i samma korg: Det är kärnkraften som ska lösa alla problem. Men det är ingen som vet när kärnkraftverken ska börja byggas. Det är ingen som vet när de ska stå klara. Det är ingen som vet var de ska byggas. Det är ingen som vet vad de ska kosta. Det är heller ingen som vet vem som ska betala.

Samtidigt vet vi att kärnkraften inte är någon bra energikälla ur beredskapssynpunkt. Samtliga partier i Försvarsberedningen sa för några år sedan att all kärnkraft omedelbart måste stängas av om Sverige skulle råka ut för ett militärt anfall. Då tappar vi en tredjedel av vår elförsörjning. Den bedömningen stod alltså samtliga partier i riksdagen bakom.

Det är väldigt lätt att förstå varför. Om ett kraftverk bombas är det enda som händer att kraftverket dräsar i havet eller faller i marken. Men om ett kärnkraftverk bombas slås inte bara en stor del av vår kraftförsörjning ut, utan då riskerar vi också en kärnkraftsolycka med radioaktivt nedfall på stora landområden. Det är en mycket stor sårbarhet.

Inte heller här har regeringen någon plan – tvärtom. Här har man precis sagt nej till ny elproduktion i form av havsbaserad vindkraft på östkusten motsvarande en fördubbling av Sveriges nuvarande produktion. Att det skulle vara av försvarsskäl har regeringens eget forskningsinstitut, FOI, dementerat. De har förnekat det. De säger att det finns tekniska lösningar för detta – lösningar som tillämpas av Polen, Storbritannien och Danmark.

Utöver detta vill regeringen inte betala för anslutningen till Kriegers flak på sydkusten, vilket gör att inte heller den investeringen blir av. Det skulle ha varit vindkraft motsvarande elbehovet hos nästan alla hushåll i Skåne.

Regeringen lägger alltså alla ägg i samma korg, vilket är extremt dåligt ur beredskapssynpunkt.

Fru ålderspresident! Sjukvård, läkemedel, infrastruktur och elförsörjning – det är bara några exempel på frågor som den här strategin borde ha tagit tag i och aviserat lösningar för. Jag kan bara än en gång beklaga att inte ens en tredjedel av riksdagens ledamöter står fullt ut bakom den här strategin. Det är inte det styrkebesked vi hade behövt i tider som dessa. Tvärtom är det ett svaghetstecken.

(Applåder)

Fru ålderspresident! Ledamöter! Vi befinner oss redan i krig – ett kallt krig. Det pågår just nu ett andra kallt krig, som utkämpas mellan å ena sidan demokratier och å andra sidan autokratier.

Man skulle kunna drista sig till att jämföra våra fiender med delar av en kropp. Det skulle vara lite svårt, fru ålderspresident, för man vill ju inte jämföra Ryssland med ett hjärta eller Kina med en lever eftersom det är saker vi behöver. Men visst producerar de mycket galla, de länder som samarbetar mot oss – Kina, Ryssland och Iran.

Kanske skulle det bästa vara att jämföra dem med Frankensteins monster. Varenda del av den entitet som utkämpar det kalla kriget mot vår demokrati – och som består av länder som Ryssland, Kina, Iran och Nordkorea – är nämligen ruttna och sprider sjukdom, men de sitter ihop. De är ett och samma. Man kan inte vara emot Vladimir Putin utan att vara emot Xi Jinping, och det går inte att vara emot diktaturen i Iran utan att också vara emot diktaturen i Nordkorea eller någon kombination av dessa. Det är samma Frankensteins monster som utkämpar ett kallt krig mot oss i den demokratiska världen vare sig vi vill det eller inte och vare sig vi vill inse det eller inte.

De har inte en gemensam ideologi, fru ålderspresident; det finns kommunister, fascister och islamister bland dem. Men de har det gemensamt att de hatar den regelbaserade världsordningen och vill att vi ska ha en värld där den starkaste bestämmer. De vill ha en värld där vi inte fattar beslut baserat på de demokratiska, liberala principer vi använt oss av under ett antal år och använder oss av i dag. De vill i stället ha en värld där just Xi Jinping, Vladimir Putin och deras gelikar får bestämma.

Fru ålderspresident! Det är av det skälet, det vill säga eftersom vi står inför det här samlade hotet, som vi behöver ha ett strategiskt och samlat svar. Det är därför vi behöver bemöta hotet rakryggat och med just den typ av strategi som regeringen har tagit fram. Sverige är nämligen värt att försvara, fru ålderspresident.

Sverige är värt att försvara när Kina och Ryssland klipper kablar på Östersjöns botten. Sverige är värt att försvara när Iran lejer mördare i Sverige. Sverige är värt att försvara när Kina utför hackerattacker mot svenska och europeiska politiker eller gör ”investeringar” med egentligen det enda syftet att utöva politisk kontroll över Sverige och andra. Då är Sverige värt att försvara.

Fru ålderspresident! När Ryssland kartlägger och förbereder för krig – krig mot oss i det här rummet, mot oss i Sverige som röstar och mot oss som vill leva i en demokrati – är Sverige värt att försvara.

Då, fru ålderspresident, räcker det inte att bygga högre brandväggar mot hackerattacker, skaffa lite bättre luftvärn eller göra uttalanden om hur viktigt det är med en regelbaserad världsordning. Det räcker inte, utan ibland måste vi också ha ett strategiskt, samlat grepp för hur vi kan försvara oss.

Fru ålderspresident! Jag tror att vi behöver prata om hur vi kan slå tillbaka. Det betyder inte att vi ska angripa något annat land på ett sätt som innebär att det kalla kriget blir varmt, utan det betyder att vi måste upprätta en situation där andra länder vet att om man skadar oss kommer det att bli kostnader.

Vi behöver till exempel hacka tillbaka när vi blir hackade. Vi behöver se till att tillgångar som exempelvis Ryssland har köpt upp via bulvaner i Sverige exproprieras, så som våra grannländer gör. Vi behöver förbjuda viss handel som innebär ett hot mot vår säkerhet.

Fru ålderspresident! Ett led i detta är att Ukraina måste få precis alla resurser, precis alla medel och precis alla vapen som de behöver för att pressa tillbaka Ryssland. Ukraina måste vinna kriget, och Ryssland måste förlora kriget. Återigen: Detta handlar inte om en viss plätt mark, en viss stad eller en centimeter jord som man kan få tillbaka eller förhandla om, utan detta handlar om idéer.

Det handlar om att de länder som i dag utgör onskans axelmakter vill förkasta de liberala, demokratiska idéer som vi i denna kammare tror på. Då måste Ryssland förlora, för att deras revanschism, inte bara soldater, ska tryckas tillbaka, för att deras idéer om ett Storryssland, inte bara soldater, ska pressas tillbaka och för att deras auktoritära system, inte bara soldater, ska pressas tillbaka.

Därför är det viktigt att vi i Sverige, när vi pratar med våra vänner i världen, fortsätter att framhålla att alla de restriktioner som har lagts på hur Ukraina får använda vapen måste lyftas och tas bort.

Fru ålderspresident! Ryssland, Kina och Iran måste pressas tillbaka ekonomiskt, kulturellt och militärt. På alla nivåer utgör de ett hot mot vårt sätt att leva och vårt sätt att bygga vårt samhälle. Nu finns det kanske någon, kanske i den så kallade freds rörelsen, som skulle säga att detta är eskalation, men då vill jag, om de lyssnar på detta, passa på att säga att det är precis tvärtom.

Det som eskalerar är när vi inte slår tillbaka och när vi inte agerar på ett avskräckande sätt. Då eskalerar det. Precis som Chamberlains agerande gjorde att det eskalade till ett andra världskrig bidrog vi till den eskalation som i dag har lett till den fullskaliga invasionen av Ukraina när vi inte agerade tillräckligt kraftfullt när Ryssland angrep Georgien eller när Ryssland angrep Krim.

Vi agerade inte tillräckligt kraftfullt då, fru ålderspresident, och det var därför Ryssland fortsatte. Det är när vi inte drar hårda linjer i sanden och håller dessa som det eskalerar. Det är när vi inte ger Ukraina de vapen som behövs och när vi inte har tydliga, hårda svar på säkerhetspolitiska utmaningar som det eskalerar.

Detsamma gäller såklart Kina. Det är när Kina utför stölder mot våra företag och vi inte agerar tillbaka för att stoppa detta ordentligt eller när Kina utför hackerattacker mot politiker i Sverige, Europa och den demokratiska världen och vi inte agerar tillbaka som det eskalerar.

Vi behöver, utöver den säkerhet vi tänker på här hemma i vårt land, också vara beredda att bidra till säkerheten i andra länder, till exempel genom avskräckning, så att Kina inte i framtiden gör som Ryssland gjorde mot Ukraina och, i Kinas fall, attackerar Taiwan.

Vi befinner oss i ett kallt krig. Detta kalla krig tar sig varma uttryck i olika delar av världen, men det som är gemensamt är att om politiker i den demokratiska världen beter sig som Chamberlain gjorde mot Hitler kommer vår tids axelmakter och vår tids "Vladolf Putler" och andra att eskalera.

Det är bara när vi handfast och rakryggat står upp för vår demokrati och vårt försvar som vi kan deeskalera.

Fru ålderspresident! Dagens debatt sker i skuggan av att ledamoten Lars Wistedt hastigt gick bort natten mellan söndagen och måndagen.

Lars var en väldigt uppskattad person, både av majoritet och av opposition. Jag hade själv förmånen att resa med Lars under hans sista tjänsteresa, och skämten, skratten och glädjen kommer alltid att finnas kvar hos mig. Lars! Din demokratiska plikt är nu över. Du har bidragit till att göra Sveriges säkrare genom både din yrkesmässiga och din politiska bana. Tack för dina insatser, Lars!

Fru ålderspresident! Dagens debatt och beslut innebär att det är första gången riksdagen behandlar en nationell säkerhetsstrategi, men det är inte den första nationella säkerhetsstrategi som har tagits fram av en regering.

Jag är glad över att regeringens företrädare har lyssnat på argumenten från oss i oppositionen och valt att göra strategin till en skrivelse. Jag utgår ifrån att vi nu har satt en ny standard för nationella säkerhetsstrategier så att det är riksdagen, som folkets främsta företrädare enligt grundlagen, som övergripande beslutar om nationell säkerhet.

I skrivelsen slår regeringen fast Sveriges nationella säkerhetsintressen. Vänsterpartiet instämmer till stor del i beskrivningen, men vi menar liksom Försvarsberedningen att Sveriges vitala nationella säkerhetsintressen ska fastställas av Sveriges riksdag. Det är därför Vänsterpartiet i reservation 1 lyfter upp att riksdagen borde vara det organ som beslutar om målen för nationell säkerhet. Därför, fru ålderspresident, yrkar jag bifall till reservation 1.

Vänsterpartiet delar uppfattningen att det säkerhetspolitiska läget är allvarligare än på mycket länge. Rysslands anfallskrig mot Ukraina, naturkatastrofer som bränder, torka och översvämningar som sker i klimatkrisens spår, olika former av cyberangrepp, splittring mellan olika grupper i samhället, kriminalitet, påverkansförsök och falska nyheter måste mötas av ett robust och starkt samhälle.

Det är bra att strategin har ett brett perspektiv på säkerhet och att klimatiförändringen och splittringen i samhället finns med, men orden blir tomma när strategin jämförs med den politik som regeringen har bedrivit de senaste två åren.

Regeringens politik går åt motsatt håll jämfört med vad strategin beskriver. Vi når inte våra miljö- och klimatomål, vi ser en ökad utsatthet bland människor och vi ser en ökad polarisering i samhällsdebatten.

Grunden för ett tryggt, säkert och robust samhälle är alltid en befolkning som har en trygg bostad och ett arbete med en lön som det går att leva på, att barn får den hjälp de behöver i skolan och att ingen blir utsatt för rasism eller diskriminering.

I går kom förslaget till angiverilag för att skapa ytterligare split i vårt samhälle. Nu blev förslaget urvattnat, och Sverigedemokraterna var tydligt besvikna när de led sin största förlust under denna mandatperiod. Men lagstiftningen sätter ändå en farlig ny standard för vårt samhälle där grogrunden för hat och rasism kan gödas.

Vänsterpartiet ser behov av att rusta upp det militära såväl som det civila försvaret. Vi ser också behov av att förebygga kriminell verksamhet både inom och utanför landets gränser.

Det är viktigt att ta hot och risker på allvar, utan att hemfalla åt alarmism och krigsrubriker som riskerar att skapa en situation som kan utnyttjas

av såväl antagonister som politiska krafter som vill så split mellan människor. Hur vi politiker beskriver läget är därför av största vikt. Det sätter tonen för hur det samhälle vi lever i upplevs av medborgarna.

Fru ålderspresident! Sveriges roll i världen har förändrats. Den moderatledda regeringen har gett vika för Turkiets påtryckningar och sätter ett svenskt Natomedlemskap före demokrati och rättsstatens principer.

Man minskar biståndet och sätter det svenska näringslivets intressen först i utvecklingspolitiken. Samtidigt tar man av sig ledartröjan när det gäller att vara ett feministiskt föredöme i utrikespolitiken, egentligen utan att ange några riktiga argument.

När rika länder som Sverige åsidosätter klimatet spelar det roll för hur andra länder agerar. Det är tydligt att regeringen inte har några ambitioner om att Sverige fortfarande ska ta ansvar för den globala utvecklingen.

Jag anser att Sverige ska vara ett land som arbetar aktivt för fred och nedrustning i världen. Det handlar om att ta initiativ till och delta i ett långsiktigt arbete för en fredligare värld. Att skriva under FN:s kärnvapenkonvention borde vara en självklarhet. Men i stället har Sverige förts in under Natos kärnvapenparaply där kärnvapen riskerar att användas i vårt namn.

Attacken mot det svenska civilsamhället, mot studieförbundens och folkbildningens roll är ett ideologiskt motiverat angrepp mot just det som gör demokratin livaktig. Det går lätt att riva ned de folkrörelser som byggts upp under generationer. På samma sätt drar man undan mattan för civilsamhällets organisationer när man slopar informationsstödet till svenska biståndsorganisationer.

Man ger sig till och med på statsförvaltningen med generella besparingar, helt utan att se enskilda myndigheters behov och förutsättningar. Det riskerar att undergräva förtroendet för de offentliga institutionerna. Det går rakt emot vad som i den nationella säkerhetsstrategin anses vara viktigt.

Fru talman! Vårt stöd till det ukrainska folket är viktigare än någonsin nu när kriget efter valet av Trump går in i en eskalerande fas med bland annat nordkoreaner som strider för Ryssland. Till skillnad mot Trump behöver vårt stöd vara långsiktigt och förutsägbart. Vi behöver stödja Ukraina för att de ska ha de bästa möjliga förutsättningarna att förhandla om fred.

Vänsterpartiet har röstat för Ukrainas EU-ansökan. Vi vill att EU ska stödja återuppbyggnaden av ett fritt Ukraina. Ett sådant stöd ska prioritera Ukraina och det ukrainska folket, inte möjligheten för utländska företag att tjäna pengar genom privatiseringar.

Som en del i detta stöd bör EU utse en särskild representant för Ukraina, för att få till eldupphör, demokrati och varaktig fred. En särskild EU-representant för Ukraina skulle kunna spela en aktiv roll för att konsolidera EU:s, Sveriges och andra länders insatser för fred, stabilitet och rättssäkerhet.

Det är centralt att återuppbyggnaden av Ukraina sker utifrån Agenda 2030, som är FN:s globala mål, på ett socialt och ekonomiskt hållbart sätt och med goda villkor. Korruptionen måste bekämpas, och det ska gå hand i hand med reformer för ökad demokrati. Stödet måste utgå från den ukrainska befolkningen, inte från företags vinstintressen. Det handlar till exempel om nya bostäder med låga hyror, ett stärkt civilsamhälle och stärkta fackliga rättigheter.

Det är också viktigt att FN:s resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet får vara vägledande. Resolutionen handlar till exempel om kvinnors rättigheter och deltagande i fredsprocesser.

Det är glädjande att det ukrainska parlamentet den 21 augusti i år godkände Romstadgan. Det innebär att landet nu ansluter sig till Internationella brottmålsdomstolen, ICC, och att eventuella krigsbrott begångna av alla parter kan utredas i enlighet med internationell rätt. Det finns redan i dag en arresteringsorder som gäller Vladimir Putin. En dag ska rättvisan nå även Putin. Han ska åtalas och dömas för de brott mot mänskligheten han har begått.

De senaste tio åren har antalet länder och företag som arbetar med autonoma vapensystem ökat kraftigt. Utvecklingen mot mindre och billigare system med alltmer avancerad artificiell intelligens gör det möjligt för fler länder och fler icke-statliga aktörer att skaffa autonoma vapensystem. Det finns områden där artificiell intelligens kan användas för goda ändamål, till exempel minröjning eller cybersäkerhet. Men i en fri, demokratisk och rättssäker värld kan vi aldrig acceptera att överlåta etiska avgöranden till algoritmer.

I dag saknas tydliga regelverk för autonoma vapensystem. Vi menar att helt autonoma vapensystem bör förbjudas enligt internationell lag och att Sverige ska arbeta för en bindande internationell konvention mot helt autonoma vapensystem. Vidare anser vi att Sverige aldrig ska vara med och främja utvecklingen av eller delta i annan verksamhet som rör helt autonoma vapensystem.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga några ord om internationell rätt. I förra veckan fick vi beskedet att Internationella brottmålsdomstolen vill arrester Benjamin Netanyahu för brott mot mänskligheten.

Det är otroligt viktigt att Sverige som land, om vi bryr oss om både vår egen säkerhet och den globala säkerheten, jobbar för att internationell rätt och rättsordning upprätthålls. Det är viktigt att nu tydligt bryta med den högerextrema israeliska regeringen och att vara tydliga med att Netanyahu ska arresteras om han kommer till Sverige.

Det är en farlig utveckling vi har sett det senaste året. Det har skapats dubbla måttstockar i västvärlden när det kommer till internationell rätt och rättsordning. Det kan vara så att man säger att man inte vill skapa det, men effekten, det som omvärlden ser, är i praktiken dubbla måttstockar. Det måste vi motarbeta. Därför är det viktigt att stå fast vid att internationell rätt ska gälla i Sverige, och därför ska krigsförbrytare som Vladimir Putin eller för den delen Benjamin Netanyahu gripas om de kommer hit.

Anf. 111 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Även jag var med på resan med Natodelegationen. I likhet med min kollega Håkan Svenneling, som berörde Lars Wistedts oerhört tragiska frånfälle, vill jag bekräfta bilden av en person som visade engagemang och glädje. Lars Wistedt var en god del av delegationen. Det är oerhört sorgligt. Vi alla kände och känner deltagande med anhöriga och nära. Jag kan informera om att hela Natoförsamlingen hedrade Lars Wistedts minne innan vi avslutade vårt arbete.

Fru talman! Vi ska nu behandla skrivelsen om den nationella säkerhetsstrategin som regeringen har lagt på riksdagens bord. Det är vällovligt att regeringen låter riksdagen behandla skrivelsen. Det har inte tidigare

regeringar gjort. Men tidigare regeringar har å andra sidan bjudit in till samtal innan de själva har fattat sitt beslut.

Fru talman! Vi kanske kan se fram emot en god kombination av de båda modellerna i kommande behandlingar. Det vore värdefullt att få både en mer förankrad nationell säkerhetsstrategi och en debatt här i riksdagen om resultatet. När jag lyssnar på den här debatten kan jag inte låta bli att tänka att vi nog hade behövt samla ihop oss. Det är väldigt många olika saker som lyfts upp. Jag tror att man skulle tjäna på att ha en fördjupad diskussion i en beredning av den nationella säkerhetsstrategin. Men där är vi inte nu.

Fru talman! Det här är inte den sista debatt vi kommer att hålla. Det ser vi som något av en utmaning i det här läget. Den här debatten handlar om den nationella säkerhetsstrategin, men om någon vecka kommer vi att prata om säkerhetsstrategi och säkerhetspolitisk inriktning i samband med totalförsvarspropositionen, innan vi fattar beslut om den propositionen.

Om man läser den propositionen samtidigt med skrivelsen om den nationella säkerhetsstrategin ser man att texterna formulerats med hjälp av två olika pennor eller tangentbord – någon kanske också ägnat sig åt att använda AI. Det talar också för att vi skulle behöva ha en bättre ordning när det gäller de här frågorna, för att skapa tydlighet. Det finns verkligen utrymme för förbättring. Vi vill se att den möjligheten tas till vara.

Till att börja med vill vi se en årlig rapport med uppföljning av målen, som inte är så himla tydliga. De är rätt övergripande. Men om man ska följa upp med årliga rapporter, vilket man säger i den här strategin, är det viktigt att dessa inte stannar i Regeringskansliet utan också blir föremål för riksdagen att kunna granska, speciellt inledningsvis för att få en utveckling av strategin.

Vi vill också se att man i det arbetet tar med det nordiska perspektivet. Vi skulle vilja se en nordisk samlad, gemensam säkerhetsstrategi. I Norden jobbar vi ju mycket tillsammans. Det den ene gör påverkar den andre. Det finns mycket spännande att läsa. Jag tycker att den finska säkerhetsstrategin har mycket att lära oss, men det finns även andra.

Säkerhetsstrategin beskriver alltså det aktuella säkerhetsläget, prioriteringar och principer för det fortsatta arbetet samt mål för regeringens arbete inom tre fokusområden. När det gäller ett säkert Sverige och det aktuella säkerhetsläget sades det tidigare vara ett kallt krig, men andra talar nu om att det är ett varmt krig vi befinner oss i, på grund av Rysslands angrepp på Ukraina.

Vi har från vår sida varnat för att vi nu riskerar ett nytt München och att detta inte är historia utan aktuellt här och nu, om vi inte klarar att stå tydligt och steppa upp vårt stöd till Ukraina. Vi hoppas att statsministern, när han nu möter sina kollegor från Norden, Baltikum och Polen på Harpsund, försöker ta initiativ för att nå längre på det här området. I det osäkerhetsläge som råder är det viktigt att vi tar tåten för att bygga en säker väg framåt och därmed påverka andra. Det är en av de delar som är högst aktuella just nu och som kommer att påverka Sverige under tiden fram till 2030.

När det gäller det trygga, öppna och sammanhållna Sverige kan man säga att det handlar om mer än brottslighet och terrorism. Även om vi förstår att regeringen har ett Tidöprogram tror jag att det vore bra för regeringen att inte fastna i att behålla det perspektivet utan i stället se bortom

det och se att det också finns annat att göra om man vill nå ett tryggt, öppet och sammanhållet Sverige.

Apropå tillit och förtroende för förvaltning är det inte bara brottslingar som riskerar att urholka detta. Tilltron överlag bland människor är en av våra viktigaste resurser, enligt många forskare.

När det gäller motståndskraft och konkurrenskraft finns klimatanpassningen med, men bara i form av katastrofreducering. Det är en katastrofreducering i ett läge där det finns en minst sagt överhängande risk att vi inte klarar tvågradersmålet till 2030. 2 ½ grad varmare och uppåt skulle innebära någonting helt annat än vad vi kan se nu.

Regeringen har en målbild för 2030. Det finns dock en annan målbild som man uppenbarligen inte engagerar sig lika mycket för men som påverkar hur mycket katastrofarbete man måste utföra, nämligen klimatmålen för 2030. Arbetet med dem lyser med sin frånvaro, men att förebygga katastrof är ju bättre än att hantera en katastrof när den väl har uppkommit.

Det har framgått av den tidigare debatten att vissa upplever klimathotet som någonting existentiellt och mycket utmanande att ens benämna. Så är det, och det vi inte gör nu kommer att drabba morgondagen och nästa strategi hårt. Därför är det viktigt att vi agerar här och nu även när det gäller klimatfrågorna.

Jag tänkte som ett vänligt medskick till Sverigedemokraterna säga att ett av de områden vi ofta har berört när vi har pratat om totalförsvaret och försvarets utveckling – eller avveckling, som det var ett tag – är att vi var naiva. Vi var naiva, men var inte naiva ni också, sverigedemokrater, när det nu gäller klimatet!

På samma sätt som vi nu har behov av att kraftigt stärka våra militära insatser – vi står ju för 3 procent när det gäller anslag till Försvarsmakten – måste vi också se att vi behöver agera när det gäller klimatet.

Jag skulle i mitt anförande även ha berört försörjningsberedskap och hela landet-perspektivet. Livsmedelsförsörjningen måste också finnas med. Om vi ska ha tillit och klara att se till att hela Sverige kan leva även i en kris och ett krig måste vi vara bättre när det gäller självförsörjningsgraden, så att vi klarar våra morötter. Morötter är bra i många sammanhang, men de räcker inte för vår självförsörjning.

Jag vill därför yrka bifall till reservation 10 under punkt 5.

Anf. 112 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! I den nationella säkerhetsstrategin slås det fast att det inte finns någon viktigare uppgift för staten än att värna Sveriges frihet, fred och säkerhet. Det yttersta ansvaret för denna uppgift ligger såklart på riksdagen och regeringen.

I den nationella säkerhetsstrategin, som vi debatterar här i dag, beskrivs regeringens övergripande syn på denna uppgift. Strategin utgör ramverket för regeringens arbete med nationell säkerhet. Jag måste börja med att säga att vi i Miljöpartiet kan hålla med om mycket av synen på hotet mot den nationella säkerheten och en hel del av de åtgärder, det arbete och de förebyggande insatser som föreslås mot dessa hot.

Det finns en bred parlamentarisk enighet i synen på Ukraina och det stöd som krävs för att hjälpa Ukraina att få till ett slut på kriget. Det finns även en samsyn när det gäller saker som hybridhot och hot från auktoritära stater.

Fru talman! I den nationella säkerhetsstrategin konstaterar regeringen att klimatförändringarna på längre sikt utgör ett existentiellt hot mot mänskligheten och att samhället i dag inte är anpassat till högre temperaturer. Man konstaterar vidare att klimatförändringarna fördjupar existerande konflikter globalt, bland annat eftersom de påverkar tillgången till resurser som färskvatten, livsmedel och brukbar mark, och att klimatförändringar medför en ökad risk för migrantströmmar.

Regeringen drar även slutsatserna att den globala gröna omställningen medför nya tillväxt- och samarbetsmöjligheter, att en omställning till fossilfrihet i Sverige och globalt – också för att minska beroendet av exportörer av fossila bränslen – ligger i Sveriges intresse samt att kostnaderna för skador och förluster förväntas öka utan anpassning av samhället till det förändrade klimatet.

Produktionsförutsättningar inom gröna näringar och andra delar av näringslivet förändras om tillgången till vatten hotas. Klimatpolitik är i allra högsta grad säkerhetspolitik, både nationellt och internationellt.

Fru talman! I skrivelsen visar regeringen alltså medvetenhet om klimatförändringarnas säkerhetspolitiska vikt. Att regeringen erkänner klimatförändringar som ett existentiellt hot mot mänskligheten skapar förväntningar på att detta får en genomgripande roll i strategin, men tyvärr nöjer sig regeringen främst med att bekräfta klimatförändringarnas säkerhetspolitiska vikt utan att vidare utveckla hur säkerhetsshotet kan avvärjas eller mildras.

Särskilda klimatpolitiska åtgärder framkommer inte i strategin, förutom i fokusområde 3, som gäller ett motstånd- och konkurrenskraftigt Sverige. Under punkten som gäller samhällsviktig verksamhet anger regeringen att den avser att anlägga ett klimatanpassningsperspektiv i arbetet med krisberedskap. Regeringen förminskar alltså den säkerhetspolitiska klimatpolitiken till att endast omfatta begränsad klimatanpassning inom Sveriges gränser.

Fru talman! Regeringen nämner också EU, FN och svenskt bistånd som viktiga för att hantera klimatfrågan men föreslår utöver det inget särskilt för svensk utrikespolitik inom klimatområdet. Utöver klimatanpassning vill regeringen motverka klimatförändringarna, men politiska förslag på åtgärder lyser med sin frånvaro genom resten av den nationella strategin. I strategin står det också att den svenska internationella klimatpolitiken kommer att utvecklas, men även här saknas förslag på åtgärder.

I den punkt jag nyss nämnde beskrivs att en omställning till fossilfrihet i Sverige och globalt, också för att minska beroendet av exportörer av fossila bränslen, ligger i Sveriges intresse.

Fru talman! Jag anser att den nationella säkerhetsstrategin behöver förslag på åtgärder för att minska fossilberoendet för att kunna leda till handlingskraft. Att det ligger i Sveriges intresse att ställa om till fossilfrihet och minska beroendet av exportörer av fossila bränslen är exempel på hur fina ord kan bli tomma i brist på just förslag på proaktiva åtgärder för att motverka klimatförändringar.

Skrivningarna om klimatet i strategin måste också ses i ljuset av regeringens nuvarande politik. Man vill ge sken av att satsa på klimat- och miljöpolitiken, men i praktiken rör det sig om bokföringsmanövrer för att minska utsläppen snarare än faktiska klimatåtgärder. Tidöpartiernas klimatpolitik är under all kritik. Sverige ser ut att missa minst tre av fyra

klimatmål till 2030. Man har heller ingen plan för en rättvis omställning med lösningar på den existentiella kris vi står inför och som nämns i strategin. I stället fortsätter regeringen att subventionera fossila bränslen med ännu en skattesänkning på bensin och diesel, avskaffar flygskatten, låter järnvägen förfalla och minskar klimatklivet med 1,5 miljarder för 2025 jämfört med i år.

Fru talman! Miljöpartiet anser att motverkandet av den globala uppvärmningen och att vidta nödvändiga åtgärder för klimatanpassning i Sverige och världen borde ha en genomgripande plats i regeringens säkerhetsstrategi. En strategi som fastställer att klimatförändringarna är ett existentiellt hot mot mänskligheten bör rimligen innehålla en tydlig målbild och behöver följas upp med konkreta åtgärder för hur detta hot kan avvärjas och mildras genom minskade utsläpp och klimatanpassning.

Fru talman! Jag står såklart bakom samtliga reservationer från Miljöpartiet men yrkar enbart på reservation 9.

Anf. 113 Förvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Låt mig först framföra regeringens kondoleanser med anledning av Lars Wistedts hastiga frånfälle. Jag vill också tacka Håkan Svenneling för att han så väl fångade Lars fina arbete i både kammare och utskott. Det har varit en ynnest att få jobba med Lars, som var en mycket samarbetsorienterad politiker och riksdagsledamot.

Fru talman! Vi lever i allvarstider. Ukraina kämpar för sin överlevnad, och fler länder, som Moldavien, är satta under starkt tryck från Ryssland. Vidare är vi och våra allierade utsatta för ständiga påverkansförsök från Ryssland som bland annat syftar till att vi ska sluta stötta Ukraina.

I detta allvarliga säkerhetsläge är det omöjligt att vara alltför tydlig. Värnandet av Sveriges nationella säkerhet är regeringens enskilt viktigaste uppgift. Detta helt centrala ställningstagande genomsyrar den nationella säkerhetsstrategin, som är en sammanfattning av hur regeringen ser på denna uppgift. Den utgör ramverket för regeringens arbete med nationell säkerhet fram till 2030. Det är också regeringens förhoppning att den ska ge vägledning åt alla dem i Sverige som är djupt involverade i att stärka vår beredskap. Jag tänker på myndigheter, kommuner och regioner men också på aktörer utanför den offentliga sfären som är en del av vårt starka civilsamhälle. Det svenska samhället är som bekant så mycket större än bara staten och dess institutioner.

I allvarstid är inget viktigare än glasklara prioriteringar. Den nationella säkerhetsstrategin tar sitt avstamp i en tydlig definition av Sveriges vitala nationella säkerhetsintressen – de intressen vi är beredda att göra de största uppoffringarna för. Det handlar om att värna vår säkerhet, vårt demokratiska styrelseskick, vår frihet, vår självständighet, vår suveränitet och vår handlingsfrihet. Det handlar om att värna vår befolknings liv och hälsa, försvara Sverige och våra allierade mot väpnat angrepp och upprätthålla vår territoriella integritet. Det handlar också om att upprätthålla försörjningsberedskap och samhällets funktionalitet. Slutligen handlar det om att upprätthålla det som gör Sverige till Sverige, nämligen grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter.

Fru talman! Det råder inget tvivel om att Ryssland är det allvarligaste hotet mot Sveriges nationella säkerhet och att vi måste förbereda oss för att det kommer att fortsätta att vara så under överskådlig tid. Ett väpnat

angrepp mot Sverige eller våra allierade kan inte uteslutas. Men hoten mot Sveriges nationella säkerhet är många och komplexa och hänger samman på sätt som ofta är svåra att överblicka.

Den nationella säkerhetsstrategin lyfter fram den systemhotande organiserade brottsligheten och vikten av att skydda samhällets centrala institutioner. Den lyfter också fram att inre och yttre hot mer än någonsin tidigare hänger ihop. Andra allvarliga hot är bland annat klimatförändringar och pandemier, som brukar kallas icke aktörsdrivna hot och kräver andra typer av åtgärder.

Den nationella säkerhetsstrategin genomsyras också av två insikter som tidigare inte har betonats på samma sätt kopplat till den nationella säkerheten.

För det första är innovationskraft och förmågan att ligga i framkant på ett antal teknikområden där utvecklingen går i rasande takt helt central ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv. Här finns det skäl att inspireras av våra ukrainska vänner, som visat att just innovationskraft och förmågan att snabbt omsätta teknisk utveckling till militär förmåga är av avgörande betydelse när man möter en kvantitativt överlägsen motståndare som Ryssland.

För det andra är konkurrenskraften viktig, och den hänger nära ihop med innovationsförmågan. Det krävs omfattande resurser för att klara av de stora satsningar som säkerhetsläget kräver, och dessa resurser kan bara produceras av ett konkurrenskraftigt svenskt näringsliv.

Fru talman! En strategi som inte säger vad som ska göras och vad som är viktigast är inte mycket värd. Men lika viktigt är att säga något om hur det ska göras, inte minst när vi befinner oss i ett läge som radikalt skiljer sig från det vi under decennier har vant oss vid.

Statsministern konstaterade vid lanseringen av den nationella säkerhetsstrategin i somras att det inte längre är resurser som i första hand är bristvaran utan tid. Inte minst handlar det om att uppbyggnaden av totalförsvaret måste påskyndas i ljuset av det allvarliga säkerhetsläget.

Detta kräver att vi agerar annorlunda än tidigare. Därför anger regeringen ett antal vägledande principer för arbetet med nationell säkerhet. Principen om skyndsamhet och pragmatism handlar bland annat om att undanröja de orimliga hinder som gör att det tar för lång tid innan vi får utväxling av satsningar på försvaret. Det handlar om att korta processer och ta bort onödiga regler. Det bygger också på insikten att tid är en kostnad i ett allvarligt säkerhetspolitiskt omvärldsläge om den hotar militär förmågeuppbyggnad. Principen om handlingskraft och förmåga att ta beslut under osäkerhet handlar just om att fatta snabba beslut när det krävs även om alla fakta inte är kända. Passivitet är särskilt farligt i allvarstid.

Om det är något Ukrainas kamp har visat är det att ett samhälles robusthet och dess anpassningsförmåga är vitala för att klara de ansträngningar ett krig innebär. Ukraina visar oss också vikten av att hela samhället involveras. Samordningen behöver stärkas. Beslutsfattande i stuprör gynnar inte någon när det handlar om Sveriges säkerhet.

Fru talman! Avslutningsvis: I strategin konstaterar regeringen att en av Sveriges styrkor är att vi genom åren har visat att vi som land kan samla oss för att vidta nödvändiga åtgärder när situationen så kräver. Jag hade själv förmånen att uppleva detta den 16 mars 2022 när åtta partier under ledning av den förra regeringen ställde sig bakom att Sverige ska lägga

2 procent av bnp på försvaret. Det är en styrka för Sverige när vi kan göra så. Jag har också tagit del av det breda samförstånd som präglat mycket av Försvarsberedningens arbete.

Jag vet att vi har olika syn på vissa frågor i den strategi som är föremål för dagens debatt. Jag har respekt för det, för så ska det vara i en demokrati. Men det är en oerhörd styrka för Sverige att det råder en så bred samsyn om både de hot som ytterst riktar sig mot vår rätt att själva välja hur vi vill leva och vad vi måste göra för att bemöta dessa hot. I en orolig tid och i en osäker omvärld är det en styrka att vi som folk kan samla oss och göra det som är bäst för vårt land.
(Applåder)

I detta anförande instämde Ann-Sofie Alm (M).

Anf. 114 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag instämmer i att det är en styrka när man har samförstånd, inte minst över blockgränserna, i dessa frågor. Men i det här fallet är det inte så.

Jag konstaterade i mitt inlägg att det är mindre än en tredjedel av riksdagens ledamöter som fullt ut står bakom denna strategi. Regeringen har inte ens förhandlat in Sverigedemokraterna, utan även Sverigedemokraterna har en reservation. Detta läge uppkom genom att regeringen inte bjöd in till förhandlingar och samtal om strategin.

År 2017, när vi var i regering, bjöd vi in oppositionen till samtal. Då ville ni inte komma, Pål Jonson. Nu fick vi bjuda in oss själva, via en artikel i Dagens Nyheter. När vi gjorde det fick vi inte ens något svar. Då blir resultatet precis så här. Är det 103 av 349 ledamöter som står bakom strategin? Det är tunt. Det är smalt.

Om det hade blivit diskussioner om detta hade vi naturligtvis tagit upp de frågor som jag tog upp i mitt inlägg. Vi hade tryckt på satsningar på sjukvård, järnväg, läkemedel och elproduktion, eftersom strategin handlar om mer än bara försvaret. Säkerhet är mer än bara försvar. Det handlar om att få hela samhället att fungera.

Försvarsministern är inte socialminister. Han är inte heller infrastrukturminister. Men jag vill ändå ställa en fråga till försvarsministern.

Nog måste väl försvarsministern, när han hör hur sjukvården skärs ned runt om i hela landet, fundera på: Hur ska vi klara detta i krig? När han hör att våra tåg har sämre punktlighet än tågen i Ukraina och att LKAB inte ens får ut malmen via Malmbanan måste han väl ställa sig frågan: Hur i hela världen ska vi klara detta i krig?

Min fråga är: Blir inte försvarsministern oroad när stora delar av det offentliga Sverige fungerar så dåligt i fredstid, och funderar han då inte på hur det kommer att gå i krigstid?

Anf. 115 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Först måste jag rikta tillbaka detta mot Morgan Johansson. Vi står här i dag för att denna regering valde att göra en skrivelse till riksdagen om detta. Därmed har vi också möjlighet att föra den här debatten i riksdagen. Detta valde inte den regering som Morgan Johansson satt i.

Sedan har jag dubbelkollat med den nationella säkerhetsrådgivaren, och ledamöterna i Försvarsberedningen bjöds in till samtal om den natio-

nella säkerhetsstrategin i maj i år. Det är naturligt att det är ledamöterna i Försvarsberedningen som bjuds in till diskussioner om den nationella säkerhetsstrategin, för lejonparten av den hotbilda-bedomning som finns i den nationella säkerhetsstrategin kommer från rapporten *Allvarstid*, inklusive begreppet ”vitala nationella säkerhetsintressen”. Försvarsberedningens arbete har alltså varit centralt också för vägledningen av den nationella säkerhetsstrategin.

I slutändan är det regeringens nationella säkerhetsstrategi. Jag vill också redovisa det arbete som regeringen gör med den. Jag har respekt för att det finns olika uppfattningar, framför allt i bredare säkerhetsfrågor, såsom när det gäller infrastruktur, sjukvård och klimat. Då tycker jag att det är naturligt att det kommer till uttryck i en sådan här debatt. Men centrala frågor, som detta med de vitala nationella säkerhetsintressena, kommer från Försvarsberedningen och har tagits fram i bred politisk samsyn där.

Återigen: Vi valde att göra en skrivelse om den nationella säkerhetsstrategin, och den regering som Morgan Johansson satt i valde att inte göra det. Vi bjöd också in till samtal i maj i år om den nationella säkerhetsstrategin.

Anf. 116 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Detta är rena snurren. Jag sitter i Försvarsberedningen. Jag satt i den försvarsberedning som gick igenom punkt för punkt i de rapporter som vi skrev. Vi har inte förhandlat om den nationella säkerhetsstrategin i Försvarsberedningen. Inget parti i Försvarsberedningen har fått se den nationella säkerhetsstrategin innan den landade på riksdagens bord.

Det var därför vi skrev artikeln. Vi sa: Vi vill vara med och förhandla om den nationella säkerhetsstrategin, så att vi kan lägga in våra punkter i den. Det handlar till exempel om satsningar på sjukvården, järnvägen och allt annat som måste fungera i fredstid för att det också ska fungera i krigstid.

Det blir rena snurren när man påstår att detta på något sätt har förhandlats eller att man har bjudit in. Det har inte skett. Jag sitter som sagt i Försvarsberedningen. Där har vi behandlat Försvarsberedningens rapporter men ingenting annat.

När vi nu skrev artikeln kunde regeringen åtminstone ha bemödat sig att svara på själva inbjudan. Man kunde ha bjudit in oss till förhandlingar där vi skulle ha kunnat gå igenom texterna i den nationella säkerhetsstrategin. I en sådan förhandling hade vi lagt in våra förslag.

Den här bilden känner jag inte alls igen.

Dessutom bjöd den förra regeringen in till förhandlingar 2017. Då ville man inte komma. Jag tror att det var Pål Jonson som då ansvarade för det. Då ville ni alltså inte ens komma, Pål Jonson. Nu var det vi som bjöd in till förhandlingar, och då fick vi inte ens något svar.

Nej, denna strategi har vi inte sett alls innan den landade på riksdagens bord. Så är det.

Sedan är det bra att vi nu har en skrivelse, så att vi kan prata om detta. Det är den gång som jag tycker att vi ska ha när det gäller sådana här frågor. Det är utmärkt. Men detta visar också problemet här. Nu har Pål Jonson inte ens en tredjedel av riksdagen bakom sig i fråga om den nationella

säkerhetsstrategin. Han har alltså inte ens förhandlat in Sverigedemokraterna i den. Det är en svaghet. Det är inte en styrka i detta läge.

Prot. 2024/25:38
27 november

Anf. 117 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Jag sa aldrig att vi har förhandlat om den nationella säkerhetsstrategin, Morgan Johansson. Jag måste korrigera Morgan Johansson när det gäller att regeringen inte ska ha bjudit in till information om den nationella säkerhetsstrategin. Det gjordes nämligen i maj. Det har jag nu fått verifierat. Jag vet också det genom att ha pratat med den förre ordföranden i Försvarsberedningen.

Det var alltså inte en förhandling utan en information om den nationella säkerhetsstrategin. Som jag förstår det ägde det mötet rum. Jag har också kollat hur det var 2017. Jag vet att den föregående regeringen då var färdig med sin nationella säkerhetsstrategi och att man ville bjuda in oss som då var i opposition, men vi tyckte att det var bättre att få en skrivelse och att ha den debatten helt öppet i riksdagen.

Regeringen tar naturligtvis intryck av den här debatten. Jag tycker att det är bra att vi i dag diskuterar många frågor som är kopplade till klimat och säkerhet, för det har vi inte gjort i tillbörlig omfattning. Jag tycker alltså att denna debatt är viktig.

Men ytterst är detta regeringens nationella säkerhetsstrategi, och vi har inte förespeglat något annat än att detta är regeringens främsta ansvar. Då är det också naturligt att det är regeringen som utformar den nationella säkerhetsstrategin, naturligtvis i dialog med riksdagen. Vi tar intryck av den debatt vi har. Mycket av förarbetet gjordes faktiskt i den rapport som Försvarsberedningen kom ut med i juni 2023 och som heter *Allvarstid*. Många av formuleringarna går igen från *Allvarstid* och Försvarsberedningen. Jag tycker ändå att det är en rimlig ansats till en förankring.

Återigen: Jag har respekt för att vi kan uttrycka oss olika och också för att vi tycker olika när det gäller infrastruktur, sociala frågor och klimatfrågor.

(Applåder)

Anf. 118 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Energi är säkerhet. Det visar inte minst kriget i Ukraina, där Ryssland med precision attackerar Ukrainas energiförsörjning. Förra veckan var Odessa mörkt i två dygn. Man hade lyckats slå ut hela energiförsörjningen till en så viktig och stor stad.

Det är genom att attackera energiförsörjningen som Ryssland försöker bryta den ukrainska motståndskraften. Det är också något som man pekar på i den nationella säkerhetsstrategin.

Tidigare denna månad fick vi besked från regeringen om att man stoppar havsbaserad vindkraft. Det är totalt 13 parker, inklusive parker kopplade till Gotland. När det gäller Gotland vet vi att de är av väldigt stor säkerhetspolitisk betydelse. Eftersom man inte har tillräckligt mycket energiproduktion på Gotland är man dessutom väldigt beroende av kablar från fastlandet, och i dagsläget är det, i varje fall enligt mig, alldeles för få kablar. Denna regering har i stället satsat alla sina kort på kärnkraft.

Ukraina visar hur fel det kan bli att satsa på kärnkraft. I Ukraina har Ryssland använt sig av tidigare kärnkraftverk, som i Tjernobyl, men också nuvarande kärnkraftverk, som Europas största i Zaporizjzja, för att kunna

Nationell säkerhetsstrategi

attackera ukrainska mål. Ukraina kan då inte besvara artillerield eftersom det finns risk att träffa kärnkraftverket eller att skada det på något sätt. Det visar att energi inte bara är säkerhet i krig utan också ett vapen i krig.

Jag undrar vad försvarsministern tänker kring att vi snarare än att gå i rätt riktning när det gäller energi och säkerhet utifrån den nationella säkerhetsstrategins mål och stärka det svenska energisystemet genom att göra det mer mångfasetterat och mer regionaliserat i stället går i fel riktning genom att hänga upp oss på långa kablar. Det kommer att göra det enkelt att slå ut svensk energiproduktion.

Anf. 119 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Jag tänker att en nationell säkerhetsstrategi just är utformad för att ge vägledning också för tuffa och svåra beslut.

Om Försvarsmakten säger att det skulle innebära oacceptabla säkerhetsrisker att bygga ut havsbaserad vindkraft i Östersjön för att det till exempel skulle påverka radarspaningsförmågan när det gäller att identifiera inkommande ballistiska missiler eller kryssningsmissiler och om Försvarets radioanstalt säger att det kraftfullt skulle kunna försvaga vår förmåga till signalspaning och leda till oacceptabla risker, då måste vi också ta intryck av det i de svåra bedömningar och avvägningar som vi helt enkelt måste göra.

Vid sidan av detta kan den havsbaserade vindkraften påverka möjligheten för oss att identifiera hotrisker i undervattensmiljön och också påverka Försvarsmaktens möjlighet till övning.

Vi är öppna för havsbaserad vindkraft men inte i Östersjöområdet. Det har att göra med att Kaliningrad är ett av världens mest militariserade områden. Vi strävar också efter att få bättre processer. Inte minst gör Försvarsmakten det, och därför har vi också tillsatt en utredning som kommer att presenteras i december om hur vi kan få förutsägbara processer.

Vi har öppnat för havsbaserad vindkraft till exempel på västkusten och norr om Åland. Men det är mycket svårare att ha havsbaserad vindkraft i Östersjöområdet. Det skulle, återigen, leda till vad Försvarsmakten säger är oacceptabla risker för Sveriges säkerhet, och om Sveriges säkerhet är det viktigaste kriteriet – vilket den nationella säkerhetsstrategin säger – måste vi ta intryck av vad Försvarsmakten säger.

Anf. 120 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Jag tycker i grunden att det är bra att vi har en försvarsmister som lyssnar på Försvarsmakten och Försvarets radioanstalt och funderar på Sveriges säkerhet. Det är uppenbart att vi har en svår målkonflikt, men det är också väldigt tydligt att regeringen inte har klarat av att göra sin hemläxa. Man lägger en död hand över ny, viktig energiproduktion som både södra Sverige och särskilt Gotland behöver samtidigt som man sätter alla sina kort på ett högriskenergisystem i form av kärnkraft.

Vi vet också att länder som Storbritannien, Danmark och Polen alla klarar av att bygga havsbaserad vindkraft och fortfarande vilja försvara sitt land. Flera av dem finns runt Östersjön och i vårt närområde. Att då ta bort så stora delar som det här handlar om riskerar att bli farligt för Sverige ur en annan aspekt.

Vi ser nu väldigt viktiga satsningar på det civila försvaret. Jag är väldigt glad över att den här regeringen har fortsatt det som jag upplever att den förra regeringen tog initiativ till när det gäller att utveckla det civila försvaret. Att vi fick en minister specifikt för det är en positiv del i detta. Jag är dock lite oroad över utvecklingen att vi bara fokuserar på kriget som det dimensionerande hotet när vi vet att det troligaste hotet är klimatet. Det visar inte minst skogsbränderna i Sverige och flodvågorna i Spanien.

Jag undrar om vi är redo för de klimatkatastrofer som kommer. Har regeringen gjort tillräckliga satsningar? Är vi tillräckligt redo och rustade för det, särskilt när regeringen samarbetar med ett parti som uppenbarligen inte ens klarar av att säga att hotet är existentiellt? Jag skulle gärna vilja se sverigedemokrater resa till Valencia och berätta för det spanska folket att det inte finns något reellt existentiellt hot.

Vi vet med tydlighet att klimatförändringarna redan är här. All statistik pekar i fel riktning. Klimathotet kommer att drabba Sverige hårt och tydligt. Det kan mycket väl bli krig i Sverige, men det är väldigt troligt att det också blir en klimatkatastrof.

Anf. 121 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Argumentet att det går i Danmark, Storbritannien, Polen, Estland och Finland har jag hört många gånger. Jag vill uppmana Håkan Svenneling att titta på en karta. Var bygger man den havsbaserade vindkraften? Vetter den mot Kaliningrad? Vetter den mot Ryssland eller inte? Titta på Finland – de bygger havsbaserad vindkraft, men de bygger inte i Finska viken, för där spelar det roll hur radarpulser går och vilka möjligheter man har till signalspaning.

Allt detta, Håkan Svenneling, avgörs av det militärgeografiska läget och i vilken riktning man sätter upp den havsbaserade vindkraften. Vi har tydligt markerat att givet det läge som Kaliningrad har är det svårt att ha en samexistens i Östersjöområdet. Det går bättre på västkusten, och det går bättre norr om Ålandsförträngningen. Det är också viktigt att ta med sig detta perspektiv i ljuset av att vi har ett speciellt ansvar inom Nato för Östersjöområdet, där vi har unika militära förmågor. Därför tar vi intryck när Försvarsmakten säger att havsbaserad vindkraft i Östersjöområdet skulle leda till oacceptabla risker.

När det kommer till hotet säger regeringen att klimatet på sikt är ett existentiellt hot. Det främsta hotet utgörs dock av Ryssland. Det är också det dimensionerande hotet för Försvarsmakten och försvarets utformning, vilket har att göra med att Ryssland återkommande har påvisat att man har en låg tröskel för militär våldsanvändning. Man tar stora politiska och militära risker, och man visar på en fruktansvärd brutalitet i Ukraina.

Därför måste vi också dimensionera vår försvarspolitik mot det främsta hotet mot vår säkerhet, och det är Ryssland. Vi talar också rätt så utförligt om den begränsningspolitik som vi vill utforma mot Ryssland.

Anf. 122 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Ryssland är ett tydligt hot. Ryssland bedriver i dag ett varmt krig, ett brutalt krig, på vår kontinent. Vi befinner oss i ett läge där många nu funderar över vad som kommer att hända, om vi än en gång är nära ett München moment.

Därför är det avgörande att Sverige tillsammans med de nordisk-baltiska länderna och Polen försöker göra allt för att fylla igen de hål av osäkerhet som vi nu ser och få med andra som avvaktar, väntar och funderar över vad som kommer att hända på andra sidan årsskiftet.

Det är nu vi verkligen måste visa att vi menar allvar när vi säger att vi står bakom Ukraina och att Ukraina måste vinna. Nu har vi möjlighet att vara tydliga och agera mer kraftfullt, annars är risken stor att det blir mer av osäkerhet och krig på vår kontinent.

I detta läge skulle jag därför vilja att försvarsministern är tydlig. Om det är en avgörande tid nu, vad gör vi? Vad gör regeringen för extrainsatser för att försöka bygga en allians som är beredd att gå längre än vad vi hittills har sett – inte avvakta längre, inte vänta längre utan agera här och nu?

Anf. 123 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar för Kerstin Lundgrens och Centerpartiets djupa engagemang för Ukraina! Det är omistligt och bra. Jag är stolt över att komma från ett land där jag får mer kritik för att jag gör för lite för Ukraina än för att jag gör för mycket. Det är en styrka för Sverige att det finns en så bred samsyn kring de här frågorna.

Några saker: Till skillnad från många andra länder har vi från 2022, 2023 och 2024 kontinuerligt ökat vårt militära stöd till Ukraina. Kerstin Lundgren vet att vi har en ekonomisk ram för 2024, 2025 och 2026 på sammanlagt 75 miljarder. Vi uttrycker det så att detta är ett golv, inte ett tak, och att vi är villiga att göra mer.

Jag vill sätta saken lite grann i perspektiv, kopplat till den ekonomiska ramen. Tyskland har en ram på 4 miljarder euro, Storbritannien har en ram på 2 ½ miljarder pund, medan den franska ramen är på 3 miljarder euro.

Sverige ligger mycket högt i förhållande till de allra flesta andra länder. Enligt Kiel Institute ligger Sverige på sjätte plats i världen. Men vi är villiga att göra mer än vad vi har gjort tidigare. Några uttryck för det är naturligtvis att statsministern har samlat den nordisk-baltiska kretsen på Harpsund i dag tillsammans med Polen, som tänker likadant som vi i dessa frågor. Jag hade den ukrainska försvarsministern på besök torsdag och fredag i förra veckan.

Vi signalerar tydligt att vi är öppna för att göra mer än vad vi har gjort hittills. Vi öppnar också för produktion av till exempel långräckviddiga patrullrobotar och även robotar som Ukraina ska producera i Ukraina. Produktionen ska skalas upp där.

Vi sätter inga folkrättsliga begränsningar på de plattformar och system som vi donerar till Ukraina. Nu har vi inte donerat långräckviddiga missilsystem eftersom vi inte besitter sådana än, men vi stöder den ukrainska produktionen.

Flera åtgärder har vidtagits den senaste tiden. Jag hade också ett möte med NB8-kretsen i förra veckan för att diskutera hur vi kan stegpa upp stödet till Ukraina.

Anf. 124 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Det talas om ramar och insatser som vi har gjort. Här och nu pågår avgörande strider. Det är en avgörande tid i Ukraina. De kommande månaderna den här vintern kommer att ha oerhört stor betydelse för utgången.

Det är viktigt att vi slutar med att göra för lite och för sent. Det har alltid varit någon annan. Nånannanismen gäller också här. Vi sänder inte Jas, trots att vi kan – därför att vi väntar på någon annan. Detta måste få ett slut om vi menar allvar med att Ukraina måste vinna. Annars kommer vi att stå här med en helt ny säkerhetssituation under resten av den här perioden för säkerhetsstrategin.

Fru talman! Jag hörde också ministern hänvisa till statsministern när det gäller försvaret och säkerhetsstrategin, nämligen att resurser inte är problemet utan tid. Jag hörde ministern säga att passivitet inte är en handlingslinje. Men, fru talman, tänk om regeringen skulle få denna insikt när det gäller klimatet. Här gäller verkligen frågan om tid. Om vi inte klarar att nå klimatmålen till 2030 vet vi att det kommer att gå mycket fort – 2 ½ grad och bortom. Några forskare sa nyligen att de inte ens vågar tänka på konsekvenserna.

Passivitet är verkligen inte vägen i det här fallet. Här behöver regeringen se över sin agenda och inte lyssna på dem som inte ser klimathotet som existentiellt.

Anf. 125 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Ramar spelar roll. Pengar spelar roll. Det gäller framför allt i ett läge där Ukraina kraftfullt har byggt upp sin egen förmåga till försvarsindustriell produktion i klass med vad Ryssland har gjort i proportion till sin egen storlek. Att vi kan investera kapital i den ukrainska försvarsindustriella förmågan är avgörande. Sverige har en väsentligt större ram än de allra flesta andra länder, men vi kan och är villiga att göra mer än vad vi har gjort hittills.

Det viktigaste målet med det svenska stödet är att det ska göra skillnad på marken. Just nu finns ekonomiskt kapital så att vi kan stärka Ukrainas egna nationella försvarsindustriella produktion. Vi ser också till att det för alla de plattformar och system som vi skickar dit finns logistik samt tillgång till och underhåll av reservdelar. De ska göra skillnad på marken.

Det finns ett stort intentionsdjup kopplat till det svenska stödet som jag är stolt över. Det är inte regeringen som ska kreddas för det, utan Försvarsmakten och Försvarets materielverk är oerhört hängivna i arbetet med att stödja Ukraina.

Sedan stämmer det tyvärr inte riktigt som Kerstin Lundgren säger att vi skulle kunna skicka Jas om vi vill. Det funkar inte så, Kerstin Lundgren. Det handlar om exportlicenser och beslut som måste fattas med andra länder inom ramen för Air Force Coalition.

Det är klart att vi kan skicka Gripenplan till Ukraina, men om de inte har vapen kommer planen inte att göra speciellt stor nytta. Tyvärr. Här behöver vi samarbeta med andra länder. Vi har blivit uppmanade att avvakta med Gripen och i stället bidra med vår luftburna sensor ASC 890. Den kan stridsleda F-16.

Vi utesluter på inget sätt möjligheten att skicka Gripen senare. Till det sista stödpaketet har vi avsatt 2,1 miljarder så att det ska bli möjligt att göra detta längre fram.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 28 november.)

§ 16 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Skrivelse

2024/25:35 Riksrevisionens rapport om bildandet av Svevia och Infranord

§ 17 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 26 november

2024/25:231 Kostnadseffektivt järnvägsunderhåll

av *Malin Östh* (V)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:232 Kvinnors sjukskrivningar på grund av stress

av *Jessica Rodén* (S)

till statsrådet Anna Tenje (M)

2024/25:233 Fungerande snöröjning

av *Gunilla Svantorp* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:234 Revisionsplikt för bolag och Skatteverkets verksamhet

av *Peder Björk* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2024/25:235 Samverkan för jämställdhet

av *Eva Lindh* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2024/25:236 Försök med skyddsjakt på säl och skarv

av *Kenneth G Forslund* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 26 november

2024/25:500 Regeringens arbete mot diskriminering och ekonomisk ojämlikhet

av *Olle Thorell* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson (L)

2024/25:501 Uppgifter om sabotage av undervattenskablar

av *Markus Wiechel* (SD)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2024/25:502 Det globala jämställdhetsarbetet efter avskaffandet av den feministiska utrikespolitiken

av *Olle Thorell* (S)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergård (M)

2024/25:503 Åtgärder för att bekämpa våld mot kvinnor globalt
av *Olle Thorell* (S)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:504 Taiwan och det globala hälsoarbetet

av *Andreas Lennkvist Manriquez* (V)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:505 ICC-anmälan mot Belarus

av *Erik Hellsborn* (SD)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:506 Pyroteknik på idrottsevenemang

av *Christian Lindefjärd* (SD)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

Prot. 2024/25:38
27 november

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 17.55.

Sammanträdet leddes

av tjänstgörande ålderspresidenten Mikael Damberg från dess början till
ajourneringen kl. 9.00,

av tredje vice talmannen därefter till och med § 7 anf. 27 (delvis),

av tjänstgörande ålderspresidenten Gunilla Carlsson därefter till och med
§ 7 anf. 61 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 91 (delvis),

av tjänstgörande ålderspresidenten Margareta Cederfelt därefter till ajour-
neringen kl. 15.56,

av tredje vice talmannen därefter till och med § 14,

av tjänstgörande ålderspresidenten Margareta Cederfelt därefter till och
med § 15 anf. 110 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

TUULA ZETTERMAN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

Ajournering	1
Återupptaget sammanträde	1
§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Utökning av antalet suppleanter	1
§ 3 Val av extra suppleant	1
§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	2
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 6 Ärenden för bordläggning	2
§ 7 Statens budget 2025 – Rambeslutet	3
Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU1	3
Anf. 1 EDWARD RIEDL (M)	3
Anf. 2 MIKAEL DAMBERG (S)	6
Anf. 3 CECILIA RÖNN (L) replik	9
Anf. 4 MIKAEL DAMBERG (S) replik	9
Anf. 5 CECILIA RÖNN (L) replik	10
Anf. 6 MIKAEL DAMBERG (S) replik	10
Anf. 7 OSCAR SJÖSTEDT (SD).....	11
Anf. 8 MARTIN ÅDAHL (C) replik	13
Anf. 9 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	14
Anf. 10 MARTIN ÅDAHL (C) replik	14
Anf. 11 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	15
Anf. 12 IDA GABRIELSSON (V) replik	15
Anf. 13 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	15
Anf. 14 IDA GABRIELSSON (V) replik	16
Anf. 15 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	16
Anf. 16 MIKAEL DAMBERG (S) replik	17
Anf. 17 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	17
Anf. 18 MIKAEL DAMBERG (S) replik	18
Anf. 19 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	18
Anf. 20 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	19
Anf. 21 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	19
Anf. 22 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	20
Anf. 23 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	20
Anf. 24 IDA GABRIELSSON (V).....	21
Anf. 25 HANS EKLIND (KD)	24
Anf. 26 MARTIN ÅDAHL (C).....	26
Anf. 27 CECILIA RÖNN (L)	29
Anf. 28 MARTIN ÅDAHL (C) replik	32
Anf. 29 CECILIA RÖNN (L) replik	33
Anf. 30 MARTIN ÅDAHL (C) replik	34
Anf. 31 CECILIA RÖNN (L) replik	34
Anf. 32 JANINE ALM ERICSON (MP)	35
Anf. 33 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	39
Anf. 34 MIKAEL DAMBERG (S) replik	42
Anf. 35 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik	43

Anf. 36 MIKAEL DAMBERG (S) replik	44
Anf. 37 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	44
Anf. 38 MARTIN ÅDAHL (C) replik.....	45
Anf. 39 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	46
Anf. 40 MARTIN ÅDAHL (C) replik.....	46
Anf. 41 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	47
Anf. 42 IDA GABRIELSSON (V) replik.....	48
Anf. 43 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	48
Anf. 44 IDA GABRIELSSON (V) replik.....	49
Anf. 45 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	49
Anf. 46 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	50
Anf. 47 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	51
Anf. 48 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	51
Anf. 49 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	52
Anf. 50 PER SÖDERLUND (SD).....	53
Anf. 51 NIKLAS KARLSSON (S) replik	54
Anf. 52 PER SÖDERLUND (SD) replik	55
Anf. 53 NIKLAS KARLSSON (S) replik	55
Anf. 54 PER SÖDERLUND (SD) replik	56
Anf. 55 NIKLAS KARLSSON (S)	56
Anf. 56 PER SÖDERLUND (SD) replik	59
Anf. 57 NIKLAS KARLSSON (S) replik	59
Anf. 58 PER SÖDERLUND (SD) replik	60
Anf. 59 NIKLAS KARLSSON (S) replik	60
Anf. 60 BORIANA ÅBERG (M) replik.....	61
Anf. 61 NIKLAS KARLSSON (S) replik	61
Anf. 62 BORIANA ÅBERG (M) replik.....	62
Anf. 63 NIKLAS KARLSSON (S) replik	62
Anf. 64 BORIANA ÅBERG (M).....	63
Anf. 65 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	65
Anf. 66 BORIANA ÅBERG (M) replik.....	65
Anf. 67 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	66
Anf. 68 BORIANA ÅBERG (M) replik.....	66
Anf. 69 NIKLAS KARLSSON (S) replik	67
Anf. 70 BORIANA ÅBERG (M) replik.....	67
Anf. 71 NIKLAS KARLSSON (S) replik	68
Anf. 72 BORIANA ÅBERG (M) replik.....	68
Anf. 73 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V).....	69
Anf. 74 CECILIA ENGSTRÖM (KD).....	71
Anf. 75 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	73
Anf. 76 CECILIA ENGSTRÖM (KD) replik.....	73
Anf. 77 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	73
Anf. 78 CECILIA ENGSTRÖM (KD) replik.....	74
Anf. 79 ANDERS ÅDAHL (C).....	74

Anf. 80 MAURICIO ROJAS (L)	77
Anf. 81 ANNIKA HIRVONEN (MP).....	79
(Beslut fattades under § 14.)	81
§ 8 Höständringsbudget för 2024	81
Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU11	81
(Beslut fattades under § 14.)	81
§ 9 En ny EU-reglering om marknader för kryptotillgångar	82
Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU12	82
(Beslut fattades under § 14.)	82
§ 10 Ett förstärkt konsumentskydd mot riskfylld kreditgivning och överskuldsättning.....	82
Civilutskottets betänkande 2024/25:CU5.....	82
Anf. 82 MATS HELLHOFF (SD)	82
Anf. 83 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik	84
Anf. 84 MATS HELLHOFF (SD) replik	84
Anf. 85 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik	84
Anf. 86 MATS HELLHOFF (SD) replik	84
Anf. 87 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S)	84
Anf. 88 LARRY SÖDER (KD) replik	86
Anf. 89 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik	86
Anf. 90 LARRY SÖDER (KD) replik	87
Anf. 91 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik	87
Anf. 92 JENNIE WERNÄNG (M).....	87
Anf. 93 ALIREZA AKHONDI (C).....	88
Anf. 94 LARRY SÖDER (KD).....	89
Anf. 95 ALIREZA AKHONDI (C) replik	90
Anf. 96 LARRY SÖDER (KD) replik	91
Anf. 97 ALIREZA AKHONDI (C) replik	91
Anf. 98 LARRY SÖDER (KD) replik	92
Anf. 99 KATARINA LUHR (MP).....	92
Anf. 100 GULAN AVCI (L).....	94
(Beslut fattades under § 14.)	95
§ 11 Nationell säkerhetsstrategi.....	95
Utrikesutskottets betänkande 2024/25:UU6.....	95
Anf. 101 STEFAN OLSSON (M).....	95
Anf. 102 YASMINE ERIKSSON (SD)	97
(forts. § 15).....	99
Ajournering.....	99
Återupptaget sammanträde.....	99
§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 21 november	100
SoU4 Ändrad åldersgräns för avgiftsfri tandvård	100
SoU6 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2023	100
JuU7 Stärkta möjligheter att upptäcka narkotikapåverkade förare i trafiken.....	100
§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 26 november	100
JuU6 Anonyma vittnen	100
JuU5 Ett starkt polissamarbete i Tornedalsregionen	101
JuU8 Kompletterande förslag med anledning av en ny förverkandelagstiftning	102

CU4 Tryggare hem för barn	102	Prot. 2024/25:38
UbU6 Långsiktig reglering av vissa forskningsdatabaser	102	27 november
§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	103	
FiU1 Statens budget 2025 – Rambeslutet.....	103	
FiU11 Höständringsbudget för 2024	104	
FiU12 En ny EU-reglering om marknader för kryptotillgångar	104	
CU5 Ett förstärkt konsumentskydd mot riskfylld kreditgivning och överskuldsättning.....	105	
§ 15 (forts. från § 11) Nationell säkerhetsstrategi (forts. UU6).....	106	
Anf. 103 HÅKAN SVENNELING (V) replik.....	106	
Anf. 104 YASMINE ERIKSSON (SD) replik	106	
Anf. 105 HÅKAN SVENNELING (V) replik.....	107	
Anf. 106 YASMINE ERIKSSON (SD) replik	107	
Anf. 107 MAGNUS BERTSSON (KD)	107	
Anf. 108 MORGAN JOHANSSON (S)	108	
Anf. 109 JOAR FORSSELL (L)	111	
Anf. 110 HÅKAN SVENNELING (V).....	113	
Anf. 111 KERSTIN LUNDGREN (C).....	115	
Anf. 112 JACOB RISBERG (MP)	117	
Anf. 113 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	119	
Anf. 114 MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	121	
Anf. 115 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	121	
Anf. 116 MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	122	
Anf. 117 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	123	
Anf. 118 HÅKAN SVENNELING (V) replik.....	123	
Anf. 119 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	124	
Anf. 120 HÅKAN SVENNELING (V) replik.....	124	
Anf. 121 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	125	
Anf. 122 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	125	
Anf. 123 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	126	
Anf. 124 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	126	
Anf. 125 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	127	
(Beslut skulle fattas den 28 november.)	127	
§ 16 Bordläggning.....	128	
§ 17 Anmälan om interpellationer.....	128	
§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	128	
§ 19 Kammaren åtskildes kl. 17.55.....	129	